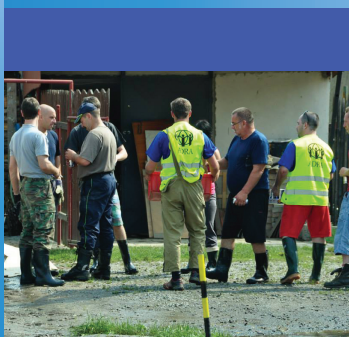

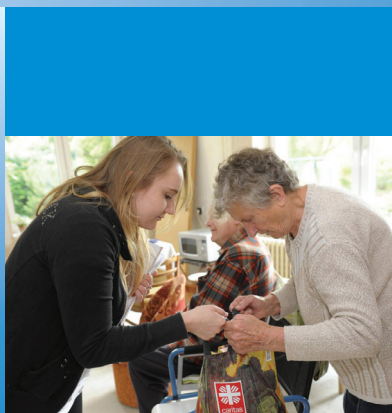
MASARYKOVA UNIVERZITA
EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

Dobrovolnictví a nestátní neziskové organizace při řešení následků povodní v ČR

Sborník z workshopu a semináře
Protipovodňového vzdělávacího a výzkumného centra

Brno 2014

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta**

Dobrovolnictví a nestátní neziskové organizace při řešení následků povodní v ČR

**Sborník z workshopu a semináře
Protipovodňového vzdělávacího a výzkumného centra**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Brno 2014

**Protipovodňové vzdělávací a výzkumné centrum
(CZ.1.07/2.4.00/17.0040)**

Editoři: Ing. Jakub Dostál
Mgr. Ing. Jana Soukopová, Ph.D.

Recenzenti: doc. Ing. Vladimír Hyánek, Ph.D.
Ing. Aleš Kudlák

© 2014 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-6713-4

ISBN 978-80-210-6714-1 (online : pdf)

Obsah

PŘEDMLUVA.....	5
O AUTORECH	9
SEZNAM ZKRATEK	13
NESTÁTNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE A JEJICH ROLE PŘI ŘEŠENÍ NÁSLEDKŮ POVODNÍ V KONTEXTU ČESKÉ REPUBLIKY	15
<i>Jakub Dostál, Lucie Balarinová</i>	
POVODŇOVÁ POMOC A SPOLUPRÁCE JAKO VÝRAZ SOUNÁLEŽITOSTI: PROČ? KDO? KDY? S KÝM? PRO KOHO? JAK?	33
<i>Bohumila Baštecká, Filip Keller, Jana Sedláková, Karel Šimr</i>	
ADRA A MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI: CO DĚLÁME, JAK A PROČ?	45
<i>Jakub Dostál, Josef Koláček</i>	
ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ A POVODNĚ.....	58
<i>Lucie Balarinová</i>	
ČLOVĚK V TÍSNI: POVODNĚ JIŽ PO ŠESTÉ.....	66
<i>Aleš Tomášek</i>	
DIAKONIE ČCE: STAVÍME LIDI NA NOHY.....	74
<i>Eva Bucharová</i>	
CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA PŘI POVODNÍCH	80
<i>Martin Zamazal</i>	
FIREMNÍ DOBROVOLNICTVÍ PŘI POVODNÍCH: ČEZ.....	97
<i>Simona Kaňoková</i>	
DOBROVOLNÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY	106
<i>Lukáš Klučka</i>	
JEDNOTKY DOBROVOLNÝCH HASIČŮ A SDRUŽENÍ DOBROVOLNÝCH HASIČŮ PŘI POVODNÍCH	113
<i>Štěpán Kavan</i>	
PŘEHLED INFORMACÍ O NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍCH A DOBROVOLNICTVÍ PŘI MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH	127

Předmluva

Při řešení následků povodní v České republice (ČR) se projevil a rozvinul nový faktor – významná účast nestátních neziskových organizací na tomto procesu a s tím spjatý fenomén dobrovolnictví. Bylo to umožněno jak početním nárůstem nestátních neziskových organizací (NNO) a zvyšováním kvality jimi poskytovaných služeb, tak generací příslušné legislativy, která na základě zahraničních zkušeností a požadavků EU postupně implementovala standardní přístupy vyspělých zemí v předmětné oblasti. Danému vývoji objektivně přispěla i skutečnost, že v rámci transformačních a reformních procesů došlo k redefinici role složek integrovaného záchranného systému. Výrazně se to projevilo zejména v zásadní redukci sil Armády ČR a jejího přechodu na profesionální armádu, která se aktuálně zaměřila na plnění aliančních úkolů v zahraničních misích. Jisté vakuum, které se tímto částečně vytvořilo v komponentech IZS, je substituováno jednak jednotkami dobrovolných hasičů, jednak nestátními neziskovými organizacemi.

Uvedený proces vyústil v intenzivnější komunikaci a následné propojování NNO s orgány veřejné správy, v jejichž kompetenci je řešení následků mimořádných událostí a krizových stavů, které se v ČR prioritně objevují právě v řešení povodňových událostí. Na základě realizace pilotních projektů, tzv. panelů NNO, postupně dochází k utváření systémového pojetí účasti nestátních neziskových organizací při řešení dopadů živelních pohrom. Tato skutečnost se projevuje jak v krystalizaci příslušného portfolia neziskových organizací (např. Český červený kříž, Charita ČR, ADRA, Člověk v tísni, Diakonie ČCE atd.), které se zaměřují na jmenovaný segment veřejných služeb (resp. na jejich substituci cestou NNO), tak v analýze a hledání možností komplexního věcného, finančního, organizačního a legislativního posílení pozic NNO ve stávajícím „řetězu“ či cyklu diverzifikovaných etap procesů řešení mimořádných událostí velkého rozsahu (prevence, příprava, eliminace a obnova), tj. nejenom ve fázi bezprostředního řešení dopadů povodní.

S rozvojem NNO úzce souvisí dobrovolnictví, které je úzce provázáno s nestátním neziskovým sektorem a náleží k jeho imanentnímu potenciálu v oblasti lidských zdrojů. Nejen v zahraničí, ale i v České republice již není spojováno pouze se sociálními službami nebo ochranou životního prostředí, ale stále více se uplatňuje v krizovém řízení a to zvláště v souvislosti s povodněmi.

Předkládaný sborník je souborem textů z přednášek odborníků z praxe, které byly předneseny v rámci workshopu a semináře projektu CZ.1.07/2.4.00/17.0040 Protipovodňového vzdělávacího a výzkumného centra pořádaných mezi lety

2012 - 2014 na Ekonomicko-správní fakultě Masarykovy univerzity na téma dobrovolnictví a nestátní neziskové organizace při řešení následků povodní v ČR.

Cílem projektu CZ.1.07/2.4.00/17.0040 Protipovodňového vzdělávacího a výzkumného centra financovaného z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost je vytvoření podmínek pro neformální setkávání a spolupráci pro odbornou veřejnost, studenty vysokých škol a veřejný a podnikatelský sektor v oblasti vodohospodářství a protipovodňové ochrany a prevence. Tato spolupráce a komunikace je naplňována formou realizace odborných a vzdělávacích seminářů, workshopů, praxí a stáží pro graduální i doktorské studenty a pracovníky žadatele a partnerů se síťovými partnery s cílem zvýšit kompetence v oblasti vzájemné spolupráce a transferu znalostí v problematice vodního hospodářství a protipovodňové ochrany včetně ekonomických, sociálních, veřejnosprávních a stavebně-technických aspektů.

Partnery projektu jsou Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity, Stavební fakulta Vysokého učení technického v Brně a Výzkumný ústav vodohospodářský TGM, v. v. i.

Cílem tohoto sborníku je podat přehled o činnosti NNO a dobrovolnictví při povodních v ČR. Objasnit role NNO při řešení mimořádných událostí, ekonomické aspekty jejich participace a identifikovat případné limity a budoucí výzvy v dané oblasti.

Sborník je určen především studentům vysokých škol v graduálním a v doktorském studiu. Může však také sloužit zástupcům krajských a obecních úřadů k získání informací o činnosti dobrovolníků a NNO při povodních, při sestavování krizových plánů nebo při rozhodování o cílené finanční podpoře a prověřování krizového řízení. Zástupcům NNO může sborník pomoci při hodnocení vlastního zapojení v krizovém řízení a případně k inspiraci zkušenostmi ostatních a přejímání dobré praxe. Jednotlivci, ale i soukromé podniky, kteří by se chtěli v oblasti krizového řízení jakkoli zapojit, v textu naleznou transparentní informace o NNO a dobrovolnictví, které jim mohou pomoci v rozhodování a podávají stručné a přehledné informace o tom, co mohou od jednotlivých organizací čekat a v čem spočívají jejich specifika.

Obsah sborníku tvoří příspěvky týkající se hlavních nestátních neziskových organizací působících při mimořádných událostech. Pro úplnost je na úvod zařazen také vstupní a metodický příspěvek uvádějící čtenáře do vlastní problematiky neziskového sektoru, NNO a dobrovolnictví a příspěvek o povodňové pomoci a spolupráci jako výrazu sounáležitosti a solidarity. Na příspěvky jednotlivých NNO pak navazují příspěvky vztahující se k tématice dobrovolných hasičů, dobrovolných záchranářů a zástupců firem působících při povodních.

Díky spolupráci akademické a výzkumné sféry, zástupců NNO a odborníků z praxe, jejich poutavého a detailního vhledu do problematiky, lze považovat sborník za poměrně unikátní publikaci z předmětné oblasti.

V úvodu sborníku nabízíme přehled autorů podílejících se na celém sborníku spolu s jejich medailonky. Na závěr sborníku je možné nalézt přehledné informace nejen o hlavních NNO působících v oblasti řešení mimořádných událostí, ale také celou řadu zajímavých odkazů.

Věříme, že tato publikace přispěje ke zlepšení informovanosti o problematice zvládnutí povodní při využití NNO a dobrovolníků. Také že napomůže spolupráci při řešení mimořádných událostí a to jak na úrovni přímo zapojených organizací (NNO, státní, správy, samosprávy, ostatních složek IZS atd.), tak co se týče jednotlivců a firem ochotných a způsobilých pomoci.

Ing. Mgr. Jana Soukopová, Ph.D.

Hlavní řešitelka projektu a editorka sborníku

Ing. Jakub Dostál

Editor sborníku

O autorech

Ing. Jakub Dostál

*Katedra veřejné ekonomie, Ekonomicko-správní fakulta, Masarykova univerzita
jakub.dostal@mail.muni.cz*

Jakub Dostál působí jako asistent na Ekonomicko-správní fakultě Masarykovy univerzity, kde také dokončuje doktorské studium. Externě také vyučuje na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Věnuje se výzkumu a výuce v oblastech krizového řízení, bezpečnosti, nestátních neziskových organizací a dobrovolnictví. Dobrovolnictví se dlouhodobě věnuje také v praxi, a sice v oblastech sociálních služeb, při mimořádných událostech a při šíření evangelia. V letech 2011 až 2013 byl členem pracovní skupiny při Ministerstvu vnitra ČR – Dobrovolnictví při mimořádných událostech a krizových stavech.

Mgr. Lucie Balarinová

*Fakulta zdravotnických věd, Univerzita Palackého v Olomouci
lucie.balarinova@upol.cz*

Lucie Balarinová je studentkou třetího ročníku doktorského studia oboru Ošetřovatelství na Fakultě zdravotnických věd Univerzity Palackého v Olomouci, kde také působí jako vědecká pracovnice v projektu Podpora lidských zdrojů a ve výzkumu nelékařských zdravotnických oborů Fakulty zdravotnických věd Univerzity Palackého v Olomouci. Krizovému managementu a psychosociální a zdravotnické první pomoci se věnuje jak v praxi, tak v oblasti výzkumu. Je dlouholetou členkou Českého červeného kříže a zástupkyní velitele Ústředního krizového týmu Českého červeného kříže.

PhDr. Bohumila Baštecká, Ph.D.

*Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze; Psychosociální intervenční tým ČR
bastecka@etf.cuni.cz*

Bohumila Baštecká působí jako odborná asistentka na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Věnuje se výuce a publikační činnosti mj. na mezioborová témata a na témata orientovaná na komunitu, psychosociální krizovou pomoc a spolupráci v souvislostech neštěstí. Byla vedoucí autorského kolektivu Standardů psychosociální krizové pomoci, které vznikly v rámci pracovní skupiny při Ministerstvu vnitra ČR – Generálním ředitelství hasičského záchranného sboru ČR. Ve výše uvedených oblastech se angažuje také dobrovolnický.

Mgr. Eva Bucharová, MA

Diakonie ČCE – Středisko humanitární a rozvojové pomoci

bucharova.hrp@diakonie.cz

Eva Bucharová pracuje jako hlavní koordinátorka humanitární pomoci Diakonie Českobratrské církve evangelické (ČCE) v ČR, je členkou správní rady Střediska humanitární a rozvojové pomoci Diakonie ČCE a členkou Humanitární komise synodní rady ČCE. Ve své práci se zaměřuje především na rozvoj dobrovolnictví a spolupráce s partnerskými organizacemi, institucemi a komunitami. Je členkou pracovní skupiny při Ministerstvu vnitra ČR – Dobrovolnictví při mimořádných událostech a krizových stavech.

plk. Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje

stepan.kavan@email.cz

Štěpán Kavan je příslušníkem Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje, kde se danou problematikou zabývá z hlediska možností spolupráce v rámci integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech a krizových stavech. Je členem pracovní skupiny při Ministerstvu vnitra ČR – Dobrovolnictví při mimořádných událostech a krizových stavech. Absolvoval doktorský studijní program na Univerzitě obrany v Brně se zaměřením na ochranu obyvatelstva a nyní působí jako externí odborný asistent na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích a na Vysoké škole evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích, kde se věnuje výzkumu a výuce v oblasti krizového řízení a vodního hospodářství.

Simona Kaňoková

ČEZ, a. s.

simona.kanokova@cez.cz

Simona Kaňoková pracuje od roku 2006 ve společnosti ČEZ, a. s., kde se věnuje firemní společenské odpovědnosti. V roce 2008 zavedla ve společnosti ČEZ, a. s. projekt firemního dobrovolnictví Čas pro dobrou věc, který také řídí. Od roku 2009 se při povodních zapojuje organizačně i v terénu. Od založení v roce 2011 je členkou skupiny při Ministerstvu vnitra ČR – Dobrovolnictví při mimořádných událostech a krizových stavech, kde se podílela se na přípravě odborných konferencí a informačních materiálů. Dobrovolnictvím se zabývá i mimo svou pracovní činnost.

Mgr. Filip Keller

Českobratrská církev evangelická, Psychosociální intervenční tým
filip.keller@evangnet.cz

Filip Keller je farář Českobratrské církve evangelické ve Svitavách, je členem Psychosociálního intervenčního týmu ČR. Dobrovolnický se angažoval jako koordinátor povodňové pomoci Diakonie Českobratrské církve evangelické v letech 2002 a 2013.

Bc. Lukáš Klučka

Dobrovolná záchranná služba České republiky
www.dzscr.cz
klucka@dzscr.cz

Lukáš Klučka je zakladatelem Dobrovolné záchranné služby České republiky a předsedou představenstva Nadačního fondu Ledňáček. Zároveň je studentem Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, kde se zabývá identifikací a mapováním bezpečnostních rizik.

Josef Koláček

ADRA o. p. s.
josef.kolacek@adra.cz

Josef Koláček je hlavním koordinátorem humanitární pomoci ADRA o. p. s., hlavním koordinátorem KIP týmů ADRA a vedoucím Dobrovolnického centra ADRA Zlín. Také je členem správní rady ADRA o. p. s. a vedoucím pracovní skupiny při Ministerstvu vnitra ČR – Dobrovolnictví při mimořádných událostech a krizových stavech.

Mgr. Jana Sedláková

Oblastní charita Blansko, Psychosociální intervenční tým
jasedlakova@seznam.cz

Jana Sedláková je ředitelkou Oblastní charity Blansko a členkou Psychosociálního intervenčního týmu ČR. Působila v pracovní skupině pro tvorbu a ověřování standardů psychosociální krizové pomoci při Ministerstvu vnitra ČR – Generálním ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. Byla členkou výjezdního krizového týmu Oblastní charity Blansko a koordinátorkou pomoci a výjezdních týmů při povodních v letech 1997 - 2013. Od roku 2002 je odpovědná za charitní telefonní linku pomoci při povodních.

Mgr. Karel Šimr

Českobratrská církev evangelická, Psychosociální intervenční tým
karel.simr@evangnet.cz

Karel Šimr je farářem Českobratrské církve evangelické v Chrástu u Plzně a koordinátorem Psychosociálního intervenčního týmu ČR. Podílel se na povodňové pomoci Diecézní charity Plzeň v roce 2002 a následně zde zakládal a vedl Terénní krizovou službu a Dobrovolnický krizový tým. Působil v Pracovní skupině pro tvorbu a ověřování standardů Psychosociální krizové pomoci při Ministerstvu vnitra ČR – Generálním ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

Ing. Arch. Aleš Tomášek

Člověk v tísní o. p. s.
ales.tomasek@clovekvtisni.cz

Aleš Tomášek je zástupce vedoucího povodňového týmu Člověka v tísní z povodní 2013. Dříve působil rok a půl v Pákistánu jako projektový manažer na misi Člověka v tísní při obnově po povodních v roce 2010. Je autorizovaným architektem a členem komory architektů. Před svým angažmá v neziskovém sektoru více než deset let pracoval v architektonickém ateliéru a navrhoval domy.

Mgr. Martin Zamazal

Arcidiecézní charita Olomouc
martin.zamazal@caritas.cz

Martin Zamazal je vedoucí humanitárního oddělení a diecézní koordinátor pro mimořádné události Arcidiecézní charity Olomouc. V letech 2009-2011 a 2013 působil jako národní povodňový koordinátor Charity Česká republika, předseda Kolegia pro mimořádné události Charity ČR a člen několika zahraničních humanitárních misí Charity Česká republika (Kosovo 1999 a 2000, Ruská federace – Čečensko 2003 – 2005, Haiti 2010) a mise Hilfswerk Austria (Ruská federace – Severní Kavkaz 2005 – 2006). Působí jako externí vyučující na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého, kde se věnuje specifikám managementu při humanitární pomoci.

Seznam zkratek

ADRA	Adventistická agentura pro obnovu a rozvoj (angl. Adventist Development and Relief Agency)
CSR	Společenská odpovědnost firem (angl. Corporate Social Responsibility)
ČBK	Česká biskupská konference
ČCE	Českobratrská církev evangelická
ČČK	Český červený kříž
ČSÚ	Český statistický úřad
ČR	Česká republika
ENPS	Evropská síť pro psychosociální pomoc (angl. European Network for Psychosocial Support)
ERC	Ekumenická rada církví
GŘ	Generální ředitelství
HDP	Hrubý domácí produkt
HJ	Humanitární jednotka
HZS	Hasičský záchranný sbor
ILO	Mezinárodní organizace práce (angl. International Labour Organization)
IZS	Integrovaný záchranný systém
JSDHO	Jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí
JSDHP	Jednotky sboru dobrovolných hasičů podniku
KIP tým	Komunitní intervenční psychosociální tým
NNO	Nestátní nezisková organizace
OS	Oblastní spolky
PIT	Psychosociální intervenční tým
PO	Požární ochrana
SH ČMS	Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska

Nestátní neziskové organizace a jejich role při řešení následků povodní v kontextu České republiky

Jakub Dostál, Lucie Balarinová

Cílem kapitoly je uvést čtenáře do problematiky nestátních neziskových organizací a dobrovolnictví při povodních v ČR, definovat základní pojmy a zmínit základní souvislosti. Kapitola obsahuje základní přehled činností jednotlivých nestátních neziskových organizací (NNO) v souvislosti s mimořádnými událostmi a krizovými situacemi. Také se částečně věnuje právním a ekonomickým aspektům činnosti NNO a dobrovolnictví. Nabízí širší kontext pro další kapitoly, zabývající se jednotlivými organizacemi, případně typy dobrovolnictví.

Úvod

Česká republika patří mezi země pravidelně ohrožované mimořádnými událostmi a to jak menšího rozsahu, jako jsou dopravní a jiné nehody, požáry, tornáda, nehody na horách či vodních plochách apod., tak rozsahu většího, mezi které patří především povodně. Neodmyslitelnou součástí zvládání mimořádných událostí tvoří NNO a dobrovolníci.

Prvním spolkem zaměřeným na pomoc při mimořádných událostech na našem území byl Spolek na podporu nešťastníků postižených povodní, který vznikl v roce 1845.¹ O tomto spolku však nejsou známy bližší podobnosti, Již pět let poté vznikl první spolek dobrovolných hasičů v ČR (Kavan, Dostál a kol., 2012, s. 36).

České země prodělaly od poloviny 19. století, kdy vznikaly první spolky působících při mimořádných událostech, celou řadu zásadních ekonomických i společenských změn. Několikrát se zásadně změnilo politické uspořádání země (rozpad Rakouska-Uherska, první republika, protektorát Čechy a Morava, komunistický režim, sametová revoluce, rozdělení Československa). Došlo také k obrovským změnám ekonomického systému (např. válečné ekonomiky, přechod od tržního hospodářství k socialismu a zpět, privatizace atd.). Obrovský posun nastal také ve vnímání sociálního systému a toho, do

¹ Je však třeba mít na paměti, že pomáhání potřebným má ve Střední Evropě mnohem delší tradici. (Svoboda, Hyánek, 2012).

jaké míry by měl stát, potažmo soukromé subjekty, zastávat sociální služby. (Hyánek, 2012, s. 25). Celý tento historický vývoj významně ovlivnil i fungování neziskového sektoru.

I přes tento poměrně komplikovaný socioekonomický vývoj přetrvala pomoc při mimořádných událostech ze strany občanské společnosti do dnešních dnů. Mimo to také dochází k postupné profesionalizaci a systematizaci této pomoci, což je patrné jednak ze začlenění NNO do Integrovaného záchranného systému, ale také ze způsobu, jakým NNO spolupracují s různými zainteresovanými subjekty (Dostál, 2012).

V současné době působí v ČR desítky různých NNO, které pomáhají při mimořádných událostech. Některé tak činí rámci své hlavní činnosti, pro jiné je to pouze jedna z dílčích činností. Mezi české NNO, které se zabývají humanitární pomocí, a které jsou považovány v ČR za klíčové, patří ADRA, Český Červený kříž, Člověk v tísni, Diakonie a Charita (Kumar, 2005; Dostál, 2012; Generální ředitelství HZS ČR, 2012).

Tyto NNO mají v ČR dlouhodobou tradici, některé z nich dokonce svoji historii mapují až do doby Rakouska Uherska. Počátky Českého červeného kříže sahají až do roku 1868, Diakonie do roku 1903 a Charita byla založena po skončení první světové války. I když komunistické období bylo pro tyto organizace velkou zkouškou (Československý červený kříž přišel o svoji nezávislost, činnost Charity byla ochromena a Diakonie byla zakázána), po roce 1989 se jim povedlo obnovit svoji činnost a dále jí rozvíjet. V roce 1992 potom započal svoji historii Člověk v tísni a založena byla také česká pobočka humanitární organizace ADRA (Kavan, Dostál a kol, 2012).

Bez zajímavosti není, že se jedná jak o organizace založené církvemi (z těch hlavních jmenujme ADRA, Diakonii či Charitu), tak organizace sekulární (Český Červený kříž, Člověk v tísni a další). Co však jednotlivé NNO z obou skupin spojuje, je společný záměr, kterým je snižovat následky mimořádných událostí a také se pokud možno připravit na další mimořádné události.

Kapitola se zaměřuje na tuzemské aktivity českých NNO při mimořádných událostech, zejména povodních. Má za cíl uvést čtenáře do problematiky nestátních neziskových organizací a dobrovolnictví při povodních, definovat základní pojmy, popsat činnost NNO a dobrovolníků při povodních a vyjádřit ekonomický význam jejich participace.

V první části se zaměříme na definici NNO, poté na právní pozadí činnosti NNO při mimořádných událostech. Následně se budeme věnovat činnosti NNO při mimořádných událostech a také spolupráci s ostatními subjekty. Na závěr bude pozornost věnována ekonomickému přínosu participace NNO při zvládání mimořádných událostí.

Nestátní neziskové organizace

Definování nestátní neziskové organizace není zdaleka tak triviální záležitostí, jak by se na první pohled mohlo zdát. I když neexistuje univerzální definice pojmu NNO, definice

profesorů Salamona a Anheiera (1997) určuje pět základních prvků, které by měly NNO splňovat. Měly by být:

1. Institucionalizované – mít organizační strukturu, bez ohledu na to zda jsou právně registrovány.
2. Soukromé – být institucionálně odděleny od veřejné správy, kdy veřejná správa nemá zasahovat do řízení NNO. Veřejná správa přitom může NNO významně finančně podporovat nebo mohou státní úředníci patřit do vedení NNO.
3. Neziskové – mohou generovat zisk, ale ne jej nerozdělovat. Zisk mohou použít výhradně v souladu s posláním NNO.
4. Samosprávné a nezávislé – mít vlastní postupy umožňující kontrolu vlastních činností, nebýt ovládány zvenčí.
5. Dobrovolné – využívat dobrovolnou účast na svých činnostech, ať už formou neplacené práce pro NNO, formou darů nebo čestného členství ve správních radách.

Ve snaze alespoň částečně nahradit absenci definice NNO v českém právním řádu, definovala v minulosti Rada vlády NNO podle právní formy (Hyánek a Rosenmayer, 2004, Hyánek, Prouzová a Škarabelová, 2010). Podle této definice jsou NNO organizace s následujícími právními formami:

- *občanská sdružení* a jejich organizační jednotky (spolky, svazy, kluby) – podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů,
- *obecně prospěšné společnosti* – podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech,
- *nadace* – podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech,
- *nadační fondy* – podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech,
- *církevní právnické osoby*² – podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

Nový občanský zákoník však použití této definice do určité míry ztížil, protože došlo ke změně některých právních forem NNO³. Týká se to *občanských sdružení*, jejichž právní forma se k 1. 1. 2014 automaticky změnila na spolek, nevyužili-li možnosti změnit právní formu na ústav, sociální družstvo, případně obecně prospěšnou společnost. Dále se změny v občanském zákoníku dotkly *obecně prospěšných společností*, které již od roku 2014 není možné zakládat. Nový občanský zákoník však také definuje nové právní formy, které mohou mít NNO: *spolek, ústav a sociální družstvo*.

I tak nám definice rady vlády poskytuje určitou oporu v orientaci, které organizace se řadí mezi NNO a které nikoli. Není bez zajímavosti, že do zvládání mimořádných událostí

² Plným názvem Právnická osoba založená registrovanou církví a náboženskou společností a evidovaná podle zákona 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech. Oficiální kratší název je Evidovaná právnická osoba.

³ Došlo také ke zrušení některých zákonů, upravujících jednotlivé právní formy.

se zapojují NNO všech právních forem. Tuto skutečnost ilustruje seznam NNO, které se zapojily při zvládání povodní v roce 2010 na Ústecku a Liberecku uvedený v tabulce 1.

Tabulka 1: NNO při povodních 2010 podle právní formy a typu činnosti

NNO	Právní forma	Typ pomoci ⁴
ADRA	o. s., nadace	humanitární, psychosociální, dobrovolnickou a finanční pomoc
Člověk v tísni	o. p. s.	materiální pomoc, dobrovolnická pomoc, finanční pomoc
ČČK	o. s.	humanitární, psychosociální, finanční, dobrovolnická pomoc
Vodní záchranná služba ČČK	o. s.	dobrovolnická pomoc
Diakonie Českobratrské církve evangelické	církevní právnická osoba	dobrovolnická pomoc, finanční pomoc, materiální pomoc
Charita	církevní právnická osoba	humanitární, psychosociální, finanční, dobrovolnická pomoc
Hand for help	o. p. s.	dobrovolnická, finanční, materiální pomoc
Help in Danger	o. s.	humanitární, dobrovolnická pomoc
Armáda spásy	o. s.	humanitární pomoc, materiální pomoc
Dobrovolnické centrum	o. s.	dobrovolnická pomoc
Nadace EURONISA	nadace	finanční pomoc
Elva Help	o. s.	psychosociální pomoc
Naděje o.p.s.	o. p. s.	finanční, materiální pomoc
Nadace Charty 77	nadace	finanční pomoc
The KELLNER FAMILY Foundation	nadace	finanční pomoc
Nadace SYNER	nadace	finanční pomoc
Centrum krizové intervence Spirála	o. s.	psychosociální pomoc
Záchranáři Žatec o.s.	o. s.	dobrovolnická pomoc
Olivova nadace, Olivova dětská léčebna o.p.s	nadace, o. p. s.	finanční, humanitární pomoc
Nadační fond J&T	nadační fond	finanční pomoc
Nadace Vodafone	nadace	finanční pomoc
Nadace O2	nadace	finanční pomoc
Nadace Racek	nadace	finanční pomoc
Purkyňova nadace	nadace	finanční pomoc
Nadační fond Ledňáček	nadační fond	finanční pomoc
Nadace preciosa	nadace	finanční pomoc
Nadační fond Veolia	nadační fond	finanční pomoc
Dobrovolní hasiči	o. s.	dobrovolnická pomoc

Zdroj: Mareš, Šelešovský, Rektořík a kol. (2013)

⁴ Rozdělení na typy činností je orientační, jednotlivé typy pomoci se velmi často vzájemně prolínají. Jiné členění, které se používá, je následující: finanční, materiální, manuální a psychosociální pomoc.

Tabulka nezohledňuje rozsah poskytnuté pomoci ze strany NNO, ilustruje ale typ pomoci a právní formy NNO. Při pohledu na tabulku je zřejmé, že při povodních v roce 2010 nejvíce NNO⁵ se věnovalo finanční pomoci. Co se týče právní formy NNO, zapojilo se při těchto povodních:

- 9 občanských sdružení,
- 4 obecně prospěšné společnosti,
- 11 nadací,
- 3 nadační fondy,
- 2 církevní právnické osoby.

Soupis byl tvořen na základě publikovaných informací, informací od NNO a zpráv z médií. Je tedy možné, že tabulka není zcela vyčerpávající, měla by však postihnout většinu pomoci NNO při povodních v roce 2010.

S ohledem na tabulku je zřejmé, že v souvislosti s novým občanským zákoníkem muselo do konce roku 2013 přinejmenším devět občanských sdružení změnit svoji právní formu, což s sebou samozřejmě nese také určité náklady (změna stanov, právní konzultace, změna dokumentů, změna loga apod.).

Integrovaný záchranný systém

Jak NNO, tak dobrovolníci přicházejí při řešení mimořádných událostí do styku s dalšími subjekty, přirozeně tak vzniká potřeba koordinace a spolupráce. Nejen k tomuto účelu slouží Integrovaný záchranný systém (IZS).

IZS není institucí, úřadem, sdružením ani právnickou osobou. Jde o systém práce s nástroji spolupráce a modelovými postupy součinnosti (velení, typové činnosti) a je součástí systému pro zajištění vnitřní bezpečnosti státu. Jde o systém smluvních ujednání podle předpisy stanovených pravidel⁶ (Kavan, Dostál a kol., 2012, s. 17-18).

IZS je zřízen zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů (dále jen zákon o IZS), který také poskytl potřebný právní rámec pro tuto spolupráci a také legislativně zakotvil roli NNO. Zákon o IZS také uvádí složky IZS, přičemž toto vymezení je pro NNO velmi důležité.

Mezi základními složkami IZS zákon o IZS zmiňuje jednotky požární ochrany, mezi které patří i jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí (JSDHO) a také jednotky sboru dobrovolných hasičů podniku (JSDHP). Dobrovolní hasiči v JSDHO tvoří zvláštní skupinu dobrovolnictví, kdy dobrovolníci nevykonávají práci skrze NNO, ale skrze JSDHO, tedy

⁵ Co do počtu. Pokud měly místní organizace samostatnou právní subjektivitu (např. jednotlivé Charity), byly v tomto soupisu započítány pouze jednou.

⁶ Výjimkou a určitou formu institucionalizace IZS jsou operační a informační střediska organizovaná a vybavená zařízení pro příjem a vyhodnocení tísňových volání na jednotné evropské číslo tísňového volání 112 (Kavan, Dostál a kol, 2012, s. 18).

organizační složku obce. Dobrovolní hasiči také představují početně největší skupinu dobrovolníků při mimořádných událostech. Dobrovolných hasičů v JSDHO je zhruba 75 000. Pro srovnání profesionálních výjezdových hasičů je zhruba 6 400 (Kavan, Dostál a kol., 2012, s. 47). Mimo to je navíc přibližně 400 000 lidí sdruženo ve sdruženích dobrovolných hasičů (SDH). (Kavan, Dostál a kol., 2012, s. 47). Největší z nich, Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, je dokonce největší českou NNO co do počtu členů.

Mezi ostatními složkami IZS zmiňuje neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím. Sem patří také další významná skupina NNO a sice organizace sdružující dobrovolné záchranáře. Jednou z nejrozšířenějších typů těchto organizací je vodní záchranná služba⁷, která je v ČR tvořena téměř výhradně dobrovolníky. Dalším typem dobrovolných záchranářů je horská služba, ve které tvoří dobrovolníci většinu. Mimo to v ČR působí celá řada dalších sdružení dobrovolných záchranářů, např. specialisté na katastrofy, speleologická záchranná služba nebo kynologické záchranné složky. Nezanedbatelná je také činnost dobrovolníků zabývajících se psychosociální asistencí či canisterapií.

Od povodní v roce 1997 také již ve značné míře pomáhají dobrovolníci, odstraňující odklízející naplaveniny, pomáhající při rozdělování humanitární pomoci, či poskytující první zdravotnickou nebo psychosociální pomoc. Dále se také v hojné míře vyskytují finanční sbírky na pomoc zasaženým povodněmi, vyhlašované NNO, které následně pomoc přerozdělují.

Začleňování NNO do IZS má i nadále vzestupnou tendenci. Jedním z významných kroků s celostátním významem bylo zapojení NNO do katalogového souboru typové činnosti složek IZS při společném zásahu, vydávaném Generálním ředitelstvím HZS. Konkrétně jde o typovou činnost složek IZS při poskytování psychosociální pomoci. Tento dokument mj. uvádí hlavní principy pomoci NNO, zejména jde společnou koordinaci NNO, jednotný postup vůči místní samosprávě a IZS při poskytování pomoci, ale také poskytování pomoci NNO s ohledem na potřeby, projevy a hodnoty zasažených osob.

Dalším významným dokumentem je Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, která jako jeden z cílů strategie zmiňuje posílení podílu nestátních neziskových organizací při plnění úkolů ochrany obyvatelstva pod koordinací HZS ČR (2013, s. 24). Koncepce také uvádí jako jeden z budoucích záměrů „*precizaci zapojení nestátních neziskových organizací a dobrovolníků do systému řešení mimořádných událostí nebo krizových situací.*“ Koncepce dále zmiňuje, že jde zejména o: „*vytvoření optimálního systému komunikace a výměny informací mezi složkami IZS, krizovými štáby a nestátními neziskovými organizacemi a dobrovolníky*“ (2013. s. 29). Také nadále tak lze očekávat vývoj směrem ke větší spolupráci, koordinaci a komunikaci mezi NNO a ostatními subjekty,

⁷ Zejména Vodní záchranná služba Českého červeného kříže.

Právní pozadí činnosti NNO v krizovém řízení v ČR

Činnost NNO neprobíhá v jakémisi právním vakuu, a to ani při zvládání mimořádných událostí, nýbrž se musí řídit celou řadou platných zákonů, jako jsou ty výše uvedené týkající se právních forem, tak další zákony, např. zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách a další.

NNO působící v krizovém řízení však podléhají i jiné legislativě, zejména zákonu č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů. Uvedený zákon také definuje důležité pojmy, jako je mimořádná událost, krizová situace a krizové řízení. Uvedme tedy nejprve výklady těchto pojmů.

Česká legislativa, konkrétně § 2 písm. b) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, definuje mimořádnou událost jako: „*škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací,*“ Definice je obecně ve shodě s ostatními definicemi mimořádných událostí a takto s ní bude pracováno i v této publikaci.

Česká legislativa označuje určité mimořádné události jako krizové situace. Krizovou situací je podle § 2 písm. b) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení: „*mimořádná událost podle zákona o IZS, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu.*“ Pro případ vojenského ohrožení, které v dlouhodobém horizontu nelze vyloučit, je v témže zákoně uvedeno, že v případě vojenského ohrožení se krizové řízení řídí zákonem o krizovém řízení, pokud zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky nestanoví jinak.

Pro úplnost tedy shrňme, že povodeň je jedna z celé řady mimořádných událostí. Dojde-li (v českém prostředí) při nastání mimořádné události k vyhlášení krizového stavu (stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu), nastává krizová situace.

Zákon o krizovém řízení definuje v § 2 písm. b) také samotné krizové řízení, a sice jako: „*souhrn řídicích činností orgánů krizového řízení zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravou na krizové situace a jejich řešením, nebo ochranou kritické infrastruktury.*“

Zákon o krizovém řízení však není důležitý pouze z důvodů vymezení a zakotvení základních pojmů. Podle § 4 odst. 1 uvedeného zákona, říká, že hlavními složkami IZS jsou mj. jednotky požární ochrany, včetně jednotek sboru dobrovolných hasičů obce. Dále potom § 4 odst. 2, který mezi ostatními složkami IZS uvádí neziskové organizace a sdružení občanů. Integrace NNO do IZS přitom není pouze formální, nýbrž reálně probíhá a je v některých případech ukotvena i smluvně. Integrace do IZS je pro činnost NNO velmi důležitá, protože se tak stávají součástí národního systému

krizového řízení, koordinovaného státními orgány. NNO navíc skrze příslušná smluvní ujednání a také různé dotace získávají i finanční prostředky, kterými částečně financují svoji činnost (Dostál, 2012). Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě se netýká pouze dobrovolnictví při mimořádných událostech, ovlivňuje i ostatní oblasti dobrovolnictví. Podle § 2 odst. 1 písm. b) je však jedním z typů činností dobrovolníků právě činnost při přírodních, nebo humanitárních katastrofách. Je důležité poznamenat, že zákon upravuje podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu § 1 odst. 1, nemá tedy za cíl dobrovolnictví regulovat.

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě je velmi důležitý proto, že v něm stát vymezil podmínky, za jakých bude dobrovolnictví, mj. i to při mimořádných událostech, podporovat. Na druhou stranu tento zákon pokrývá jen malou část dobrovolnictví v ČR a je třeba ho takto chápat.

Činnost NNO při povodních

Pomoc NNO lze členit do určitých typů: finanční, materiální, manuální a psychosociální pomoc a dále také účast na záchranných operacích, která se však týká specifické části neziskového sektoru (dobrovolní hasiči a záchranáři). NNO mohou do jisté míry sloužit i jako pomyslný mediátor mezi těmi, kteří chtějí pomáhat a těmi, kdo byli zasaženi. Subjekty ochotné pomoci přitom mohou být jak jednotlivci, NNO, soukromé společnosti či stát. Jejich pomoc přitom může mít formu poskytnutí pracovní síly (ať už vlastní u jednotlivce, nebo cizí u zaměstnanců), darování či zapůjčení materiální pomoci (vysoušeče, hygienické prostředky, jídlo, pití, oblečení), určitého úkonu či služby (zajištění nouzového ubytování, příprava jídla, převoz humanitární pomoci), nebo finanční pomoci (dar). Jinou formou pomoci je poskytování soukromé firmy poskytující slevy na své výrobky jdoucí na pomoc zasaženým nebo banky poskytují zasaženým povodněmi zvýhodněné finanční úvěry (Klimánková, 2013).

Právě při povodních také pravidelně probíhají veřejné sbírky, kdy prostřednictvím NNO putují na pomoc zasaženým dodatečné finanční prostředky, které jim pomáhají zvládnout nastalou situaci. Veřejné sbírky v ČR však neprobíhají pouze na tuzemské mimořádné události, ale i na zahraniční katastrofy (např. tsunami v Japonsku, zemětřesení na Haiti, tajfun na Filipínách atd.). Na tyto sbírky nejen veřejnost, nejen ta česká, hojně přispívá, Tento jev patrně vychází ze skutečnosti, že řada lidí se dokáže poměrně snadno a rychle identifikovat s utrpením ostatních (Hyánek a Hladká, 2013).

Přesný výčet činností NNO neexistuje, nicméně katalog typové činnosti složek IZS při poskytování psychosociální pomoci uvádí základní nabídku činností NNO při mimořádných událostech (GŘ HZS, 2012, s. 20), viz tabulka 2.

Tabulka 2: Základní nabídka činností NNO při mimořádné události

Organizace	ADRA	Člověk v tísni	Diakonie ČČK	ČČK ⁸	Charita
Druh činnosti					
Monitoring rozsahu škod a sociálních potřeb	x	x	x	x	X
Materiální pomoc	x	x	x	x	X
Zapůjčení techniky	x	x	x		X
Poskytnutí první pomoci				x	
Dobrovolnická pomoc (při odstraňování následků MU)	x	x	x	x	X
Psychosociální pomoc	x		x	x	X
Evakuační centra				x	X
Finanční pomoc	x	x	x	x	X

Zdroj: Generální ředitelství HZS ČR (2012).

Spolupráce NNO s ostatními subjekty při povodních

Jak již bylo uvedeno výše, spolupráce a koordinace je jeden z principů zvládání mimořádných událostí. Také Integrovaný záchranný systém ČR je ze zákona o IZS zaměřen mj. na poskytování koordinované pomoci. Během povodní složky IZS společně s místní samosprávou sehrávají klíčovou roli, která může být (a zpravidla také bývá) doplněna podporou NNO.

Zapojení NNO do pomoci může být předem naplánované, jak tomu bývá u tzv. Panelů NNO. Panel NNO je koordinační, organizační a komunikační platforma pro poskytování pomoci obyvatelstvu postiženému následky rozsáhlých mimořádných událostí nebo krizových situací (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2012). Zástupci jednotlivých NNO deklarují poskytnutí pomoci v rámci krizové řízení daného území. Panely NNO nepokrývají území celé ČR (byť je zde patrný rostoucí trend), a proto se při povodních můžeme setkat s určitou variabilitou a případnými „ad hoc“ Panely NNO.

Podpoře spolupráce a připravenosti v regionech se věnují Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek, vzniklé v rámci pracovní skupiny při Ministerstvu vnitra ČR – Generálním ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR (2010, s. 32), které zdůrazňují nutnost spolupráce nejen během událostí, ale i v období „klidu“.

Společným setkáváním mohou zástupci NNO, státní správy a samosprávy, státních složek IZS, odborníků, zástupců firem a dalších subjektů podporovat spolupráci při mimořádných událostech, jelikož vzájemná důvěra je při mimořádných událostech do značné míry klíčová. Společnými silami tak mohou zvýšit efektivitu dělby práce při mimořádných událostech a také efektivitu vynakládání zdrojů. Důležitá je také spolupráce s médii, jakožto prostředkem pro rychlé šíření informací k obyvatelům a to

⁸ Včetně kolektivních členů ČČK (Vodní záchranná služba, Horská služba, Česká speleologická společnost, Svaz záchranných brigád kynologů ČR a další).

jak k těm zasaženým či ohroženým, tak k těm, kteří by rádi nějakým způsobem přispěli ke zvládnutí situace.

Ekonomický přínos činnosti NNO při povodních

Hlavní význam NNO při povodních je, že přináší do systému zvládání mimořádných událostí dodatečné zdroje a to jednak finanční, ale také lidské či materiální.

Co se týče finančních a materiálních zdrojů, hraje značnou roli dobré jméno NNO, tzv. goodwill. Na základě něj na mimořádné události přispívají i lidé, kteří nemají důvěru ve státní sbírky. Vzpomeňme dva historické příklady, ilustrující tento jev. První zkušenost je z Bangladéše, ve které v roce 1974 vláda naprosto selhala v poskytování finanční pomoci obyvatelům zasaženým povodněmi. Veřejnost vyvodila z celé situace závěr, že vláda pracuje neefektivně, případně je dokonce zkorumpovaná. Následkem toho začala většina humanitární pomoci do Bangladéše proudit skrze NNO a ne skrze vládní fondy (Paul, 2003).

Podobný jev jsme potom mohli pozorovat i v ČR při povodních v roce 1997, kdy se NNO ukázaly být flexibilnější a efektivnější než stát. Veřejnost pak práci NNO hojně odměňovala důvěrou, což se odrazilo u veřejných sbírek pořádaných NNO. Působení NNO při těchto povodních vyústilo v dramatickou změnu ve vnímání celého neziskového sektoru ze strany veřejnosti. Když o pět let později udeřily další povodně, veřejnost přispívala téměř výhradně skrze NNO a ne skrze státní sbírky (Pospíšil, 2006). Pomoc NNO má ale ještě jeden rozměr, oslovování dobrovolníků, jejich zaškolování a také vedení. Tomu je věnována následující část.

Dobrovolnictví při povodních

V této části bude nejprve věnována pozornost definování dobrovolnictví, poté ekonomické hodnotě dobrovolnictví.

Co je to dobrovolnictví?

I když se definování dobrovolnictví zdá být jednoduché a intuitivní, mezi akademiky nepanuje shoda na jednotné definici dobrovolnictví (Frič, Pospíšilová a kol., 2010, s. 9). Dekker a Halman (2003) však uvádí, že v různých definicích můžeme nalézt minimálně tři společné prvky, a sice že dobrovolnictví je:

1. nepovinné,
2. bez nároku na odměnu,
3. ve prospěch ostatních.

Méně častým, ale stále frekventovaným prvkem, je podle nich organizovanost. Jak však upozorňují jak Dekker a Halman (2006), Rochester, Ellis Paine a Howlett (2009)

ale i Frič, Pospíšilová a kol. (2010, s. 9), všechny tři hlavní definiční znaky s sebou obvykle nesou určité nejasnosti.

Salamon, Sokolowski a Haddock, (2011, s. 225) přinášejí definici dobrovolnictví, která vznikla pro účely měření hodnoty dobrovolnictví ve spolupráci s Mezinárodní organizací práce (ILO) a světovými experty na dobrovolnictví a statistiku. Definici převzal i manuál ILO k měření dobrovolnické práce. Podle uvedené definice je dobrovolnictví tedy: „*neplacená nepovinná práce, vykonávaná jak skrze určitou organizaci, tak přímo, mimo vlastní domácnost či rodinu dobrovolníků.*“ Výhodou této definice je, že zahrnuje i tu část dobrovolnické práce při mimořádných událostech, která neprobíhá podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě.

Ekonomická hodnota dobrovolnické práce

Na hodnotu dobrovolnictví lze nahlížet z různých úhlů pohledu. Dobrovolnictví jako činnost má pozitivní dopady na dobrovolníky (dobrý pocit, nové zkušenosti a dovednosti), na zasažené subjekty (pocit, že v tom nejsou sami, pomocná ruka navíc, atd.), ale také je lze vnímat jako práci, která má určitou hodnotu. Právě tento pohled je tím nejčastěji zkoumaným.

Dobrovolnická práce, ač je součástí toho, co se v dané zemi vyprodukuje, není zachycována standardními ekonomickými ukazateli (např. HDP). Na tuto nevýhodu HDP upozorňovali již Stiglitz, Sen a Fitoussi (2009). Zmiňme také Waringa (1999) nebo Soupourmase a Ironmongera (2002), kteří uvádí, že ukazatele typu HDP vážně podceňují neplacenou pracovní aktivitu.

V současné době je v ČR i ve světě trend kvantifikovat hodnotu dobrovolnické práce, tedy produkt vzniklý dobrovolnickou prací. Salamon, Sokolowski a Haddock (2011, s. 236) na základě předchozího výzkumu uvádí, že 971 milionů lidí ročně vykonává dobrovolnickou činnost. Dále potom, že celková ekonomická hodnota dobrovolnické práce v roce 2005 byla 1 348 miliard USD (cca 26 690 miliard CZK). Přináší také zajímavý závěr, že pokud by všichni dobrovolníci světa obývali jednu zemi, šlo by o druhou nejlidnatější zemi se sedmou nejsilnější ekonomikou. Toto se samozřejmě netýká pouze dobrovolnictví při mimořádných událostech, nicméně jde o ukázkou toho, jak je dobrovolnictví ve světě rozšířeno a také jakou má ekonomickou hodnotu.

Otázkou ocenění dobrovolnické práce se zabývala i studie Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce, která přinesla odhad celosvětové hodnoty dobrovolnické práce dobrovolníků Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Hodnota je podle této studie 6 miliard USD ročně (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, 2011, s. 16). Zde je již pomoc při mimořádných událostech zastoupena ve větší míře, jelikož jde o jednu z hlavních aktivit Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce.

Ekonomickou hodnotu dobrovolnické práce ve všech oblastech za celou ČR měří i Český statistický úřad (ČSÚ)⁹. Ze šetření ČSÚ vyplývá, že každý rok jsou v ČR odpracovány desítky milionů dobrovolnických hodin, přičemž výsledná ekonomická hodnota v minulých letech se pohybovala okolo šesti miliard Kč (poslední dostupný údaj je za rok 2010). Tedy pokud by dobrovolníci přestali vykonávat své činnosti jako dobrovolníci a stát (nebo kdokoli jiný) by naznal, že je skutečně ve veřejném zájmu tuto práci odvést, musel by na ni pro zachování současného stavu najmout placenou sílu a zaplatit celkovou mzdu v hodnotě cca šest miliard Kč ročně (Satelitní účet neziskových organizací, 2012).

Probíhají také první odhady ekonomické hodnoty dobrovolnictví při mimořádných událostech. Následující tabulka uvádí první z nich. Nejde o souvislou řadu dat, spíše o několik příkladů z minulosti, kde dostupnost dat (zejména počtu dobrovolnických hodin), umožnila počítat odhady ekonomické hodnoty¹⁰.

Tabulka 3: Ekonomická hodnota dobrovolnictví

NNO	Za období	Počet hodin dobrovolníků	Ekonomická hodnota (Kč)
Člověk v tísni	Povodně 2002	150 000	13 522 500
Vodní záchranná služba	Rok 2004	72 907	8 372 639
ADRA	Povodně 2010	38 400	3 085 929
Horská služba	Rok 2011	72 000	13 262 400
JSDHO v okrese Mělník	Rok 2012	26 448	4 432 684

Zdroj: Dostál a Balarinová (2013); Dostál (2014)

I přesto však tabulka poskytuje cenné informace o tom, jakou hodnotu má dobrovolnická práce při mimořádných událostech. Údaje z tabulky jsou zajímavé zejména u pravidelného dobrovolnictví, jako je horská služba. Jelikož se zde jedná o dlouhodobé dobrovolnictví, lze předpokládat, že rozsah dobrovolnické práce bude obdobný i v jiných letech. Tudíž pokud by stát chtěl zaplatit všechny pracovníky horské služby, narostly by náklady na horskou službu o miliony ročně. Stejný princip je potom možné použít u Vodní záchranné služby ČČK, vykonávané pouze dobrovolníky. Podobný příklad jsou dobrovolní hasiči v JSDHO. I když je zřejmé, že dobrovolní hasiči nepracují zdaleka tolik hodin, jako profesionálové, je třeba brát v úvahu, že kapacity hasičského záchranného sboru (HZS) nejsou v současné době dostačující, aby mohly plně zastat požární ochranu a související služby. Níže uvedený případ okresu Mělník ilustruje jen zlomek činnosti JSDHO v ČR. Níže uvedená tabulka uvádí porovnání okresu Mělník a aktivitami JSDHO v tomto okrese se zbytkem ČR.

⁹ ČSÚ měří hodnotu dobrovolnické práce celkově a ne pouze při mimořádných událostech

¹⁰ K vypočítání odhadů byla použita tak jako v případě šetření ČSÚ mediánová mzda v nepodnikatelské sféře za daný rok. Tato metoda je méně přesná než jiné (např. mzda specialisty), nicméně umožňuje srovnání s oficiálními čísly za celou ČR, které poskytuje ČSÚ. I přes určité zkreslení také poskytuje informace o rádech, v jakých se ekonomická hodnota dobrovolnictví při mimořádných událostech pohybuje, tedy v milionech Kč.

Tabulka 4: Dobrovolní hasiči v okrese Mělník v kontextu ČR

	Okres Mělník	ČR	Poměr
Rozloha (km ²)	701,08	78 867	1/112
Obyvatelstvo	104 169	10 505 445	1/101
Počet dobrovolných hasičů	3 768	75 000	1/20,
Počet odpracovaných hodin	26 448	N/A	N/A
Počet JSDHO	31	N/A	N/A
Počet zásahů JSDHO	548	37 977	1/69
Hodnota dobrovolnické práce	3 598 779,36	N/A	N/A

Zdroj: sestaveno autory na základě: Dobrovolní hasiči okresu Mělník hodnotili svoji činnost za rok 2012. In: Oficiální portál Středočeského kraje [online]. 2013

Je tedy zřejmé, že výsledná ekonomická hodnota činnosti JSDHO v celé ČR by byla znatelně vyšší. Ilustrovat to můžeme roznásobením této hodnoty podílem na zásazích, které zastaly JSDHO na zbylém území ČR. Tento velmi hrubý odhad potom dosahuje téměř 250 milionů Kč za rok 2012. Tolik by přibližně stálo zaplatit hasiče na činnost, kterou vykonávali dobrovolníci v JSDHO. I když je toto číslo třeba, kvůli způsobu jeho odhadu, brát s velkou rezervou, minimálně naznačuje vysokou ekonomickou hodnotu práce dobrovolných hasičů.

Významnou hodnotu naznačují také odhady dobrovolnické práce při povodních, kdy je třeba v relativně krátkém časovém horizontu provést úklidové a likvidační práce.

Vzhledem k rozsahu dobrovolnické práce při mimořádných událostech lze říci, že absence poskytování dobrovolnické práce při mimořádných událostech v ČR by mělo *ceteris paribus*¹¹ za následek jednu ze dvou variant (Dostál a Balarinová, 2013):

1. pokles akceschopnosti IZS,
2. nutnost zapojení dodatečných finančních zdrojů

To je zejména markantní u vodní záchranné služby, horské služby nebo dobrovolných hasičů, jejichž počet v JSDHO více než desetinásobně přesahuje počet profesionálních hasičů pracujících v terénu. Pokud by se stát chtěl pokusit tento stav změnit, znamenalo by to nárůst finančních prostředků na požární ochranu ze státního rozpočtu.

Závěr

Dobrovolnictví je součástí zvládání katastrof od nepaměti a velmi pravděpodobně tomu tak bude i v budoucnu. Česká republika je příkladem země, ve které by zaplacení pracovní síly na činnosti vykonávané dobrovolníky v oblasti zvládání mimořádných událostí stálo obrovské finanční prostředky.

Úspory, které dobrovolníci přinesou společnosti, ve které působí, jsou však pouze jedním z přínosů. Dalšími přínosy jsou např. zvýšení znalostí a dovedností dobrovolníků

¹¹ Za jinak stejných podmínek.

a pocit potřeby a užitečnosti dobrovolníků, podpora zasažených, že někomu stojí za to, aby jim pomáhal apod.

Stejně tak je ale významná činnost NNO, které doplňují, státní složky IZS a do celého systému vnášejí prvek, který je schopen reagovat často flexibilněji než stát. NNO do celého systému zvládání mimořádných událostí přináší také dodatečné zdroje a to nejen finanční a lidské, ale i materiální. Lidé sice mohou přispívat i státu, ale v případě, že jsou NNO v očích veřejnosti důvěryhodnější než stát, jejich dobré jméno (goodwill) může přispět k tomu, že lidé věnují na zvládnutí mimořádné události více finančních prostředků.

Výstupy NNO a dobrovolnictví není zcela snadné měřit, přesto je o tyto informace stále větší zájem jak ze strany donorů či poskytovatelů dotací¹², tak ze strany veřejnosti. Měří se peněžní hodnota darované pomoci, počty dobrovolníků a jejich hodin a stále častěji také ekonomická hodnota dobrovolnické práce. Stále častější je také poměrování nákladů na dobrovolnickou práci s ekonomickou hodnotou této práce¹³. Do budoucna tak lze očekávat rostoucí trend v měření výstupů činností NNO a dobrovolnictví a to i v oblasti mimořádných událostí.

Nehledě na měření či neměření výstupů, lidé mají o zapojení se do zvládání mimořádných událostí stále větší zájem. Je to zřejmé jak z počtu dobrovolníků, tak vzhledem k hojnému přispívání na zmírňování následků mimořádných událostí, v ČR zejména povodní.

Stále aktuální oblastí je také spolupráce při mimořádných událostech. NNO ani dobrovolníci totiž nepůsobí ve vzduchoprázdnu, ale přichází do kontaktu s různými subjekty, státními i nestátními, ziskovými i neziskovými. Tato oblast představuje další z celé řady oblastí vhodných pro další zkoumání. Vztahy mezi jednotlivými subjekty při mimořádných událostech, jakož i složení těchto subjektů se v čase pozvolna mění, nemluvě o specifičnosti jednotlivých povodní.

Je třeba také pamatovat na to, že NNO i dobrovolníci působí v rámci platné legislativy, v případě mimořádných událostí zejména zákona č. 239/2000 sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů a zákona č. 240/2000 sb., o krizovém řízení. Do určité míry je významný i zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, ve znění pozdějších předpisů¹⁴. Vzhledem k tomu, že upravuje jen část dobrovolnictví při mimořádných událostech (a zlomek celkového dobrovolnictví), je však dobré jeho význam nepřeceňovat a vnímat ho v kontextu, v jakém se tento zákon pohybuje. Tyto zákony doplňují samozřejmě i další, které více či méně ovlivňují působení NNO a dobrovolníků při mimořádných událostech.

¹² Vyskytují se také případy, kdy je možné ekonomickou hodnotu dobrovolnické práce zahrnout do povinného kofinancování.

¹³ Obvykle pomocí VIVA metody.

¹⁴ Zejména proto, že poskytuje určitou garanci minimální kvality dobrovolnických programů akreditovaných MV ČR. Dále také proto, že umožňuje finanční pomoc na podporu dobrovolnictví v akreditovaných projektech.

Dobrovolnictví a účast NNO se již stalo nedílnou součástí zvládání mimořádných událostí v ČR. Od prvopočátků svého vzniku prošlo obrovským vývojem, jakým způsobem se bude jeho vývoj ubírat dále? Mezi faktory, které tento vývoj ovlivní, budou zřejmě patřit míra profesionality, se kterou budou NNO i dobrovolníci přistupovat ke zvládání mimořádných událostí, ochota dárců, ale i veřejné správy přispívat a ochota dobrovolníků účastnit se zvládání mimořádných událostí. Dále také ochota a schopnost jednotlivých subjektů spolupracovat, respektovat se, komunikovat, snažit se hledat řešení nastalých problémů a zvládat nastalé výzvy. V neposlední řadě potom také četnost, rozsah a ničivost možných mimořádných událostí a krizových situací v budoucnu (povodně, sucha, teroristické útoky, jaderné a jiné havárie, válečné konflikty, atd.). Tento výčet zcela jistě není vyčerpávající, má však ilustrovat skutečnost, že stejně jako byl překvapivý vývoj v této oblasti v minulosti, může být i v budoucnu. My bychom s tím měli počítat a snažit se udělat vše proto, aby byl celý systém co nejefektivnější a následky mimořádných událostí co nejnižší.

Literatura

- [1] DEKKER P., HALMAN L. *The Values of Volunteering: Cross Cultural Perspectives*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- [2] DOSTÁL, J. Cooperation between non-governmental organizations and the State in the matter of flood risk management in the Czech Republic. *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, Southampton, UK: WIT Press, 2012, roč. 2012, č. 159, s. 15-26.
- [3] DOSTÁL, J. The Influence of the Type of Replacement Wage on the Economic Value of Volunteering: Emergencies in the Czech Republic. In Špalková, D. and Matějová, L.. *Proceedings of the 18th International Conference: Current Trends in Public Sector Research*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2014. s. 232-240, 9 s. ISBN 978-80-210-6611-3.
- [4] DOSTÁL, J., BALARINOVÁ, L. Volunteers in emergency management – an investment in the future? *WIT Transactions on the Built Environment*, Southampton: WIT Press, 2013, roč. 2013, č. 133.
- [5] FRIČ, P., POSPÍŠILOVÁ, T. Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století. 1. vyd. Praha: Agnes, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.
- [6] HYÁNEK, V. Czech social economy and social enterprises: Current developments and challenges. *Civil Szemle*, 2012, roč. 9, č. 4, s. 5-23.
- [7] HYÁNEK, V., HLADKÁ, M. Philanthropic behaviour and motives. *Acta Universitatis Agriculturae Mendeliana Brunensis*, 2013, roč. 61, č. 4, s. 923-933.
- [8] HYÁNEK, V., PROUZOVÁ, Z., ŠKARABELOVÁ, S. *Neziskové organizace ve veřejných službách*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 293 s. ISBN 978-80-210-4423-4.

- [9] HYÁNEK, V., ROSENMYER, T.. *Ekonomické výsledky neziskových organizací v ČR:* In Zpráva o neziskovém sektoru v České republice. [online]. Praha: Úřad vlády ČR, 2004 [cit. 2012-10-03]. 18 s. Dostupné z: <http://www.e-cvns.cz/soubory/CVNS_autorska_studie.pdf>
- [10] INTERNATIONAL FEDERATION OF RED CROSS AND RED CRESCENT SOCIETIES. The value of volunteers: Imagine how many needs would go unanswered without volunteers. Ženeva, 2011. Dostupné z: <<http://www.ifrc.org/Global/Publications/volunteers/IFRC-Value%20of%20Volunteers%20Report-EN-LR.pdf>>
- [11] GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. *Katalogový soubor – typová činnost složek IZS při společném zásahu: Typová činnost složek IZS při poskytování psychosociální pomoci STČ 12/IZS.* Praha, 2012.
- [12] KAVAN, Š., DOSTÁL, J. a kol. *Dobrovolnictví a nestátní neziskové organizace při mimořádných událostech v podmínkách Jihočeského kraje.* České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 69 s. ISBN 978-80-87472-41-5.
- [13] KLIMÁNKOVÁ, G. *ČSOB a Era nabízí zvýhodněné půjčky pro občany postižené povodní.* In: Měsíc.cz [online]. 2013 [cit. 16.12.2013]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/aktuality/csob-a-era-nabizi-zvyhodnene-pujcky-pro-obcany-postizene-povodni/>>
- [14] Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. Ministerstvo vnitra ČR – generální ředitelství HZS ČR. Praha, 2013. Schváleno usnesením vlády ČR ze dne 23. října 2013 č. 805.
- [15] KUMAR, P. *NGO Coordination in Humanitarian Action: The Case of the Czech Floods of August 2002*, Massachusetts Institute of Technology. 2005.
- [16] MAREŠ, M., REKTOŘÍK J., ŠELEŠOVSKÝ, J. a kol. *Krizový management. Případové bezpečnostní studie.* První. Praha: Ekopress, 2013. 237 s. Svazek 1. ISBN 978-80-86929-92-7.
- [17] PAUL, B. K. Relief assistance to 1998 flood victims: a comparison of performance between the government and NGOs. *The Geographical Journal*, 2003, roč. 169, č. 1, s. 75-89.
- [18] PANEL humanitárních organizací města, kraje. In: *Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska* [online]. 2012 [cit. 16.12.2013]. Dostupné z: <http://www.dh.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=1566:panel-humanitarnich-organizaci-msta-kraje&catid=120:evropsky-rok-dobrovolnictvi&Itemid=147>
- [19] POSPÍŠIL, M. *History of the Czech Nonprofit Sector.* 2006. Dostupné z: <http://www.e-cvns.cz/soubory/History_CZ_update09.pdf>

- [20] PRACOVNÍ SKUPINA PRO VYTVÁŘENÍ a OVĚŘOVÁNÍ STANDARDŮ PSYCHOSOCIÁLNÍ KRIZOVÉ POMOCI a SPOLUPRÁCE PŘI MV - GŘ HZS ČR. *Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2010, 63 s.
- [21] ROCHESTER C., ELLIS PAINE A., HOWLETT S. *Volunteering and Society in the 21st Century*. Hampshire, England: Palgrave Macmillan. 2009. Podle SALAMON, M. L., SOKOLOWSKI, W., HADDOCK, M. A. *Measuring the Economic Value of Volunteer Work Globally: Concepts, Estimates, and a Roadmap to the Future*. September 2011. *Annals of Public and Cooperative Economics*, roč. 82, č. 3, s. 217-252.
- [22] SALAMON, L. M., ANHEIER, H. K. *Defining of the Nonprofit Sector*. a Gross National Analysis. Manchester University Press, 1997 podle: Škarabelová, S. a kol. *Když se řekne nezisková organizace: příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002
- [23] SALAMON, M. L., SOKOLOWSKI, W., HADDOCK, M. A. *Measuring the Economic Value of Volunteer Work Globally: Concepts, Estimates, and a Roadmap to the Future*. September 2011. *Annals of Public and Cooperative Economics*, roč. 82, č. 3, s. 217-252.
- [24] *Satelitní účet neziskových organizací ve zkrácené verzi účtu*. Český statistický úřad, 2012. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/nufil/SUNI.pdf>.
- [25] STIGLITZ, J. E., SEN, A. K., FITOUSSI, J-P. *Report by the commission on the measurement of economic performance and social progress*, 2009.
- [26] SOUPOURNAS, F., IRONMONGER, D. *Giving time: the economic and social value of volunteering in Victoria*. Melbourne, 2002, xii, 95 s.
- [27] SVOBODA, F., HYÁNEK, V. Reinterpretation Of Changes In The Social System In The Context Of Early Modern Thought. *Politická ekonomie*, 2012, roč. 2012, č. 6, s. 822-839.
- [28] WARING, M. J. *Counting for nothing: what men value and what women are worth*. BuffaloToronto Press, c1999, li, 310 s. podle Mayer, P. *The Wider Economic Value of Social Capital and Volunteering in South Australia*. Government of South Australia. Adelaide, 2003. Dostupné z: http://www.ofv.sa.gov.au/pdfs/mayer_report.pdf.
- [29] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů. In ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16.12.2013]
- [30] Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, ve znění pozdějších předpisů. In ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16.12.2013]
- [31] Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, ve znění pozdějších předpisů. In ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 16.12.2013]

Povodňová pomoc a spolupráce jako výraz sounáležitosti: Proč? Kdo? Kdy? S kým? Pro koho? Jak?

Bohumila Baštecká, Filip Keller, Jana Sedláková, Karel Šimr

Obnova povodňové paměti v České republice posledních let výrazně zlepšila povodňovou připravenost na všech úrovních od občanské po státní. Vyjadřování sounáležitosti v podobě vnější pomoci (například humanitární) přináší různá dilemata. Psychosociální intervenční tým ČR hledá, podobně jako ostatní vnější pomáhající, svoje užitečné místo v solidarizujícím světě. Zastává přitom komunitní hledisko a usiluje o reflexi situace v širších společenských souvislostech. Doufá, že tím může přispět k vytvoření společného základu pro nezbytnou mezilidskou, meziorganizační a mezioborovou diskusi a spolupráci.

Úvod

V tomto příspěvku usilujeme o reflexi vnějšího pomáhání z pohledu Psychosociálního intervenčního týmu ČR, což je společenství, které vnímavostí, uznáním, důvěrou a propojováním povzbuzuje vzájemnost a naději v neštěstích.¹⁵

Psychosociální intervenční tým (PIT) vznikl z iniciativy tehdejšího předsedy správní rady nadace ADRA Vítězslava Vursta, Ing. Zdeňka Procházky z Hlavního úřadu civilní ochrany MO ČR a psycholožky Bohumily Baštecké jako odborné garantky jako reakce na pracovní schůzku v Příbyslavi v březnu 1998, jíž se Česká republika stala součástí projektu Světové rady církví pro jedenáct postkomunistických zemí ***Připravenost náboženských společností, veřejných organizací a státních institucí společně čelit katastrofám všeho druhu.***

První výcvik PITu začal v roce 2000 a jeho cílem bylo vycvičit z řad církví „naslouchače“ pro pomoc při katastrofách. Od té doby proběhly další dva výcviky, dále „lektorský speciál“ a jeden novodobý – pátý – výcvik. Náplně výcviků se vyvíjely spolu s proměňujícím se zaměřením činnosti PITu od přímé pomoci přes přípravu koordinátorů a lektorů až k dnešnímu komunitnímu přístupu. Dynamika vývoje PITu je dána nejen rozvojem podobných aktivit v jiných organizacích (PIT nechce vstupovat

¹⁵ Slogan PITu ČR je „sílu neštěstí v sílu společenství“.

do konkurence), ale také rozvojem oboru psychosociální krizová spolupráce. I do budoucna chce PIT chápat svou identitu jako proměnlivou v měnícím se prostředí a vyhledávat „bílá místa“ na mapě pomoci po neštěstích. V současné době se zaměřuje na komunitně zaměřený přístup, ovšem v případě, že se tento stane ve společnosti běžným, bude hledat pro svoji činnost jiné místo.

PIT funguje na dobrovolnické bázi a bez právní subjektivity a rozpočtu. Činnost v jeho rámci chápou jeho členové a sympatizanti jako projev občanské angažovanosti. Spolupracuje s komunitami, organizacemi i jednotlivci, zasaženými neštěstím. Zabývá se dlouhodobě komunitními intervencemi a obřady po neštěstích. (Spolu)pořádá setkání, výcviky, konference, semináře. Hlásí se k hodnotám odolnosti, spolupráce a vzájemnosti, duchovní zakotvenosti a občanské angažovanosti.

PIT ČR zastává hledisko, které zdůrazňuje nosnost komunity: pomůžeme-li obci, nemusíme se tolik starat o občany.

V předkládané reflexi se opíráme o zkušenost praktickou i akademickou: komunitní intervence děláme i v nich vzděláváme. Reflexe proto zčásti slouží jako sebereflexe.

Cílem kapitoly je připomenout cíle pomáhání z komunitního hlediska, které zastává PIT, a přispět tím k reflexi vnějšího pomáhání včetně svého vlastního.

Otevřít diskusi s lidmi a organizacemi, které zastávají odlišné pozice a názory. Nacházet (i mimo bezprostřední dosah této kapitoly) možnosti, jak udržovat svůj díl solidarizující zodpovědnosti včetně otevřenosti ke spolupráci v proměňujícím se světě.

Povodňová paměť

Povodeň je podle Standardů psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek (2010, s. 10) *„někdy i předvídaná událost, většinou způsobená přírodou, doprovázená bezmocí, viditelné následky jsou dlouhodobé; dlouhodobá je i pozornost; důsledky jsou „organizační“ – např. rozdělují komunity nejprve na „suché“ a „mokrý“, později na „ne/dostali peníze““*. Fenomén povodní vstoupil do novodobé české historie v roce 1997 a od té doby se do ní opakovaně vrací. Můžeme hovořit o obnovení v dřívějších desetiletích ztracené povodňové paměti.¹⁶

Zkušenosti z červnových povodní v roce 2013 ukazují, že povodeň se stává součástí života v České republice a dobrá připravenost je znát na všech stranách:

- Občané v ohrožených oblastech přijímají rizika a vědí, co je čeká a jak se to dá zvládnout.
- Složky integrovaného záchranného systému jsou dobře vybaveny a chválí si spolupráci s občany, kteří již vnímají nebezpečí a chápou např. potřebu evakuace.

¹⁶ Paměť je základem učení, tedy i připravenosti (viz například Munzar a Ondráček (2012).

- Státní správa i samospráva zvládají dopady události podle pečlivě vypracovaných krizových plánů i na základě minulých zkušeností, starostové jsou na svých místech.¹⁷

Ty tam jsou chaos a improvizace z konce 90. let. Zdá se, že pomoc a cíle spolupráce by se v těchto souvislostech měly také měnit a vyvíjet. V jakém směru?

Pojetí člověka: jedinec ve společenství

„Neštěstí potkávala lidi od nepaměti a oni je od nepaměti umějí zvládat. Nejčastější reakcí na mimořádnou událost je svépomoc a vzájemná pomoc. Neštěstí je zakotveno ve společenství stejně jako reakce na něj.“ (Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek, 2010, s. 10). Po několikaleté spolupráci, včetně výzkumné, se lidé v pracovní skupině pro tvorbu standardů¹⁸ shodli na tomto pojetí člověka. Hlásíme se k němu i my.

Domníváme se také, že při diskusích o pomáhání je třeba diskutujícími zastávané pojetí člověka vyjasnit jako východisko pro porozumění.

Z pojetí člověka vyplývá i pojetí pomoci. Pomáhání je jedním ze způsobů, jak se události zmocnit, dostat se nad ni, začít si opět věřit. Pomáhání pomáhá a nemělo by se stát monopolním vlastnictvím jen někoho, kdo je k pomáhání „vyškolen“. Pomáhání je reciproční – pokud člověk nemůže pomoc vrátit, oplatit, stává se nižším a slabším, zahanbeným, invalidizovaným.

Aniž si to někdy uvědomujeme, do plánování pomoci vstupuje politické zadání i otázky filosofické. Hlásíme se k neoliberálnímu přístupu, zdůrazňujícímu svobody a zájmy jednotlivce a společnost, sestávající z nezávislých individuů, nebo spíše hájíme hledisko komunitární, v němž identita jednotlivce vychází z kontextu společenství? Vztaženo na povodně: je naším cílem co nejrychleji opravit domy zasažených rodin nebo budeme uvažovat o povodni jako o společenské události, která může přispět ke stmelení komunity? A vylučují se tato hlediska?

Různí autoři (např. Shepherd a Parsonage, 2011; Wildingová, 2009; Coxová a Perryová, 2011) se shodují, že v důsledku převládajícího neoliberálního diskursu lze pozorovat tendenci k převádění rozličných projevů a podmínek začlenění na ekonomické zájmy, tj. především na ne/dostatek peněz. V pomoci po neštěstích se pak politicky zdůrazňuje podpora jedince (od finančních dávek k přítomnosti psychologů) namísto podpory společenství, vazeb, vzájemnosti – sítí. Návrat běžného žití však pro zasažené nespočívá v pouhé obnově jejich domova (bytu); „dobré místo k žití“ znamená žít v bezpečí a mít dobré sousedy, být zasazen do společenských vazeb a kamarádství, účastnit se volného trhu práce, rodinného života, volnočasových, politických,

¹⁷ Viz Zuzana Vrbová, hlavní psycholožka GŘ HZS ČR, ústní sdělení (2013).

¹⁸ Mezioborová skupina pro vytváření standardů psychosociální krizové pomoci působila při Ministerstvu vnitra ČR – generálním ředitelství HZS ČR od roku 2006 do vydání publikace.

občanských a obecních aktivit, mít přístup ke vzdělávání nebo re/kvalifikaci a zdravotním službám v oblasti tělesného i duševního zdraví.¹⁹

Současný svět hledá pro pomáhání nová pravidla a slovo „komunita“ vyjadřuje novou naději (viz např. Váně, 2012). Vystřízlivěl z opojení humanitární pomoci rozvojovým zemím, neboť nevedla k nápravě chudoby a sociální nespravedlnosti, naopak (Princová, 2011). Ani kvalitu sociálních služeb se nedaří udržet bez účasti lidí, jimž je služba určena.²⁰

Pojetí vnější pomoci v komunitním rámci

Psychosociální intervenční tým chce doplňovat představu o pomáhání komunitním důrazem. Pro přemýšlení o pomoci jsou pro nás zásadní pojmy vzájemnosti a sounáležitosti. Ty mají řadu rozměrů. Počínaje vazbami v rodině, sousedství, obci až po vzájemnost mezi obcemi, organizacemi, občany zasaženými a těmi takzvané „za vodou“.

Pomoc se mění ve spolupráci, a jejími základními principy se stávají **subsidiarita, partnerství a účast** (participace).

Subsidiarita znamená původně právní a politickou zásadu upřednostňovat řešení problému na co nejnižší úrovni. Územně či správně nadřazené instituce mají řešit jen to, co nelze místními prostředky zvládnout. Jinými slovy: Co lze zvládnout vzájemnou občanskou pomocí v rámci obce s podporou místní samosprávy a místních organizací ziskových i neziskových, do toho nemají vstupovat správní orgány nebo „cizí“ organizace.

„Jsme samostatní lidé, dokážeme se o sebe postarat. Modlete se za nás a my ten problém sami vyřešíme. Dostaneme se z toho!“

Raymond Snokhouse, český honorární konzul v Texaském,
Westu zasaženém 17.4 2013 výbuchem továrny na hnojiva

„Nedokázali jsme se ubránit pomoci.“

Koordinátorka pomoci po teroristickém útoku na Beslan
v Severní Osetii při hodnocení stavu rok po události, 2005

Při povodni je většinou vyhlášen některý z krizových stavů, což se z definice děje v případě, že „není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů, orgánů krajů a obcí, složek integrovaného záchranného systému nebo subjektů kritické infrastruktury“ (zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, ve znění pozdějších předpisů). Ze zákona se do místní či okresní hry dostávají „blaniční rytíři“ kraje či státu včetně

¹⁹ Podrobně pro potřeby obyvatel a obcí v rozmezí dvou let po lesním požáru viz Coxová, Perryová (2011).

²⁰ Viz např. Dobrovolný evropský rámec pro kvalitu sociálních služeb (2010)

peněz ze státních hmotných rezerv, které usnadňují starostům rozhodování i jeho důsledky. Princip subsidiarity však platí dál.

Nasazení složek státu končí i po největší povodni zhruba za měsíc (tak to bylo např. v roce 2002, kdy stát po měsíci vyhlásil konec fáze záchrany a začátek fáze obnovy); odpovídá to krizové legislativě, postavení obce a profesionalitě vnějších pomáhajících, která spočívá na opakovatelnosti standardního výkonu.

Souběžně mizívá zájem i většiny vnějších dobrovolníků. Je to logické, pohnutí vyvolané událostí překryly už jiné události.

Co kdy mají dělat vnější (humanitární, psychosociální, neziskoví atp.) pomáhající, víme-li, že důsledky povodní jsou dlouhodobé? A o jaký výkon jde u nich? O standardní opakovatelnost nebo „adopci“ zaplavené vesnice či rodiny? A jde-li o „adopci“, je k tomu zapotřebí organizace? Nabídku a poptávku zvládnou lidé internetově sami.

Co mohou udělat vnější organizace pro to, aby lidé vzdálení mysleli na lidi zaplavené i po půl roce a byli ochotni přijet pomáhat s obnovou konečně vysychajících příbytků?

Co mohou vnější organizace udělat pro „vnitřní“ (obecní) lidi, služby, vazby, aby je nesení dlouhodobých důsledků povodní posilovalo a spojovalo, nikoli naopak?

Co může udělat PIT?

Cíle (vnějšího) pomáhání

V průběhu minulých let se výrazně zlepšil proces a logistika pomoci, zejména v oblasti spolupráce např. mezi státními institucemi a neziskovým sektorem. To vede k prohlášením o zlepšení pomoci. Není to ale celý obraz. Na železnici by pravděpodobně nestačilo, aby hlavním důkazem zlepšení dopravy byla lepší návaznost spojů. Pokud by vlaky člověka nedovezly na místo určení, šlo by dokonce o argument provokující zlost.

K posouzení dobrého výsledku spolupráce proto nelze dojít, aniž bychom si položili otázku po cíli pomoci. **Proč pomáháme a čeho tím chceme dosáhnout?**

„Pomáhat pomáhá“ – a proto pomáhajícím dává pomoc smysl vždy.

„Na povodních se nám líbilo a klidně bychom se účastnili příště zas. Myslíme si, že ta psychosociální pomoc je potřebná, jen bychom pro příště navrhovali, aby bylo aspoň o dvě auta víc, zlepšilo by to náš pohyb po terénu.“

Vyhodnocení popovodňové pomoci „psychosociálními“ dobrovolníky, 2010

Odpovědností zvláště organizovaně pomáhajícího je však se ptát: k čemu a jak chci pomáhat? Jak poznám, že se mi tohoto cíle podařilo dosáhnout? Odpovídají náklady vynaložené na moje pomáhání přínosům pomoci? Nevytvářím nabídkou pomoci umělé potřeby a nové (spíše procesní) cíle?

Vyhodnocení povodňové pomoci²¹ vzhledem k cílům v ČR nenajdeme, ač EU promýšlení cílů a reagování na potřeby zdůrazňuje (The European Consensus on Humanitarian Aid, 2008).

Můžeme se však opřít o cíle psychosociální krizové pomoci a spolupráce, jak jsou popsány ve standardech (Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek, 2010) anebo nověji v učebnici psychosociální spolupráce (Baštecká a kol, 2013).

Pomáhání po neštěstích by výsledně mělo přispět k situaci, v níž převažují (Baštecká a kol., 2013, s. 165):

- řád a zvládání nároků každodennosti,
- začlenění,
- odvaha a odhodlání,
- ochota pomáhat druhým.

K rychlému posouzení, zda se tak stalo, slouží „šifrovací mřížka“ Standardů, vyjádřená přesvědčeními, která pomáhají ve vztahu k sobě, druhým a světu (včetně zásvětí):

- nejsme na to a v tom sami,
- společně to zvládneme,
- na příště se připravíme,
- každý z nás může pomoci druhému.

Můžeme se potom ptát: Pomohla naše pomoc k posílení těchto přesvědčení? Pokud ano, jak? Pokud ne, proč ne?

Podstatné je, že tyto otázky lze stejně dobře použít při posuzování situace jedinců stejně jako při posuzování situace obcí.

Obnova řádu spočívá v obnově struktury včetně infrastruktury a každodenní rutiny: dospělí chodí do práce, děti do školy, obnovena je doprava, dodávky energií, obnoveny jsou posléze domácnosti. Dělá se na tom společně – obec, IZS, dobrovolníci zvnějšku atp. – a výsledkem by mělo být přesvědčení „Společně to zvládneme“, nikoli „Někdo to za nás udělá“.

Začlenění znamená nezůstat bez pomoci, ale též přestat trčet v prostoru jako chudák, který má výjimečnou zkušenost a je třeba mu výjimečnými postupy pomáhat.

²¹ Metodologicky poměrně dobře vystavěný výzkum po povodních 2002 se zaměřoval na hodnocení pomoci jednotlivci, nikoli celku. Bezprostředně po začátku povodní byly jako nejdůležitější pomoc označeny informace, při návratu trs pomoci: (blíže neurčená) humanitární pomoc, pomoc při odklizení bahna, finanční pomoc, pomoc s úklidem atp. Při obnově (zhruba rok po začátku události) byla za nejdůležitější považována pomoc finanční a pomoc při rekonstrukci domu. (Kohoutek, Čermák, Eds., 2009, s. 169). Z pohledu managementu humanitární organizace se objevoval třetí měsíc od začátku povodní „syndrom natažené ruky“ – pomoc už pomáhající neodměňovala, z některých lidí se stávali její pasivní příjemci, kteří komentovali, že tahle pračka se jim nelíbí, že chtějí značkovou atp. (Baštecká, 2004).

Přesvědčení „Nejsme na to a v tom sami“ odráží vědomí, že miliony lidí a komunit prošly něčím podobným před námi, miliony projdou po nás. A že i v tuto chvíli někde je člověk či obec, která má podobnou zkušenost. Pomoc na úrovni individuálních neštěstí spočívá na této úrovni v propojování s lidmi, kteří mají podobnou zkušenost, a na úrovních katastrof (tedy i povodní) často v duchovních připomínkách: paměť lidstva (zachycená například Biblí) zná neštěstí dobře a tváří v tvář síle neštěstí se obrací do spirituální oblasti. Ani v tom smyslu na to nejsme sami.

Ochota pomáhat druhým se začleněním propojuje nejvíce, neboť pomáhání pomáhá: z člověka „postiženého“ neštěstím, který je „součástí problému“, se stává člověk nápomocný – mocný, který je „součástí řešení“.

Odvaha a důvěra k sobě, druhým a světu znamená věřit si, že příští ránu osudu zvládnou zase, že se na ni mohou připravit. Bez přijetí myšlenky, že se příště něco stane zase, nemá připravenost smysl. Výsledkem i našeho pomáhání by mělo být přesvědčení „Na příště se připravíme“, nikoli „To bych nepřežil/a, kdyby to mělo přijít znovu“.

Solidarita, vliv a spolupráce

Povodně nás (zatím) nenechávají chladnými. Někoho nemohou nechat chladným, protože pomáhat při povodni je jeho zaměstnání, pro jiného je solidarita výsledkem občanského rozhodnutí.²² Teď jde o to, kdo a proč, kdy, pro koho, s kým a jak má solidaritu vyjádřit.

Učíme se, že ve světě, kde vládne **rozmanitost**, má být i pomoc rozmanitá. A také, že důležitá je **spolupráce** – nejen s lidmi a obcemi přímo zasaženými, ale též mezi sebou – mezi lidmi a organizacemi vyjadřujícími solidaritu. Přesto se PIT dostává do sporů s řadou kolegů z pomáhajícího světa.

Dobrovolník po návratu z povodňového pomáhání napsal: „Na povodně jsem se hlásil už třikrát, byl jsem rád, že jsem byl osloven, pomáhám rád, ale chyběly mně brýle, pracovní rukavice a špunty do uší. Poznal jsem, že náš benzínový vysokotlaký čistič je fajn, protože nebyla zapojena elektrika, ale pošilhával jsem po vybavení Litoměřické charity, vlastnili bahnocuc, tedy technický vysavač, který pojme velké množství kalu z podlah.“

Koordinátorka pomoci, která zápis obdržela, dodává: „V té době mne oslovil kamarád, že u nich ve vesnici sbírají peníze na pomoc zasaženým povodní, a protože mne zná, jestli bych neporadila, kam je mají poslat. Snažila jsem se mu vysvětlit, že je potřeba rozložit pomoc, zvláště finanční, do více etap, že – pokud chce, aby byla pomoc adresná – je potřeba navázat spolupráci v místě, a že dobrovolníci, kteří vyjeli, mohou být prostředníky.

²² Neklid lidské bytosti, když jiná lidská bytost trpí, nastává samozřejmě; v situaci, kdy si na povodně zvykáme, může tento neklid vymizet.

Jinak existují sbírková konta známých pomáhajících organizací, podléhají kontrole ze zákona a nemusí se bát u nich zpronevěry. Protože se nezdál spokojený, ještě jsem mu nabídl zakoupení toho technického vysavače, který by mohl pomáhat i v budoucnu. Domluvili jsme se, že se ozve. Druhý den volal, že peníze poslali potřebnému, kterého viděli v televizi. – a já si přečetla ze zápisu dobrovolníka další větu: „Vadí mně vztahy mezi obyvateli, jak navzájem sledují – že ten dostal víc, a byl přitom vytopený míň atp.“

Nespolupráce vzniká často nedoceněním – nedostatečným uznáním přínosu druhého. Tomu se dá předcházet kázní a přípravou. Ale co když nedostatečné ocenění druhého má hlubší podklad – nevážíme si přínosu druhého, protože zastává jiné hodnoty a je přesvědčen o jiných „svatých pravdách“ než my?

S tím se PIT potýká. Jak udělat, aby na jedné straně vyjádřil (a měl) úctu k pomáhajícím organizacím, když na druhé straně vzhledem ke svým komunitním důrazům má dojem, že někdy to, co dělají, komunitě nepomáhá (případně i škodí)?²³

Příklad:

Přesvědčení PITu narážejí na ostatní například v tématu „psychosociální pomoc“. Vážíme si dobrovolnické pomoci s odstraňováním škod a bahna po povodních. Dobrovolníci dodávají lidem, kteří chtějí brzy bydlet ve svém a upraveném příbytku, sílu svých rukou a s ní i naději.

Kdyby k tomu dobrovolníci dostávali péči, která by jistila a podporovala jejich zdvořilost, rozvahu a citlivost, pravděpodobně bychom se blížili ideálnímu světu.

Kromě toho však některé organizace tvoří i zvláštní „psychosociální týmy“, kde jsou dobrovolníci „zaškolováni“ na blíže neurčenou psychosociální pomoc. Ve snaze mít jistotu se mohou zmocňovat psychologizujících pouček, brát je doslovně, a pod nánošem pseudoznalosti ztrácet i svoji původní moudrost.

Rizika tohoto jevu jsou popsána u debriefingu po traumatizaci²⁴ stejně jako u pomáhání s truchlením: Pokud se pozůstalí od pomáhajících dozvídají, jak má truchlení vypadat, „mohou ztratit kontakt se svou skutečnou jedinečnou zkušeností“ a jejich „obava, aby truchlili správně, se stává stresorem“ (Servaty-Seibová, 2004, s. 129 a 126).

PIT proto lidi podporuje, aby se vyrovnávali s věcmi po svém, to znamená různě, bez ohledu na to, co jim říkají pomáhající přesvědčení o jedné cestě.

²³ Pokud bychom dojem chtěli vypočítat výzkumnými výsledky, museli bychom sáhnout do literatury zahraniční. U nás zatím výzkumy na toto téma nejsou, pouze tradované zkušenosti.

²⁴ První psychická pomoc nahrazuje psychologický „debriefing, který se ukázal jako neúčinný. První psychická pomoc, jak se zdá, naopak obsahuje činitele, které výrazně prospívají zotavování lidí i z dlouhodobého hlediska.“ WHO (2011, s. 4). Připomeňme si v této souvislosti, že debriefingem měli druhé provádět „odborníci na duševní zdraví“, kdežto první psychická pomoc „není něco, co mohou dělat pouze odborníci“ (WHO, 2011, s. 3).

Je v tom souladu se současným světem a má tendenci se tím zaštiťovat. Zároveň považuje za důležité, aby pomoc měla reálného a zkušeného koordinátora, který by znal kontext a cíle pomáhání a zaškoloval dobrovolníky do cílů přiměřeného úkolu (včetně přiměřené role a zodpovědnosti), vyhodnocoval dosahování cílů a průběh pomoci a pomáhání zakončoval.

Ve hře jsou samozřejmě **hodnoty**. Vracíme se na začátek: jsme schopni se dohodnout na **rozmanitosti cest ke společně sdíleným cílům**?

Ve hře nejsou jen hodnoty. Pravděpodobně každý z nás (pokud nemáme mentalitu tiše v pozadí pečujících), kteří považujeme za dobré se angažovat ve prospěch druhých a našeho společného světa, se potřebuje dozvídat i něco o své **důležitosti a vlivu**.

Přesvědčení o vlastní důležitosti není špatné, pravděpodobně pomáhá víře v to, že má smysl se angažovat. Riziko je, když se zvrtné v dojem zachraňování světa: jednak jde o nereálné přesvědčení o vlastní moci, a jednak – bez jistění spoluprací – se snadno zvrstává v prožitek osamělé bezmoci. Z pohledu PITu zachránčovská nota častěji zaznívá od humanitárních organizací než například od hasičů. Můžeme se ptát, čím se tato „dětská nemoc“ pomáhání udržuje: Tím, že se na vnějším pomáhání účastní stále noví a noví lidé, kteří nemají čas „vystřízlivět“ a dramatizují nové? (Rodríguez, Quarantelli a Dynes, 2006 in Baštecká a kol., 2013, s. 279).

Tím, že se humanitární organizace takto musí prezentovat, aby upoutaly dárce?²⁵ Nebo je to obrana proti nepříznivé bilanci „kolik jsem tomu dal/a“ vs. „jaký to mělo smysl v životě druhých“? Nebo jde ještě o něco jiného?²⁶

Pokora, sebereflexe a spolupráce by snad mohly inflaci ega podle Baštecké a kol. (2005) vyvážit. Začít samozřejmě musíme u sebe a pomoci nám mohou druzí. Možná se nám pak podaří udržet přiměřenou míru vlastní důležitosti a vlivu, a přetavit zálibu v adrenalinu od přeceňování vlastního vkladu do opojnosti spolupráce. Začít sloužit, někdy i v prostém civilním smyslu „být ve službě“.

²⁵ Na souboj pomáhajících organizací ve jménu finančních zisků upozorňují zahraniční i naše zdroje.

²⁶ Zvládání povodní jako adrenalinový sport podporuje pravděpodobně též mediální okouzlení akcí (Čermáková, 2004, s. 23).

Závěr: pojd'me se o tom bavit, i když nesouhlasíme (aneb role, úkol a zodpovědnost PITu)

Rozmanitost (zdrojů, kultur, názorů, hodnot) se dnes považuje za podmínku udržitelného růstu a vnímavost k ní se učí a cvičí podobně jako kulturní způsobilost: učíme se, že dialog může vyústit v **nesouhlas** a skutečnost bývá **nejednoznačná**.

Co může lidi a organizace v rozmanitém světě udržet pohromadě? Někdy prosté vědomí nezbytnosti: musíme spolu žít, jsme součástí jednoho světa. Vesměs následuje uvědomění, že jde o to, **jak** spolu žít.²⁷ Začnou se pak hledat společné zastřešující hodnoty, což v oblasti pomáhání a spolupráce dnes znamená **subsidiarita, partnerství a účast** (participace).

Vracíme se na začátek. PIT – pokud chce, aby bylo možné se na něj spolehnout²⁸ – musí být věren tomu, co hlásá: tedy pojímat ostatní partnersky a nedělat to, co může udělat někdo bližší a nižší. A zároveň spolupracovat s těmi, kdo se v pomoci angažují; tedy naplňovat princip participace vůči pomáhajícím jako jedné ze skupin lidí zasažených událostí.²⁹

Pomoc je jako mozaika, v níž každý má své místo. Ideálně nejsou v mozaice prázdná ani zdvojená políčka. Jak ale najít správné místo, aby se nezpochybnily schopnosti těch, o které jde, a ještě do sebe zapadly rozmanité potřeby, postoje a přesvědčení aktérů pomáhání? Jakou sounáležitost a koho s kým chceme podpořit a upřednostnit? Nebo spíše: Jak rozmanité podoby sounáležitosti skloubit a harmonizovat?

S tím samozřejmě souvisí otázka: Čím může PIT mezi ostatními přispět k cílům pomáhání? Jaká je jeho zodpovědnost, role, úkol?

Odpovídáme naší snahou o reflexi³⁰, nadhled a svobodu včetně uvědomování si a popisu změn a včetně otázek, které z toho plynou. Začali jsme tento příspěvek konstatováním, že Česká republika se povodně už „naučila“, že lidé a obce si vzájemně pomáhají (příklad moravských Troubek v pomoci zaplaveným českým obcím je snad známý všeobecně).

²⁷ Zde parafrázujeme název knihy Říčana (1998).

²⁸ Na jednom ze svých setkání v roce 2013 PIT vyjadřoval svůj závazek veřejnosti: dá se spolehnout, že PIT na úrovni jedinců i organizací: s Vámi bude spolupracovat v otázkách týkajících se neštěstí; bude vycházet z Vašich zkušeností; propojí Vás s těmi, kdo již prošli situací podobnou Vaší; docení dlouhodobost důsledků včetně možnosti pokrizového růstu; bude s Vámi sdílet zkušenosti a informace pro vytváření plánů pomoci a podporu připravenosti – pro tvorbu krizových plánů s duševně-duchovními a společenství podporujícími důrazy; bude s Vámi spolupracovat při koordinaci, hodnocení, zakončování; bude s Vámi spolupracovat při tvorbě odpovídajících obřadů, které mohou Vaší rodině (nebo organizaci či obci) pomoci překlenout rozdělení a slučovat paradoxy v neštěstí obsažené; podpoří přirozené systémy opory – rodinné, kolegiální, sousedské; pomůže, aby Vaše zkušenost pomohla jiným.

²⁹ Pomáhající, např. sociální pracovníce na obecním úřadě zaplavené obce) jsou jednou ze skupin lidí, kterých se událost – někdy značně – dotýká. Blíže viz Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce (2010).

³⁰ Reflexe není samoúčelná. Obvykle se považuje za jednu z cest k nadhledu a svobodě, tedy i k většímu a cílenějšímu manévrovacímu prostoru při pomáhání: pomáhající by díky reflexi měl lépe vědět, co to vlastně dělá, když dělá.

Pojďme si říct, jaký způsob vnějšího (humanitárního) pomáhání je této – nové – situaci přiměřený. Jak například využít v pomáhání (zpravidla i) potřebu příjemců povodňové pomoci oplatit pomoc a vrátit vzájemnost „zpět do oběhu“ např. předáním povodňových zkušeností?

Věrní sobě a užiteční ostatním jako PIT nebudeme, pokud nepůjdeme důsledněji cestou partnerství a participace – účasti. Znamená to víc se ptát lidí, o kterých přemýšlíme, a spolehnout se, že to nakonec společně vymyslíme. Potřebujeme se víc ptát „vnitřních“, co by rádi od „vnějších“, a „vnějších“, čím jim můžeme být, budeme-li se držet naší identity a poslání.

Zeptali jsme se několika duchovních, co by jako opory místní komunity chtěli od vnějších pomocníků:

„Aby s námi počítali a nebáli se nás. Myslím, že k tomu můžeme přispět hlavně my sami, například tím, že o sobě budeme průběžně dávat vhodným způsobem vědět v čase, kdy jsou vody klidné.“

Magdaléna Trgalová, evangelická faráčka tč.na Orkneji

„Jakákoli forma kontaktu je fajn. Výborný je telefon: Viděl jsem v televizi, četl v novinách, vzpomněl jsem si na tebe. Zvládáš? v případě dopisu prakticky totéž, ale s konkrétním oslovením: Milý Bendy...“

Bendy Růžička, starokatolický duchovní v Praze

„Kontakty. Předávání zkušeností. Letáky.“

Jakub Keller, evangelický farář v Horní Čermné

Snažili jsme se v příspěvku přiblížit pozici PITu v mozaice a společenských souvislostech pomáhání, upozornit na dilemata a položit otázky. Doufáme v dialog i při nesouhlasu a jsme vděční za příležitost k jeho začátku, kterou tento sborník dává.

Literatura

- [1] BAŠTECKÁ, B. Odpověď Charity na povodně 2002: řízení organizace a řízení pomoci. In: KRPÁLKOVÁ, Jindřiška, SEDLÁKOVÁ, Jana (eds.). *Odpověď Charity na povodně 2002. Účinnost a přiměřenost pomoci*. Výstupy projektu. 2004, Praha: Sdružení Česká katolická charita.
- [2] BAŠTECKÁ, B. a kol. *Terénní krizová práce*. 1. Vyd. 2005, Praha: Grada. s. 299. ISBN 978-80-2470-7-082
- [3] BAŠTECKÁ, B. a kol. *Psychosociální krizová spolupráce*. 1. Vyd. 2013, Praha: Grada. s. 320 ISBN 978-80-247-4195-6.

- [4] COX, Robin S., PERRY, Karen-Marie Elah. Like a Fish Out of Water: Reconsidering Disaster Recovery and the Role of Place and Social Capital in Community Disaster Resilience. *American Journal of Community Psychology*, 2011, roč. 48, s. 395–411.
- [5] *Dobrovolný evropský rámec pro kvalitu sociálních služeb*. 2010. SPC/2010/10/8 final. Výbor pro sociální ochranu EU.
- [6] ČERMÁKOVÁ, V. Česká katolická charita a povodně v roce 2002 – analýza tištěných médií. In: ČERMÁK, Ivo, KOHOUTEK, Tomáš (eds.). *Odpověď charity na povodně 2002: přiměřenost a účinnost poskytované psychosociální pomoci*. 2004, Výzkumná zpráva. Brno: Psychologický ústav AV ČR.
- [7] KOHOUTEK, T., ČERMÁK, I. (eds.). *Psychologie katastrofické události*. 2009, Praha: Academia.
- [8] MUNZAR, J., ONDRÁČEK, S. Povodeň jako jedna z možných přírodních katastrof v České republice. 2012, *Studie a texty*, 20.
- [9] *Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek*, 2010. Praha: GŘ HZS ČR.
- [10] PRINCOVÁ, K. *Pomoc lidem vzdáleným. Etická témata v zahraniční pomoci*. Disertační práce. 2001. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií.
- [11] ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. 1998. Praha: Portál. ISBN 80-7178-547-4
- [12] SERVATY-SEIB, H. L. Connections Between Counseling Theories and Current Theories of Grief and Mourning. *Journal of Mental Health Counseling*, 2004, roč. 26, č. 2, s. 125 – 145.
- [13] SHEPHERD, G., PARSONAGE, M. Measuring the costs and benefits of promoting social inclusion. *Mental Health And Social Inclusion*, 2011, roč. 15, s. 165 – 174.
- [14] *The European Consensus on Humanitarian Aid*. Joint Statement by the Council and the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council, the European Parliament and the European Commission. *Official Journal of the European Union*: C 25. 2008.
- [15] VÁNĚ, J. *Komunita jako nová naděje?* 1. Vyd. Západočeská univerzita, 2012, s. 186. ISBN: 978-80-261-0085-0
- [16] World Health Organization: War Trauma Foundation and World Vision International, *Psychological first aid: Guide for field workers*. 2011. WHO: Geneva.
- [17] WILDING, R. Refugee youth, social inclusion, and ICTs: can good intentions go bad? *Journal of Information, Communication & Ethics in Society*, 2009, roč. 7, č. 2-3, s. 159 – 174.
- [18] Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, ve znění pozdějších předpisů. In *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 3.12.2013]

ADRA a mimořádné události: co děláme, jak a proč?

Jakub Dostál, Josef Koláček

Tento text přináší informace o aktivitách ADRA o. p. s. v kontextu mimořádných událostí, zejména povodní. Zabývá se rolí organizace ADRA v rámci pomoci při mimořádných událostech a činnostech, které ADRA v jejich průběhu vykonává, ať už jde o zprostředkování finanční, materiální či dobrovolnické pomoci. Důležitou součástí činnosti jakékoli organizace v krizovém řízení je spolupráce, proto se jedna část textu zabývá také spoluprací organizace ADRA s ostatními zainteresovanými subjekty. Zahrnuta je také problematika získávání zdrojů (finančních, materiálních i lidských) na aktivity organizace ADRA v krizovém řízení a také dosavadní vývoj ADRA o. p. s.

Úvod

ADRA, plným názvem Adventistická agentura pro obnovu a rozvoj (angl. Adventist Development and Relief Agency) je mezinárodní humanitární organizace poskytující pomoc lidem v nouzi. ADRA o. p. s. je součástí mezinárodní sítě organizací ADRA, které působí ve více než 125 zemích světa.

Počátky mezinárodní organizace ADRA (dnes ADRA International) sahají do roku 1956, kdy byla za účelem poskytování humanitární pomoci a sociální péče založena Seventh-day Adventist Welfare Service³¹ (ADRA International – a History of Service, 2013).

Impulz na založení této organizace vznikl v Církvi adventistů sedmého dne, jako snaha následovat příkladu Ježíše Krista a pomáhat a sloužit těm, kteří jsou v tísní. I v současné době se ADRA vychází z křesťanských hodnot a svými aktivitami se snaží snižovat lidské utrpení. Její činnost tvoří jak pomoc při mimořádných událostech (živelné pohromy, válečné konflikty apod.), tak realizace dlouhodobých rozvojových projektů (podpora vzdělání, zaměstnanosti atd.). Jejím posláním je pomoci lidem v nouzi tak, aby byli schopni převzít kontrolu nad svými vlastními životy a mohli co nejlépe využívat ty zdroje, které mají k dispozici. Přestože se jedná o církevní organizaci, svou pomoc nabízí všem, kteří je potřebují, bez rozdílu rasy, pohlaví, vyznání nebo náboženského přesvědčení (ADRA International – Our Mission, 2013).

³¹ Český význam je Dobročinná služba adventistů sedmého dne.

Aktivity mezinárodní organizace ADRA v minulosti výrazně narůstaly po celém světě a zaměřovaly se na vývoj místních komunit, distribuci potravin, institucionální rozvoj a také na pomoc obětem katastrof. ADRA například budovala zdravotní kliniky v Africe, pomáhala obětem hurikánu ve střední Americe, učila hygieně a zdravotní výchově děti v Asii, podporovala povědomí o celosvětové potřebě humanitární pomoci skrze Globální vesnice ADRA v USA.

V České republice ADRA působí od roku 1992 (ADRA – Kdo jsme, 2013). Do roku 2013 byla ADRA občanským sdružením. V souvislosti se změnou občanského zákoníku je nyní obecně prospěšnou společností. Vedle ADRA, o.p.s. funguje také Nadace ADRA, která se zaměřuje na pomoc potřebným jak v ČR, tak po celém světě. Spravuje a rozděluje nadační jmění (jak formou grantového řízení, tak individuálních žádostí), vyhlašuje veřejné sbírky a poskytuje pomoc jednotlivcům, rodinám či skupinám v ČR, kteří se ocitli v mimořádné krizové situaci. Od roku 2006 Nadace ADRA také spolu s televizí NOVA vyhlašuje Cenu Michala Velíška, jejímž hlavním cílem je vést lidi k odvaze a touze pomáhat (ADRA – Nadace ADRA, 2013).

Tento text se zaměřuje na aktivity ADRA, o.p.s. ve vztahu k mimořádným událostem, zejména povodním. Cílem je podat čtenářům ucelený pohled na aktivity ADRA o.p.s. ve vztahu k mimořádným událostem, včetně její role, forem spolupráce s ostatními subjekty, způsobů získávání zdrojů pro povodňovou pomoc, nakládání s nimi apod.

Představení ADRA o. p. s.

V této části budou představeny aktivity ADRA o. p. s., kdy se zaměříme nejprve na tuzemské aktivity a poté na zahraniční.

Tuzemské aktivity ADRA o. p. s.

V České republice se ADRA zaměřuje na tři základní témata:

1. dobrovolnictví,
2. rozvojové vzdělávání a
3. pomoc při mimořádných událostech.

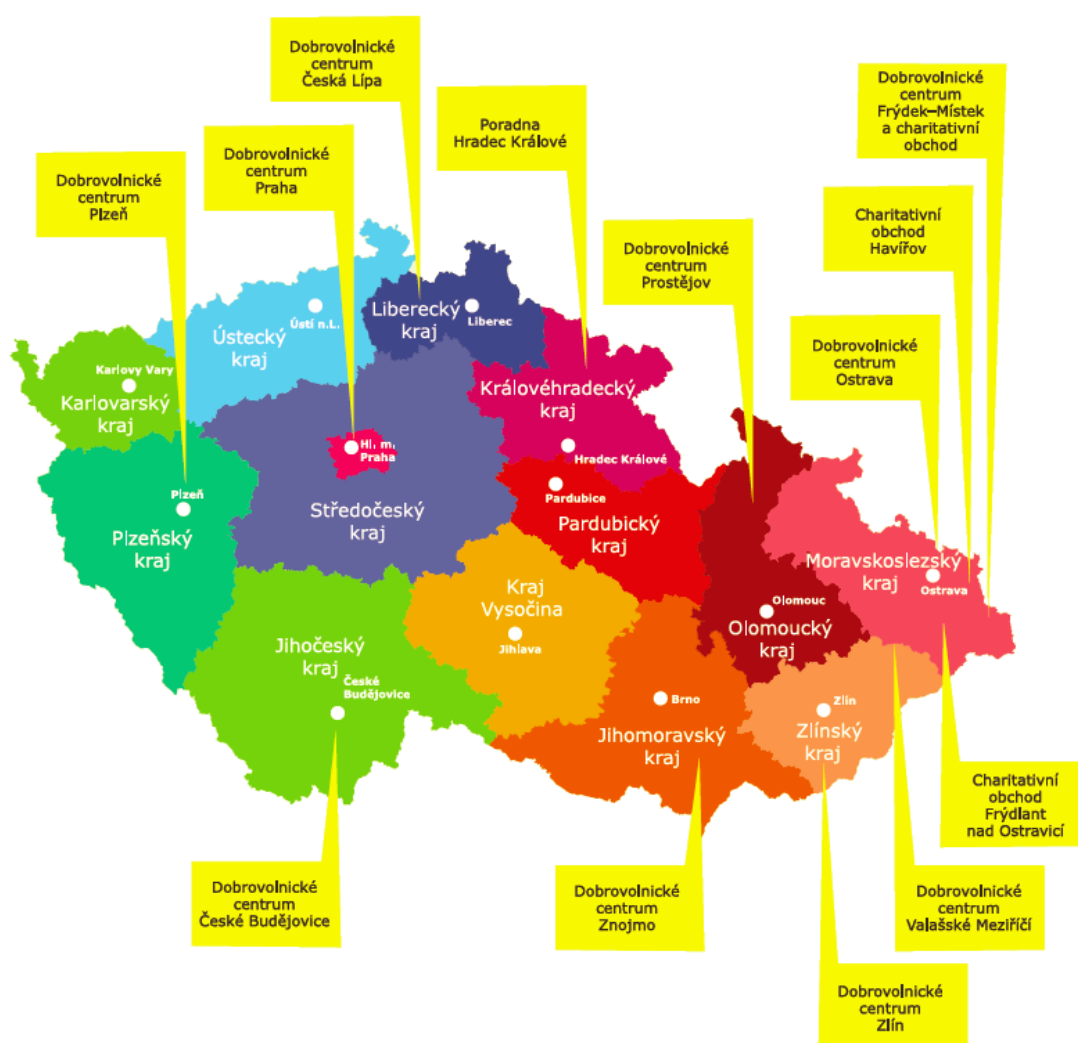
V oblasti dobrovolnictví ADRA provozuje 10 dobrovolnických center, která se zaměřují především na pomoc seniorům, dětem a zdravotně postiženým.

Další součástí dobrovolnictví je činnost Komunitních intervenčních psychosociálních (KIP) týmů. Jejich cílem je na komunitní úrovni poskytovat psychosociální pomoc lidem zasaženým mimořádnou událostí (nehody, povodně atd.) Jeho členy jsou dobrovolníci různých profesí a zaměření (lidé s empatií, sociální pracovníci, duchovní, psychologové atd.). KIP týmy vznikly na základě zkušeností z terénní práce po neštěstích, kdy se ukázala zvýšená poptávka po lidech – dobrovolnících – schopných a ochotných reagovat na potřeby zasažených.

Dobrovolnická centra ADRA zprostředkovávají práci cca 1500 dlouhodobých dobrovolníků po celé ČR. V roce 2013 to bylo 1470 dobrovolníků, kteří odpracovali více než 50 000 dobrovolnických hodin. Ekonomická hodnota této práce byla téměř 5,5 milionu Kč (Dostál a Vyskočil, 2013, s. 8).

Významné je také dobrovolnictví při povodních, kdy jen při těch v roce 2010 ADRA organizovala činnost 1200 dobrovolníků, kteří odpracovali více než 38 000 dobrovolnických hodin. Ekonomická hodnota jejich práce byla přitom více než 3 miliony korun (Dostál, 2014). Umístění dobrovolnických center v ČR ilustruje následující obrázek.

Obrázek 1: Dobrovolnická centra ADRA v ČR

Zdroj: ADRA – Výroční zpráva 2012, s. 8

ADRA se v České republice věnuje také globálnímu rozvojovému vzdělávání, které vede žáky, studenty i pedagogy k zájmu o globální témata jako je migrace, ochrana životního prostředí, chudoba, odpovědná spotřeba, spravedlivý obchod, lidská práva aj. (ADRA – Kdo jsme, 2013).

Zahraniční aktivity ADRA o. p. s.

ADRA ČR poskytuje okamžitou humanitární pomoc v zahraničí při mimořádných událostech, jako jsou povodně, zemětřesení, válečné konflikty apod. Zároveň realizuje dlouhodobé rozvojové projekty s cílem poskytnout lidem žijícím v chudobě a ve špatných životních podmínkách takovou podporu, aby dokázali vzít život do vlastních rukou.

V rámci lidskoprávních projektů ADRA podporuje rozvoj občanské společnosti v zemích, které procházejí demokratickou transformací. Propojení pomocí celosvětové sítě organizací jí pak umožňuje rychlejší a pružnější reakci na humanitární katastrofy. Dlouhodobé zahraniční projekty mají své domácí pracovníky, kteří usnadňují zjišťování potřeb místních obyvatel a také různých specifík daného území. Tyto skutečnosti mají pozitivní vliv na efektivitu a celkovou udržitelnost projektů ADRA (ADRA – Kdo jsme, 2013).

Následující obrázek ilustruje celosvětové aktivity ADRA o. p. s..

Obrázek 2: Aktivity ADRA o. p. s. v zahraničí k roku 2012

Zdroj: ADRA – Výroční zpráva 2012, s. 12

Tabulka 1 uvádí, jaké projekty v jednotlivých zemích ADRA o. p. s. provozuje a zda se jedná o humanitární projekty, projekty rozvojové spolupráce, nebo lidskoprávní projekty. Z této tabulky je vidět, že i řada zahraničních projektů ADRA o. p. s. se týká zvládání přírodních katastrof.

Činnost ADRA o. p. s. ke vztahu k povodním

Z hlediska činnosti ADRA, o. p. s., představuje zvládání mimořádných událostí, vedle dobrovolnictví, sociálního podnikání a vzdělávání, jednu z hlavních oblastí. Je přitom zřejmé, že jednotlivé oblasti se často prolínají, např. právě dobrovolnictví a mimořádné události.

Tabulka 1: Zahraniční projekty ADRA ČR

Země	Název projektu	Typ projektu
Bangladéš	Slamové školy	Projekty rozvojové spolupráce
	Adresné dárčovství	Projekty rozvojové spolupráce
Barma	Humanitární pomoc v Karenském a Monském státě	Humanitární projekty
	Pomoc obětem záplav	Humanitární projekty
	Rozvoj občanské společnosti v Karenském státě	Lidskoprávní projekty
Etiopie	Mobilní zdravotní péče v regionu Somali	Humanitární projekty
	Rozvoj nemocnice v Halaba-Kulito	Projekty rozvojové spolupráce
Filipíny	Pomoc obětem tajfunu Washi	Humanitární projekty
Gruzie	Ochrana práv obětí domácího násilí	Lidskoprávní projekty
Haiti	Pomoc obětem hurikánu Sandy	Humanitární projekty
	Podpora zemědělství v Petit Goave	Projekty rozvojové spolupráce
Jordánsko	Pomoc syrským uprchlíkům	Humanitární projekty
Keňa	Pomoc obětem sucha v oblasti El-Wak	Humanitární projekty
	Zdravotnické středisko v Itibu	Projekty rozvojové spolupráce
Mongolsko	Podpora zemědělských družstev	Projekty rozvojové spolupráce
Moldavsko	Podpora inkluzivního vzdělávání	Humanitární projekty
Somálsko	Pomoc obětem sucha v oblasti El-Wak	Humanitární projekty
Srbsko	Dům bezpečí v Smederevu	Projekty rozvojové spolupráce
Srí Lanka	Stavby studní v Trincomale	Projekty rozvojové spolupráce
Thajsko	Školení pro barské uprchlíky	Projekty rozvojové spolupráce

Zdroj: ADRA – Výroční zpráva 2012, s. 12

Participace ADRA o. p. s. při zvládání následků povodní

Do pomoci při mimořádných událostech v České republice se ADRA aktivně zapojuje od roku 1997, kdy zasáhly velkou část Moravy rozsáhlé povodně.

Od té doby se ADRA zapojila při povodních v ČR v roce 2002, 2006, 2009, 2010 a 2013.

Při povodních v červnu 2013 se ADRA o. p. s. zapojila následujícím způsobem (ADRA - Povodně 2013):

- 250 000 Kč uvolněných z pohotovostního fondu,
- 2,5 mil. Kč materiální pomoci rozdělené v cca 40 obcích,
- 12,9 mil. Kč vybraných na pomoc lidem zasažených povodní,

- 250 vyslaných dobrovolníků,
- 350 zapůjčených vysoušečů,
- min. 500 rodin finančně podpořeno.

Procesně pomoc probíhala tak, že ADRA vzápětí po vypuknutí povodní aktivovala svůj povodňový tým a vyslala koordinátory do zasažených oblastí. Ihned z pohotovostního fondu uvolnila 250 000 Kč a bylo přistoupeno k distribuci materiální pomoci zasaženým.

ADRA o. p. s. se při snižování následků povodní nezapojuje výhradně v ČR. Vzhledem ke geografické poloze ČR a mezinárodní síti ADRA International, ADRA o. p. s. v minulosti posílala humanitární pomoc do Maďarska při povodních v roce 2010 a 2013. Dále také půjčovala vysoušeče jak do Maďarska, tak také na Slovensko při tamních povodních v roce 2010. Vysoušeče putovaly také do Polska na pomoc při povodních v roce 2010. Podobně také v roce 2010 ADRA o. p. s. pomáhala prostřednictvím ADRA International při povodních v Pákistánu. ADRA o. p. s. se však v této oblasti soustředí primárně na zvládání povodní v ČR.

Role ADRA o. p. s. při zvládání následků povodní

ADRA vidí v oblasti zvládání povodní svoji roli zejména v roli partnera, který chce spojit více nabídek pomoci tak, aby docházelo k efektivnímu využívání zdrojů. V průběhu povodní se ADRA snaží vycházet z potřeb zasažených obyvatel v zaplaveném území. Na základě monitoringu území a komunikace s místní samosprávou, nebo zasaženými obyvateli připravuje materiální pomoc a komunikuje s dobrovolníky převážně z řad veřejnosti. Důležitým prvkem pomoci je podpora a spojování nabídek a poptávek pomoci.

Dobrovolnictví však stále zůstává významnou aktivitou v průběhu pomoci při povodních. Toto je dáno více faktory, mj. i tím, že veřejnost má organizaci ADRA s dobrovolnictvím poměrně silně spojenou a lidé se právě na ni často obrací, pokud se chtějí zapojit jako dobrovolníci. Týká se to i situací, kdy např. nevědí na koho se obrátit, nebo do které lokality se mají vydat. Role ADRA je v tomto i částečně poradenská.

Místní působnost pomoci ADRA při povodních je dána lokalitou, ve které povodně probíhají. ADRA není limitována územní působností svých dobrovolnických center, případně umístěním humanitárních skladů. V lokalitách, kde ADRA nemá humanitární sklady, zřizují se dodatečně podle potřeby, nejčastěji ve spolupráci s místní samosprávou. Tyto skutečnosti zvyšují schopnost reagovat podle potřeby právě v nejvíce zasažených oblastech.

Obrázek 3: Sklad materiální pomoci na centrále v Praze

Zdroj: ADRA o. p. s.

Spolupráce s ostatními subjekty

ADRA spolupracuje v oblasti pomoci při mimořádných událostech s celou řadou subjektů. Jedná se o veřejnou správu, složky IZS, soukromé firmy a ostatními NNO. Obecně se spolupráce odehrává ve více rovinách, například v koordinačních platformách typu PANEL NNO, na odborných konferencích a v pracovních skupinách (např. v pracovní skupině při Ministerstvu vnitra ČR - Dobrovolnictví při mimořádných událostech a krizových stavech). Nejdůležitější je ale spolupráce v terénu a to hlavně v době probíhající mimořádné události.

Spolupráce se odehrává jak v čase povodně, tak v období mezi jednotlivými událostmi. Tehdy je však spolupráce na poněkud nižší úrovni, zejména z důvodu omezených zdrojů NNO (jak personálních, tak také finančních). Je však důležité zmínit, že vzájemná spolupráce a setkávání právě v mezidobí mimořádných událostí nabývá na významu.

Pokud se jedná o spolupráci s veřejností, nebo některými občanskými iniciativami v době povodní, může být určitým omezením živelné nebo nekoordinované vstupování do systému pomoci bez znalosti kontextu a cíle pomoci. Může tak snadno dojít k vyvolání pocitu „my vám pomůžeme“...ale často dochází k situaci, že dojdou síly anebo odhodlání a zůstává již jen nesplněný slib. To potom často dopadá na NNO, které v dané lokalitě pracují. Také spolupráce mezi samosprávou a NNO je určitým

způsobem limitována. ADRA (podobně jako ostatní NNO) již z principu závislosti na pomoci dobrovolníků není schopna vždy závazně garantovat plnění úkolů, tak jako to jsou schopny např. státní složky IZS.

Spolupráce se státem

Na celostátní úrovni se týká hlavně ministerstev, např. Ministerstva vnitra ČR – akreditace a následně finanční podporu dobrovolnických programů ADRA v souvislosti s mimořádnými událostmi. Důležitá je také oblast sdílení informací a prohlubování vzájemné důvěry na odborných konferencích, které mají nejčastěji celostátní či krajský charakter.

Na krajské úrovni se týká zejména integrace do krizových plánů krajů, případně účasti na zasedání krajských krizových štábů. V současné době dochází k rozvoji koordinační platformy Panel NNO, kde spolu zasedají zástupci NNO a jiných zainteresovaných spolupracujících subjektů – např. zástupců krajského úřadu a HZS kraje (např. Jihočeský kraj, Jihomoravský kraj). Další rovinou je také finanční podpora tohoto typu činností NNO ze strany kraje (např. Jihočeský kraj.).

V čase mimořádné události probíhá komunikace se starosty jednotlivých zasažených obcí, případně jinými odpovědnými pracovníky obecního úřadu, v oblasti potřeb a nabízené pomoci. Existují také ale některé zvláštní případy, jako je spolupráce se společností ČEZ, která se sice řadí mezi firmy, nicméně většinový podíl zde vlastní stát.

Další možností je spolupráce s veřejnoprávními médii, zejména s Českou televizí. Ve spolupráci s ní vznikl projekt Krizová mapa Česka, který má sloužit ke zvýšení informovanosti veřejnosti o aktuální situaci v souvislosti s mimořádnými událostmi. Zároveň ale také k zapojení veřejnosti do reportování o dané události.

Spolupráce s NNO

ADRA je jednou z celé řady NNO, které se do pomoci zasaženým povodněmi zapojují. Vzhledem k potřebám v zasaženém území a také aby nedocházelo k „obtěžování“ pomocí na základě opakovaných návštěv jednotlivých organizací, je snaha od počátku koordinovat spolupráci, případně rozdělit si území tak, aby nedocházelo k překrývání pomoci.

Tato spolupráce probíhá formou osobních kontaktů, zasedání na Panelech NNO a jiných koordinačních setkáních. Za zmínku stojí skutečnost, že tato spolupráce je mezi pomáhajícími vnímána jako důležitá a obecně vzrůstá vzájemná důvěra a ochota spolupracovat. Významná je také spolupráce s ostatními NNO ohledně vytvoření jednotné metodiky rozdělování finanční pomoci zasaženým obyvatelům.

Spolupráce se také týká různých projektů, jako je již zmiňovaná Krizová mapa Česka, nebo aplikace Koordinátor pro mobilní telefony s operačním systémem Android,

která slouží ke koordinování dobrovolníků. Na této aplikaci ADRA spolupracuje s organizacemi Člověk v tísni a Český Červený kříž.

Spolupráce s firmami

Spolupráce s firmami je pro činnost ADRA poměrně důležitou součástí její pomoci při mimořádných událostech. ADRA se snaží svým posláním být zprostředkovatelem nabízené pomoci a její role je v tomto procesu podpůrná. Spolupráce s firemním sektorem má dvě roviny:

1. První se odehrává při právě probíhající povodni. Tehdy jsou firmy více otevřeny nabídce pomoci a podpory, a to jak materiální podpory činnosti ADRA, tak přímé pomoci občanům.
2. Druhou rovinou je mezidobí mezi povodněmi. Zde může být ochota ke spolupráci poněkud slabší, nicméně čím dál častěji se objevuje ochota firem systematicky spolupracovat. Příkladem je spolupráce se společností ČEZ, a. s., se kterou ADRA spolupracuje na přípravě dobrovolníků.

Spolupráce s médii

Jak již bylo zmíněno, ADRA spolupracuje s Českou televizí na projektu Krizová mapa Česka. V průběhu mimořádných událostí média zpravidla samy nabízejí pomoc a obracejí se na organizaci ADRA s prosbou o aktuální informace z terénu nebo se dotazují na činnost, kterou ADRA vykonává. ADRA vidí největší přínos zřejmě v souvislosti se zprostředkováním pomoci. ADRA má také stálé mediální partnery, na které se prioritně obrací.

Spolupráce s univerzitami

Spolupráce s tuzemskými univerzitami probíhá, ale spíše v menší míře. Na univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně si ADRA zadávala vybraná témata diplomových prací. V minulosti probíhala také spolupráce s Ostravskou univerzitou v Ostravě, Slezskou univerzitou v Opavě a Vysokou školou báňskou - Technickou univerzitou Ostrava na tvorbě databáze pro zvládání katastrof. Nyní probíhá výzkum ekonomické hodnoty dobrovolnictví organizace ADRA ze strany Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity.

Zdroje pomoci při povodních

Dobrovolníci pro práci v terénu se organizaci ADRA ozývají sami, většinou bývá nabídka dobrovolnické pomoci větší, než je bezprostředně potřeba. Co se týká vyškolených dobrovolníků pro organizační zázemí ADRA, ty si ADRA dlouhodobě školí. Nicméně ne všichni mohou vždy nastoupit. Je běžné, že ze 40 koordinátorů jich zareaguje cca 12.

Tato skutečnost do značné míry pramení z faktu, že jde o dobrovolníky. Ti mají v případě náhlé události své závazky a plány, které často není možné ihned zrušit.

U dobrovolníků pro odklízecí práce zásadní problém nebývá. Zde se hlásí široká veřejnost. V případě kvalifikovaných koordinátorů ADRA, však je nutné tyto koordinátory školit a tuto oblast dále rozvíjet. Jedním z důležitých cílů ADRA je dostatečný potenciál proškolených koordinátorů pro střídání v terénu tak, aby nedocházelo k jejich přetěžování. Problémem ale zůstává uvolňování dobrovolníků. Koordinátoři dobrovolníků organizace ADRA si zpravidla na dobu dobrovolné činnosti berou dovolenou.

V oblasti finančních a materiálních zdrojů v současné době není zásadní problém, nicméně je možné, že při častém opakování povodní se může snížit ochota, nebo také schopnost společnosti spolupracovat při jejich zvládnutí.

Základ materiální humanitární pomoci má ADRA v centrálním skladu. Je také možné okamžité uvolnění finanční rezervy na mimořádné události a následný bezprostřední nákup potřebného materiálu. Podle situace jsou také ze strany organizace ADRA oslovovány soukromé firmy s konkrétní poptávkou z terénu. Materiální pomoc firmy ve velké většině buďto darují, případně nabídnou se slevou.

Finanční pomoc zasaženým povodněmi

ADRA finančně podporuje prioritně zasažené domácnosti, dále obce a objekty veřejného zájmu (školy atd.). O rozdělování finanční pomoci domácnostem rozhoduje organizace ADRA na základě společné metodiky, která bývá dohodnuta s ostatními NNO. Ta určuje výši finanční pomoci podle rozsahu poškození a sociální potřeby jednotlivých zasažených domácností.

Ukazuje se, že jakkoli je medializace povodní prospěšná, přehnaná medializace může být kontraproduktivní. Děje se to tehdy, kdy se v médiích objevují jen některé obce, které mohou mít pomoci nadbytek, zatímco obce, které se v médiích neobjeví, jí naopak mohou mít nedostatek.

Materiální pomoc při povodních

Při rozdělování materiální pomoci je, podobně jako při rozdělování finanční pomoci, prioritou místní šetření. ADRA se snaží informace o potřebách zjistit buďto vlastním monitoringem, případně od starostů zasažených obcí.

Distribuce humanitární pomoci se obvykle koordinuje z jednoho místa. V centrále v Praze se zřizuje infocentrum, odkud se předávají a kde se sbírají informace z jednotlivých regionů. Na základě toho se potom naplňuje kapacita jednotlivých skladů. Nejvíce vytižený byl v povodních 2013 pražský sklad, další sklady byly např. v Českých Budějovicích nebo v Litoměřicích. Důležitá bývá domluva na zřízení místního skladu humanitární pomoci přímo s obcí v zasažené oblasti.

V oblasti distribuce humanitární pomoci se při povodních 2013 organizaci ADRA nabídly také přepravní společnosti (např. Gebrüder Weiss, PPL či Toptrans), což dopravu pomoci do zasažených oblastí významně urychlilo.

Ohledně distribuce humanitární pomoci bývá problém odhadnout potřebu pomoci, protože poptávka po této pomoci se v zasažených oblastech proměňuje každou hodinu. Určitou překážkou distribuce humanitární pomoci bývá také občasná nedostatečná koordinace, kdy na jedno místo dorazí stejná pomoc od více dárců.

Dobrovolnictví při povodních

Dobrovolnictví při povodních se v organizaci ADRA odehrává podle zákona o dobrovolnické službě. Dobrovolníci jsou tedy pojištěni pro případ zranění a škod, které by mohli způsobit ať už sobě, nebo ostatním. ADRA své dobrovolníky pojišťuje primárně z důvodu ochrany, protože se pohybují v oblastech, kde může hrozit riziko úrazu. Dále se pojištění může vztahovat ke způsobené škodě dobrovolníkem v průběhu výkonu jeho dobrovolnické činnosti³².

Dobrovolníci organizace ADRA při povodních převážně:

- provádějí uklízečské práce,
- pomáhají při distribuci humanitární pomoci,
- pomáhají s monitoringem potřeb,
- pomáhají s psychickou podporou zasažených a
- působí jako koordinátoři dobrovolníků.

ADRA se v průběhu pomoci při mimořádné události snaží dobrovolníkům nabídnout alespoň jednoduché zázemí k přespaní a základní stravu. V každé lokalitě kde ADRA působí, má svého koordinátora, který dobrovolníky zaškolí, rozmístí na práci a po jejím ukončení se ujistí, jaké jsou další potřeby. Základní prioritou je pomoc s odklizením následků v zaplavených domácnostech. V mnoha případech zůstávají dobrovolníci na místě i delší čas. Jedná se především o případy, kdy je potřeba pomoci například s oklepáváním omítek v domácnostech, kde bydlí starší lidé. Ti často nemají dost sil na zvládnutí situace a jakékoliv další práce by si tak museli platit.

³² To ale může být někdy limitující, např. pokud chce dotyčný dobrovolník provádět nějakou odbornou práci, např. kácet stromy

Obrázek 4: Dobrovolníci při povodních 2013

Zdroj: ADRA o. p. s.

Závěr

Pomoc při mimořádných událostech neoddělitelně patří mezi aktivity ADRA o. p. s. Pro tyto aktivity ADRA využívá finanční, materiální a lidské zdroje, bez kterých by pomoc při povodních nebyla možná. Protože se v oblasti zvládání mimořádných událostí vyskytuje celá řada subjektů (státních i nestátních), je nutné, aby spolu tyto subjekty spolupracovaly. Toto se týká také NNO, včetně organizace ADRA. Tato spolupráce se týká zejména samosprávy (krajské a obecní úřady), ale také ostatních NNO, soukromých firem, Hasičského záchranného sboru aj. Je-li spolupráce s ostatními subjekty nedostatečná, má to zásadní dopady na efektivitu využívání zdrojů a také na efektivitu poskytnuté pomoci. Zkušenosti však ukazují, že spolupráce se v průběhu času zlepšuje, často prostřednictvím zlepšující se komunikace.

NNO se staly nedílnou součástí pomoci při mimořádných událostech a spolupracovníky Integrovaného záchranného systému. Výhoda jejich úlohy spočívá v tom, že jejich prostřednictvím do systému pomoci přicházejí již dodatečné zdroje (lidské, finanční i materiální). NNO také nejsou tak moc svázány postupy veřejné správy a tak mohou lépe, rychleji a efektivněji sloužit při pokrývání potřeb, na které veřejná správa nemusí být schopna dostatečně rychle reagovat.

Co se týká hlavního přínosu aktivit organizace ADRA při zvládání povodní, jde z pohledu organizace zejména o zprostředkování dobrovolnické práce, se kterou má obsáhlé zkušenosti. Dále také o spojování nabídky zdrojů ke zvládání povodní s poptávkou zasažených po těchto zdrojích.

Jako budoucí výzvy lze označit větší spolupráci s veřejností, občanskými iniciativami a vůbec otázku: Jak prostředí zvládání mimořádných událostí udělat více uživatelsky příjemné pro všechny zúčastněné. Dále také vytvoření komunikační platformy, prohloubení setkávání se na neformálních schůzkách, sledování zahraničních trendů, sledování nových trendů (např. crowdsourcing) a jejich následná implementace.

Další výzvou je také oblast uvolňování dobrovolníků (především vyškolených pro různé specializace) zaměstnavatelem v průběhu mimořádných událostem. K tomu by mohly sloužit motivační programy pro zaměstnavatele, např. formou daňových úlev.

Literatura

- [1] ADRA International. a *History of Service* [online]. Silver Spring, Maryland, USA. 2013. [cit. 19.11.2013] Dostupné z <http://www.adra.org/site/PageNavigator/about_us/history.html>
- [2] ADRA International. *Our Mission* [online]. Silver Spring, Maryland, USA. 2013. [cit. 19.11.2013] Dostupné z <http://www.adra.org/site/PageNavigator/about_us/our_mission.html>
- [3] ADRA. *Kdo jsme.* [online]. Praha: 2013. [cit. 24.10.2013] Dostupné z <<http://www.adra.cz/adra/kdo-jsme>>
- [4] ADRA. Výroční zpráva 2012. Praha: 2013. Dostupné z <<http://www.adra.cz/file/1208>>
- [5] ADRA. *Nadace ADRA* [online]. Praha: 2013. [cit. 9.12.2013] Dostupné z <<http://www.adra.cz/nadace-adra>>
- [6] ADRA. *Povodně 2013.* [online]. Praha: 2013. [cit. 24.10.2013] Dostupné z <<http://www.adra.cz/povodne-2013>>
- [7] DOSTÁL, J, VYSKOČIL, M. *Ekonomická hodnota dobrovolnictví: ADRA ČR: Průběžné výsledky výzkumné studie.* Centrum pro výzkum neziskového sektoru. Brno, 2013, 36 s. Dostupné z: <http://cvns.econ.muni.cz/prenos_souboru/is/soubory/web/164-adra-hodnota-dobrovolnictvi-20131205-bez-revizi.pdf>
- [8] DOSTÁL, J. *The Influence of the Type of Replacement Wage on the Economic Value of Volunteering: Emergencies in the Czech Republic.* In Špalková, D. and Matějová, L.. *Proceedings of the 18th International Conference: Current Trends in Public Sector Research.* 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2014. s. 232-240, 9 s. ISBN 978-80-210-6611-3.

Český červený kříž a povodně

Lucie Balarinová

Český červený kříž je jednou z nejstarších nestátních neziskových organizací v České republice. Poslání organizace vychází z myšlenky staré již 150 let, kdy vzniklo Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce. V oblastních spolicích Českého červeného kříže je dnes sdruženo 21 518 členů. Dobrovolníci a členové Českého červeného kříže se kromě jiného věnují i činností v oblasti zvládání mimořádných událostí a krizových situací. Cílem kapitoly je představit krizovou připravenost Českého červeného kříže především ve vztahu k poskytování pomoci při povodních.

Úvod

Počátky působení Českého červeného kříže (v té době – Vlastenecký pomocný spolek pro Království české) spadají do roku 1868. Český červený kříž se stal 13. národní společností, která byla přijata do mezinárodní, nezávislé a apolitické organizace známé dnes jako Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Celosvětově rozšířené hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce, které má dnes zastoupení ve 189 zemích světa, pracuje na základě sedmi základních principů (Jukl, 2007, s. 16 - 17):

1. humanita,
2. neutralita,
3. nestrannost,
4. nezávislost,
5. dobrovolnost,
6. jednota a
7. světovost.

Český červený kříž (dále ČČK) působí v humanitární, psychosociální, zdravotní a zdravotně-výchovné oblasti. Naplňování všeobecně prospěšných činností má ČČK definováno v zákoně č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži a ve Stanovách ČČK. Konkrétně se jedná o: pomoc v případě mimořádných událostí a krizových stavů, šíření mezinárodního humanitárního práva, výuka a poskytování první pomoci, sociální a humanitární služby, podpora dobrovolného dárcovství krve aj.

ČČK je organizací fungující na bázi dobrovolnictví, které je ukotveno výše zmíněným zákonem č. 126/1992 Sb. Aktuálně (1. 1. 2013) má Český červený kříž 626

zaměstnanců a 21 518 členů, dobrovolníků ČČK, kteří jsou sdruženi v 75 samostatně fungujících Oblastních spolicích ČČK (dále OS ČČK) po celé ČR. V každém kraji je určen jeden OS ČČK, který zastává funkci tzv. Pověřeného OS ČČK řešící záležitosti a události s krajským dopadem. Činnost všech zaštiťuje ústředí ČČK sídlící v Praze. Finanční zdroje získává ČČK z vlastní činnosti ČČK, z dotací, projektů, darů a případně i od Mezinárodního hnutí ČK a ČP. V roce 2011 činil obrát subjektů ČČK 349 milionů Kč (ČČK, 2013).

Krizová připravenost ČČK

Krizová připravenost je posláním ale i povinností Českého červeného kříže deklarovanou v § 4 zákona č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a v § 7 Stanovách ČČK. Podle § 4 a § 21 zákona č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému může ČČK zastávat roli tzv. ostatní složky integrovaného záchranného systému ČR a podílet se především na poskytování plánované pomoci na vyžádání.

Poskytování pomoci ČČK při mimořádných událostech v širším slova smyslu (mohou zahrnovat jak mimořádné události či krizové situace ve smyslu tzv. krizových zákonů) bychom mohli pomyslně rozdělit dvou úrovní:

- a) centrální úroveň,
- b) lokální úroveň.

Český červený kříž centrálně zřizuje Ústřední krizový tým ČČK, který je určen k poskytování personální humanitární pomoci ČČK v ČR i zahraničí, vykonává informačně-metodickou činnost v rámci ČČK a je člen ENPS – Evropské sítě pro psychosociální pomoc (Směrnice ČČK č. 3/2012).

ČČK dále spravuje sbírkový Fond Humanity ČČK, jako zdroj finanční pomoci. Centrálně vyhlašuje ČČK i konkrétní projekty, např. Dárcovská SMS, Písnička za vodu, Humanitární koncerty.

ČČK lokálně pomáhá prostřednictvím územně příslušných OS ČČK. Jednotlivé OS ČČK disponují různými prostředky a silami pro řešení mimořádných události a krizových stavů. Jejich hlavním nástrojem jsou Humanitární jednotky ČČK (dále HJ ČČK). Úkolem takové jednotky je především v návaznosti na integrovaný záchranný systém ČR poskytovat psychosociální pomoc, zdravotnickou pomoc, humanitární pomoc včetně péče o evakuované osoby. Za lokální pomoc OS ČČK můžeme dále považovat organizované sbírky humanitárního materiálu.

Oblast krizové připravenosti ČČK se neustále vyvíjí. Cílem je zefektivnit systém krizové připravenosti ČČK a omezit variabilitu krizové připravenosti lokálních OS ČČK, s kterou se můžeme dnes při neštěstí na některých místech setkat. Opatření ČČK spočívají ve vydávání nových směrnic, restrukturalizaci krizových nástrojů, vzdělávání členů Ústředního krizového týmu ČČK v zahraničí aj.

Český červený kříž a povodně

Posláním Českého červeného kříže je předcházet a zmírňovat utrpení, chránit zdraví, život a úctu k lidské bytosti. Povodeň je jedním z typu události ohrožující lidské zdraví a život. Podíl na snižování následků povodní je tak logickou činností ČČK. Už v období první republiky Československý červený kříž společně s dobrovolnými hasiči vytvářel tzv. samaritánské stráže, které plnily zmíněné poslání (ČČK, 2013).

Zlomový pro ČČK byl rok 1997, kdy se prokázala důležitost tzv. druhosledové pomoci, kterou lze jen těžce vymezit, protože hranice mezi nasazení pomoci prvního a druhého sledu se někdy doplňuje a prolíná a je výrazně podmíněna konkrétním charakterem a průběhem krize (Smejkal, 2010, s. 27–28). ČČK při povodních 1997 vypravil přes 2 900 nákladních automobilů s více než 9 000 tunami materiální pomoci do zasažených oblastí.

ČČK na situaci zareagoval založením HJ ČČK po vzoru Německého červeného kříže a v roce 2001 ještě zřídil Ústřední pohotovostní záchrannou jednotku ČČK, dnes známou jako výše uvedený Ústřední krizový tým ČČK (ČČK, 2013).

Systém krizové připravenosti ČČK se stále vyvíjí, protože s každou novou „povodňovou“ zkušeností získává ČČK i nové poznatky, které se snaží využít v budoucnu. Příkladem může být specializace ČČK na oblast psychosociální podpory. Při povodních v roce 1997 zasahující členové a dobrovolníci ČČK téměř netušili, že to, co konají, může být do jisté míry i psychosociální podpora. Při povodních v roce 2013 se vyškolení členové ČČK již cíleně věnovali, ve spolupráci s psychology Hasičského záchranného sboru ČR, poskytování psychosociální podpory povodněmi zasaženým občanům.

Český červený kříž a spolupráce při zvládání povodní

ČČK při naplňování svého poslání spolupracuje se státní správou, samosprávou, složkami IZS, nestátními neziskovými organizacemi, tzv. kolektivními členy ČČK (např. Horská služba, Vodní záchranná služba) i soukromými subjekty.

Stejně jako krizová připravenost ČČK, tak i spolupráce ČČK se zmíněnými subjekty, institucemi atd. se odehrává na dvou úrovních, a to centrální a lokální. Příkladem centrální úrovně spolupráce v oblasti krizové připravenosti může být účast zástupců ČČK v pracovní skupině při Ministerstvu vnitra ČR – Dobrovolnictví při mimořádných událostech a krizových stavech, dále práce na mobilní aplikaci Koordinátor se zástupci dalších NNO, sdílení zkušeností na mezioborových konferencích. Lokální úroveň spolupráce ČČK na poli krizové připravenosti je odrazem místních podmínek a nelze ji paušalizovat. Můžeme sledovat, že ČČK je součástí některých Panelů (neformální pracovní skupina složená ze zástupců státních, příspěvkových a nestátních neziskových organizací) humanitárních organizací, účastní se cvičení se složkami IZS ČR, jedná se zástupci místní samosprávy. Ukázkou spolupráce ČČK a ostatních NNO při povodních

může být společně prováděný monitoring potřeb zasažených občanů prováděný při povodních v Troubkách v roce 2010 (obrázek 1), práce dobrovolníků Diakonie ČCE ve skladu materiální pomoci ČČK při povodních na Mělnicku v roce 2013 (obrázek 2), vznik „Ad hoc“ Panelů při povodních v Libereckém kraji v roce 2010.

Obrázek 1: Schůzka zástupců NNO před zahájením monitoringu v Troubkách 2010

Zdroj:
Štefan Bérec

Obrázek 2: Práce dobrovolníků ČČK a Diakonie ČCE v skladu materiální pomoci OS ČČK Mělník

Zdroj: Karel Konečný

Zdroje pomoci při povodních

Dislokace OS ČČK na celém území ČR vzbuzuje do jisté míry očekávání, že dojde-li k povodním tak členové a dobrovolníci ČČK zasáhnou kdekoliv. Ne všichni ze sítě

75 Oblastních spolků ČČK však zřizují Humanitární jednotky ČČK. Zároveň je nutné brát v úvahu, že i když je HJ ČČK zřízena u OS ČČK, tak vybavení a míra krizové připravenosti se může vzájemně značně lišit. I proto má ČČK Ústřední krizový tým ČČK s celostátní působností, který pracuje na principu vzájemné výpomoci. Na místě povodňové události se tak můžete setkat s členy HJ ČČK z jiného kraje, jak tomu bylo například při povodních na Mělnicku v roce 2013, kde bylo nasazeno celkem osm HJ ČČK různých OS ČČK (obrázek 3).

Obrázek 3: Členové HJ ČČK na ranním koordinačním setkání OS ČČK Mělník

Zdroj: Roman Váňa

ČČK a finanční pomoc

Pomoc Českého červeného kříže je financována, jak již bylo zmíněno, z více zdrojů. Specifickým finančním zdrojem, který ČČK používá pro událost jakou je povodeň, je Fond Humanity ČČK. Každá situace (povodeň 2013, násilí v Sýrii, aj.) má zřízený zvláštní sbírkový účet, z kterého jsou pak finance transparentně distribuovány formou konkrétních projektů, jako bylo např. čištění studní, bílý spotřebič do domácnosti (ČČK, 2013). Doplnkovým zdrojem mohou být i finance Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Oblast finanční pomoci představuje pro ČČK spíše doplňkový způsob pomoci. Členové a dobrovolníci ČČK jsou primárně připravováni na jiné, již výše zmíněné, druhy pomoci.

ČČK a materiální pomoc

Český červený kříž disponuje sklady s materiální pomocí. Aktuálně ČČK pracuje na jejich centralizaci a vzniku menšího počtu skladů ČČK s větší kapacitou. ČČK během povodní realizuje sbírky materiální pomoci. Rozsah vyhlašování sbírek materiální pomoci je závislý na rozsahu povodňové události. Materiální pomoc je soustřeďována na lokální úrovni místních OS ČČK nebo při povodních zasahujících více krajů je organizovaná

centrálně přes Úřad ČČK v Praze. Distribuci materiální pomoci zasaženým občanům zajišťuje ČČK dle aktuální situace na místě události (využitím dalších NNO, místních dopravců, IZS, zástupců samosprávy).

Na Mělnicku při povodni 2013 místní OS ČČK zřizoval sklad materiální pomoci zásobující celkem 36 obcí. Denně se na chodu skladu podílelo přes 10 dobrovolníků, členů ČČK (obrázek 4), dopravu zajišťovali místní dopravci nebo zasažené obce pověřili jednoho zástupce (často jednotku sboru dobrovolných hasičů) a materiální pomoc byla dopravována z místního skladu ČČK do skladu v každé obci.

Obrázek 4: Sklad materiální pomoci OS ČČK Mělník při povodních v roce 2013

Zdroj: Roman Váňa

V místním skladu ČČK byla vedena evidence materiální pomoci v elektronické podobě a bylo tak možné sdílet aktuální údaje s vedením ČČK, příslušníky HZS, zástupci samosprávy (obrázek 5).

ČČK a dobrovolnická pomoc

Fungování celého procesu pomoci ČČK při povodních zajišťují především dobrovolníci, členové HJ ČČK s podporou zaměstnanců ČČK. Pro ČČK je specifické, že pracuje s týmy vyškolených dobrovolníků a členů ČČK. Osoby označené znakem červeného kříže na bílém poli si musí být vědomy, že používání znaku (názvu červený kříž) je spojeno s jistými pravidly a ustanoveními Ženevských úmluv. Členové a dobrovolníci HJ ČČK tak zpravidla bývají lidé, kteří se dlouhodobě podílí na činnosti některého z OS ČČK a jsou ztotožnění s hodnotami a principy ČČK.

Od členů HJ ČČK na místě povodní se může očekávat, že jsou schopni poskytnout psychosociální pomoc zasaženým, zabezpečit chod evakuačního centra, provést

monitoring zasažené oblasti, distribuovat materiální pomoc, poskytnout zdravotnickou první pomoc a případně další způsoby pomoci, pokud se na ně specializují (např. stavění protipovodňových hrází). (Směrnice ČČK č. 4/2012). V posledních letech (2010 – 2013) se do práce na likvidaci povodňových škod významně zapojili zejména členové HJ ČČK z tzv. zdravotnické a psychosociální sekce.

Obrázek 5: Koordinační štáb OS ČČK Mělník při povodních v roce 2013

Zdroj: Karel Konečný

Závěr

ČČK disponuje sítí OS ČČK na území celé ČR. V případě vzniku mimořádné události, krizových stavů je ČČK schopný mobilizovat své HJ ČČK při OS ČČK a dopravit je na zasažené místo. Dobrovolníci ČČK a členové HJ OS ČČK jsou relativně stálými a vyškolenými osobami v oblasti psychosociální pomoci, zdravotnické první pomoci a humanitární pomoci. Oblast krizové připravenosti ČČK je považována za jedno ze zásadních poslání ČČK a aktuálně prochází změnami (vydání nových směrnic, restrukturalizace, inovace vzdělávání aj.) s cílem zefektivnit krizovou připravenost ČČK.

ČČK se věnuje široké škále činností, jejichž chod zabezpečují z velké části členové a dobrovolníci ČČK. Národní společnost ČČK a jednotlivé OS ČČK jsou otevřeny spolupráci. Do činnosti ČČK se může zapojit téměř každý. Informace o způsobu pomoci a podpory ČČK jsou uvedeny na oficiálních webových stránkách www.cervenkykriz.eu, kde je i adresář na jednotlivé lokální OS ČČK.

Neštěstí v podobě přírodních katastrof se na území ČR vyskytují odnepaměti a s velkou pravděpodobností tomu bude tak i v budoucnu. S každou mimořádnou událostí, krizovým stavem přichází zároveň i nová zkušenost. Neměli bychom proto zapomenout

heslo „na příště se připravíme“ (Pracovní skupina MV-GŘ HZS ČR, s. 6, 2010) a umět konat, děkovat, cvičit a sdílet především v dobách klidu.

Literatura

- [1] ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ. *Historie Československého červeného kříže a Českého červeného kříže* [on-line]. Praha: ÚČČK [cit. 20.10.2013]. Dostupné z: <<http://www.cervenyriz.eu/cz/historie.aspx>>
- [2] ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ. *Fond Humanity ČČK* [on-line]. Praha: ÚČČK [cit. 20.10.2013]. Dostupné z: <<http://www.cervenyriz.eu/cz/fondhumanity.aspx>>
- [3] JUKL, M. In: HORNYCH, J. a kol.: Dobrovolná sestra ČČK. 2. přeprac. vyd. Praha: JS Partner s. r. o., 2007. S. 16–17. ISBN 978-80-87036-47-1.
- [4] Pracovní skupina pro vytváření a ověřování standardů psychosociální krizové pomoci a spolupráce při MV-GŘ HZS ČR. *Standardy psychosociální krizové pomoci a spolupráce zaměřené na průběh a výsledek*. Praha: MV-GŘ HZS ČR, 2010. s. 6. ISBN 978-80-86640-51-8.
- [5] Stanovy ČČK: Úplné znění včetně dodatků č. 1 až 6. Schváleny dle § 99, registrace Ministerstvem vnitra ČR dne 10. 6. 1993 čj. VS/1 – 20998/93 – R.
- [6] SMEJKAL, R. Specifika druhosledové podpory poskytované krizovým týmem OS ČČK Praha 1 při povodních na Liberecku (srpen 2010). *Urgentní medicína*. č. 1/2012, s. 26-33. ISSN 1212-1924
- [7] Směrnice ČČK č. 4/2012 ze dne 27. 10. 2012 o humanitárních jednotkách ČČK. In: *Věstník ČČK* č. 7/2012. Úřad ČČK [cit. 20.10.2013].
- [8] Směrnice ČČK č. 1/2013 ze dne 23. 3. 2013 o krizovém řízení ČČK. In: *Vnitřní sekce ČČK*. Úřad ČČK [cit. 20.10.2013].
- [9] Směrnice ČČK č. 3/2012 ze dne 1. 9. 2012 o Ústředním krizovém týmu ČČK. In: *Věstník ČČK* č. 5/2012. Úřad ČČK [cit. 20.10.2013].
- [10] Zákon č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži, ve znění pozdějších předpisů. In *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 20.10.2013]
- [11] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů. In *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 20.10.2013]

Člověk v tísní: Povodně již po šesté...

Aleš Tomášek

Lidé postižení povodní či jinou pohromou se většinou nacházejí ve velmi složité životní situaci a nemají příliš mnoho času, peněz a energie nazbyt. Pomoc, která k nim přichází, by proto měla být správně zacílena a načasována. Zkušenosti jsou v takovýchto případech nenahraditelné. Společnost Člověk v tísní díky své více než dvacetileté práci na poli humanitární a rozvojové pomoci disponuje takovouto zkušeností jak ze zahraničí, tak z domova.

Úvod

Společnost Člověk v tísní vznikla v roce 1992 v okruhu válečných zpravodajů a novinářů, kterým už nestačilo jen přivážet ze zahraničních cest informace o probíhajících válkách, a začali do oblastí konfliktů vyvážet pomoc. Postupně se Člověk v tísní etabloval jako profesionální humanitární organizace s cílem pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě. (Člověk v tísní - Historie, 2013).

Během dvaceti let své existence se společnost Člověk v tísní stala jednou z největších nestátních neziskových organizací ve střední Evropě, a začala se také věnovat oblasti vzdělávání a pomoci lidem žijícím v sociálním vyloučení.

Člověk v tísní je členem Alliance 2015, strategické sítě sedmi evropských nevládních organizací aktivních v oblasti humanitární pomoci a rozvojových projektů. Tato spolupráce přináší efektivnější výsledky jak při práci v cílových zemích, tak i při kampaních ovlivňujících postoje politické reprezentace i široké veřejnosti v Evropě. (Člověk v tísní – Humanitární pomoc a rozvoj, 2013).

Pracovníci organizace v současné době působí ve více než 25 zemích celého světa. Jejich aktivity vycházejí z přesvědčení, že každý člověk má právo se svobodně rozhodovat o svém životě a svou prací usilují o otevřenou, informovanou a zodpovědnou společnost, která není lhostejná k problémům doma ani za hranicemi naší země. (Člověk v tísní - o nás, 2013).

Činnost stovek zaměstnanců a dobrovolníků Člověka v tísní doma i v zahraničí vychází z jejich osobní iniciativy. Podporu pro svoji práci získávají od jednotlivců, firem, vlád i mezinárodních institucí. Oblasti a priority si určují sami, podle naléhavosti situace a podle reálných možností něco změnit. Není možné pracovat všude, za podstatný je považován skutečný dopad jejich aktivit.

V krizových oblastech po celém světě poskytují humanitární pomoc na základě reálných potřeb v duchu Kodexu Mezinárodního Červeného kříže. Pomáhají lidem vyrovnat se s tím, co je potkalo, a podporují je v období obnovy, aby se dokázali opět postavit na vlastní nohy. V některých diktátorských, autoritářských a transformujících se státech pomáhají na základě nedávné zkušenosti naší země. Podobně jako demokratický svět podporoval úsilí o svobodu v komunistických zemích.

Terénní pracovníci Člověka v tísní pomáhají lidem žijícím v sociálním vyloučení v České republice a společně s nimi se snaží řešit jejich problémy. Podporují zejména mladé lidi ve vzdělávání, aby měli lepší šance uplatnit se v životě. Zároveň se snaží přispět k řešení závažných strukturálních problémů, zejména předlužení, diskriminační praxi samospráv, situaci na trhu práce či segregační tendence ve školství.

Obrázek 1: Činnost terénních pracovníků Člověka v tísní

Zdroj: Luboš Kotek

Součástí jejich práce je přispívat k rozvoji svobodných a odpovědných lidí, kteří se orientují v současném světě, otevřeně a kriticky přistupují k informacím a názorům a chtějí ovlivňovat život společnosti. Přináší svědectví lidí, s nimiž organizace spolupracuje, i důležitá globální témata zabývající se například změnami klimatu, udržitelným rozvojem, bojem za svobody a práva lidí v desítkách zemí, nerovnostmi ve společnosti či postavením menšin.

Pracovníci Člověka v tísní věří, že po desetiletích nesvobody a informační izolace, ve kterých naše společnost žila, jsme se získáním svobody přijali i spoluzodpovědnost. A jsou přesvědčeni, že zavírat oči nad tím, co se ve zdánlivě dalekém světě děje, je stejně

krátkozraké, jako zapomínat na vlastní minulost. Proto přes dvacet let budují Člověka v tísní, staví na konkrétní práci, a tak motivují veřejnost, aby se podílela spolu s organizací.

Činnost organizace ve vztahu k povodním

Od roku 1997 pomáhali lidé z Člověka v tísní při všech významných povodních v České republice. Ze zahraničních zkušeností je potřeba zmínit účast při obnově po katastrofálních záplavách na řece Indu v roce 2010 v Pákistánu, kde Člověk v tísní v průběhu dvou let následujících po záplavách pomohl postavit více jak 5 000 přístřeší. Dále Člověk v tísní v posledních deseti letech pomáhal při povodních na Slovensku, v Srbsku, v Bosně a v Černé Hoře. Pomoc postiženým povodní je však pouze jedna z mnoha aktivit, které organizace vykonává a které jsou vždy řízeny potřebou, přičemž Člověk v tísní je schopen pracovat na celém území České republiky.

Průběh pomoci při povodni lze rozdělit do dvou základních etap a to na pomoc bezprostředně po povodni a na následnou pomoc při obnově. V první etapě, která je relativně krátká a většinou trvá jen několik týdnů, pomáhá Člověk v tísní s distribucí materiální pomoci a organizací dobrovolníků. Ve druhé etapě, která je několikanásobně delší a trvá až několik měsíců, potom pomáhá lidem s obnovou jejich obydlí.

Tato pomoc je ve většině případů formou finančních příspěvků. Vzhledem k tomu, že povodně 2013 v ČR jsou již šesté v řadě, při kterých pomáháme, disponuje Člověk v tísní značným množstvím zkušeností, které jsou zapracovány do metodiky, a umožňují organizaci rychleji a efektivněji pracovat.

Obrázek 2: Metodika Odstraňování následků povodní Člověka v tísní

Zdroj: Luboš Kotek

Vzhledem k velkému personálnímu a finančnímu zázemí organizace je Člověk v tísni schopen v první etapě zasahovat velmi rychle. První distribuce materiální pomoci v roce 2013 proběhla již 4. 6., tedy třetí den povodní.

Obrázek 3: Materiální pomoc Člověka v tísni při povodních

Zdroj: Petr Štefan

Dalším výrazným specifickým je objem vybraných a rozdělených peněz, kdy se na sbírce na pomoc obětem povodní v roce 2013 podařilo získat od různých dárců (jednotlivců i firem) přes 70 mil. korun.

Spolupráce při zvládání povodní

Spolupráce se starosty je klíčová pro efektivní poskytování pomoci. Jsou to starostové, kteří vědí, jak byla jejich obec postižena, co budou potřebovat pro odklizení následků, kolik lopat, pytlů, kontejnerů, dobrovolníků atd. a kdy bude potřeba. Jsou to starostové, kteří znají místní prostředí a vědí, kteří lidé byli zatopeni, kteří jsou na tom nejhůře a komu je potřeba pomoci nejdříve. Jsou to starostové, kteří sestavují seznamy zaplavených, jež následně slouží jako prvotní podklad pro šetření v domácnostech pro rozdělování příspěvků na obnovu. Z hlediska kvality spolupráce lze říci, že čím menší obec tím jednodušší komunikace s místní samosprávou.

V prvních dnech po povodni se velmi osvědčil a pomohl seznam zatopených obcí s kontakty na starosty, který na svých stránkách uveřejnil HZS střeďočeského kraje. V rámci koordinace pomoci si NNO rozdělily oblasti působení, tak aby nedocházelo ke zdvojování poskytované pomoci. V případě Člověka v tísni se jednalo o Adu a Diakonii. Dále byla koordinována metodika a objem finančních prostředků na počet vyplavených, aby nedocházelo k výkyvům ve výši poskytovaných

příspěvků. Při koordinaci Člověk v tísni narazil na určité limity při komunikaci s Charitou.

Při rozdělování hmotné pomoci na Mělnicku v prvních dnech po povodni se pracovníci Člověka v tísni rozhodli nerespektovat prohlášení krizového štábu na Mělnicku, že veškerá materiální pomoc bude distribuována z jednoho místa pod jejich vedením. Toto omezení bylo zcela jistě vedeno dobrou snahou o zamezení zdvojení pomoci při její distribuci, nicméně v prvních chvílích po povodni příliš zpomalovalo tok materiální pomoci. Čas je v tomto momentě zásadní, protože pro stovky a tisíce dobrovolníků, jež přicházejí pomáhat, je potřeba mít na místě nářadí a vybavení hned po opadnutí vody.

Zdroje pomoci při povodních

Vzhledem k velikosti Člověka v tísni a zkušenostem z minulosti je tato organizace okamžitě aktivovat některé z veteránů předchozích povodní a poslat tak v první fázi povodní do pole lidi, kteří vědí, co mají dělat. Dále je Člověk v tísni schopen dočasně uvolnit některé své zaměstnance se zkušeností v logistice a zajistit potřebné nákupy a distribuce ve velmi krátkém čase, v řádech dní až týdnů.

Zkušenosti z předchozích povodní jsou zachyceny v manuálech, kde jsou přehledně popsány jednotlivé procesy a aktivity. Tyto manuály jsou po každých povodních revidovány a vylepšovány tak, aby v nich byly zachyceny konkrétní připomínky a zkušenosti. Tyto manuály slouží při výcviku terénních pracovníků, při nastavování procesů nutných pro efektivní sběr informací o postižených rodinách a přípravu podkladů pro rozhodnutí o konkrétní výši pomoci. Dále jsou v manuálech obsaženy vzory dokumentů s popisy jejich administrace, což následně umožňuje transparentní záznam o poskytnuté pomoci. Vzhledem k této kumulované zkušenosti je Člověk v tísni schopen relativně rychle, v řádu několika týdnů, najmout a vycvičit desítky terénních pracovníků a začít sbírat informace potřebné pro rozdělení příspěvků na obnovu.

Zajišťováním finančních prostředků se zabývá „fundraisingové“ oddělení, které funguje i mimo dobu povodní. V prvních chvílích povodní je možné okamžitě uvolnit peníze na nákup materiální pomoci z Klubu přátel Člověka v tísni, což umožňuje okamžité nákupy a distribuce materiální pomoci. Většinu peněz na pomoc však Člověk v tísni získává z veřejné sbírky. Kontinuální práce s velkými institucionálními dárci výrazně ovlivňuje výši vybraných prostředků. Při letošních povodních přišla část prostředků také ze zahraničí od CARE Deutschland.

Člověk v tísni také úzce spolupracuje s Nadačním fondem Českého rozhlasu, kdy při povodních 2013 pomáhal rozdělit prostředky z jejich veřejné sbírky. Benefiční koncerty a další podpůrné akce jsou součástí získávání peněz na pomoc. Výrazným ulehčením pro práci terénních pracovníků bylo bezplatné zapůjčení aut od hlavních automobilek vyrábějících v České republice.

postižených, s jak velkou škodou. Tato situace byla řešena revizí úvodních rozhodnutí a přidáním dalších peněz některým případům ve chvíli, kdy se ukázalo, že Člověk v tísní bude mít dostatek zdrojů pro výraznější pomoc.

Mnoho rodin bydlících v záplavových zónách je sociálně slabých a předlužených, popř. v exekuci. V takovýchto případech je velmi problematické rozhodování o pomoci, když hrozí, že peníze z veřejné sbírky na obnovu, popř. dům samotný, zabaví exekutor. V případech, kdy je možné ještě finanční situaci konsolidovat, jsme se snažili napojit postižené lidi na pracovníky Programu sociální integrace Člověka v tísní za účelem dlouhodobější pomoci.

Pojišťovny a jejich rychlost při vyřizování pojistných událostí jsou výrazným faktorem ovlivňujícím rozhodování některých případů. Zvláště když pojistné plnění je nízké a přichází pozdě. v takovýchto případech bohužel není možno rozhodnout o případné zásadnější pomoci, až do chvíle než je pojistná událost uzavřena.

Materiální pomoc při povodních

Distribuce materiální pomoci vychází vždy z aktuálních potřeb na místě. Pracovníci Člověk v tísní navštěvují postižené obce a zjišťují informace o místních potřebách, nejčastěji od starostů, Teprve poté dochází k obstarávání daných věcí nákupem, popřípadě jiným způsobem od sponzorů. Poté dochází k okamžité distribuci do místa potřeby. Vzhledem k tomuto přístupu nepotřebuje Člověk v tísní rozsáhlý systém skladů. Primárně se zaměřuje na rychlé pokrytí mezer v potřebách. Mezi nejčastější sortiment materiální pomoci patří nářadí a vybavení pro dobrovolníky a čisticí prostředky. Při povodních 2013 Člověk v tísní s velkým úspěchem využil služby dobrovolných dopravců, což výrazně zjednodušilo a zrychlilo dopravu na místo. Při povodních 2013 realizoval Člověk v tísní první distribuce již třetí den povodní a celkem vypravil 65 zásilek do 59 měst a obcí na Kolínsku, Trutnovsku, Mělnicku, Litoměřicku, Ústecku, Děčínsku, v Praze a jinde o celkové hodnotě 1,6 mil. korun.

Dobrovolnictví při povodních

Dobrovolníci jsou přirozenou součástí každodenní práce Člověka v tísní. V průběhu povodní kdy se na organizaci obracelo velké množství lidí, kteří chtěli pomoci s odstraňováním následků, přistoupil Člověk v tísní po zralé úvaze k rozhodnutí netříštit koordinaci dobrovolníků mezi více subjektů a odkazoval všechny zájemce na internetový portál Dobrovolnik.cz, což se ukázalo jako velmi efektivní řešení.

V případě, že by bylo možné s jistotou předpovědět příchod povodně s alespoň jedno až dvoudenním předstihem, otevírá se zde celá nová oblast pro využití dobrovolníků při přípravě na povodeň, konkrétně při stěhování nábytku a vybavení do pater domů, popřípadě mimo záplavovou zónu. Takováto činnost by mohla uspořit obrovské finanční prostředky potřebné posléze na obnovu domácností. Včasné odstěhování vybavení domácnosti před povodní dokáže snížit škodu z řádu statisíců do řádu desetitisíců.

Obrázek 5: Dobrovolníci Člověka v tísni při povodních

Zdroj: Luboš Kotek

Závěr

Hlavní předností Člověka v tísni je zkušenost, která vychází z opakovaného zapojení do odstraňování následků povodní. Organizace tak nemusí ztrácet čas vymýšlením toho, co by měla dělat, protože již ví, co se děje teď a co se bude dít za týden, měsíc, či za půl roku po povodni. Tato znalost umožňuje Člověku v tísni rychlé, efektivní a zacílené poskytování pomoci. Nespornou výhodou je personální, prostorové a finanční zázemí velké organizace. Na to navazuje schopnost organizace získat relativně velký objem prostředků, které následně může použít na pomoc.

Výrazný posun při poskytování pomoci spatřuje Člověk v tísni v provázání s následnou péčí o některé postižené. Povodeň v mnoha případech odhalí natolik komplikované lidské situace, kdy pouhé poskytnutí příspěvku na obnovu vlastně nic neřeší. Konkrétně pomoc s oddlužením, exekucemi či zajištění opravy domů u hendikepovaných spoluobčanů nebo odborné konzultace inženýrů stavařů, co vlastně s domem po povodni udělat. Takováto pomoc u složitých případů může trvat i několik měsíců po skončení povodní.

Za velkou výzvou pro budoucnost považuje Člověk v tísni pojmenování skutečných příčin povodní a opatření, jež mohou vzniku povodní zamezit, popřípadě omezit jejich ničivý dopad, a to jak v krátkodobém tak dlouhodobém horizontu. Povodeň je přirozeným jevem, který se opakuje v minulosti naší země po celou její známou historii. Přesto lze nalézt a pojmenovat faktory, které ke vzniku povodní přispívají. Žijeme v kulturní krajině, která je naším dílem a časté opakování povodní v poslední době není

jen následek zvýšených srážek, ale též vizitkou našeho bezohledného využívání okolí, jak v lokálním, tak v celoplanetárním měřítku. Ve výraznějším zapojení nevládního neziskového sektoru do této problematiky se otevírá velký prostor pro mnoho smysluplných aktivit s možným konkrétním hmatatelným výsledkem.

Literatura

- [1] ČLOVĚK v TÍSNÍ. Humanitární pomoc a rozvoj [online]. Praha: 2013. [cit. 24.11.2013] Dostupné z: <<http://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc>>
- [2] ČLOVĚK v TÍSNÍ. Historie [online]. Praha: 2013. [cit. 24.11.2013] Dostupné z: <<http://www.clovekvtisni.cz/cs/historie>>
- [3] ČLOVĚK v TÍSNÍ. Česká republika [online]. Praha: 2013. [cit. 24.11.2013] Dostupné z: <<http://www.clovekvtisni.cz/cs/humanitarni-a-rozvojova-pomoc/zeme/ceska-republika>>
- [4] ČLOVĚK v TÍSNÍ. O nás. [online]. Praha: 2013. [cit. 24.11.2013] Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/cs/o-nas>

Diakonie ČCE: Stavíme lidi na nohy

Eva Bucharová

Povodně představují jev, který přes svoji přirozenost dokáže život lidí zasáhnout neuvěřitelnou silou. Tato událost však dává i možnost se na ni částečně připravit. Tento článek popisuje postup poskytování humanitární pomoci po povodních s důrazem na roli dobrovolníků.

Úvod

Diakonie Českobratrské církve evangelické (dále jen Diakonie ČCE nebo DČCE) je druhou největší neziskovou organizací poskytující sociální služby v České republice. DČCE denně pomáhá tisícům lidí v nepříznivých životních situacích.

Diakonie ČCE za tímto účelem zřizuje „střediska DČCE“ a „školy DČCE“. Tato střediska a školy jsou samostatnými právními subjekty, jejichž činnost odráží potřeby místních komunit, jichž jsou přirozenou součástí. Celkem DČCE poskytuje 126 registrovaných sociálních služeb ve více než 110 zařízeních po celé České republice. Na jejich poskytování se podílí 1 500 zaměstnanců a více než 1 000 dobrovolníků. Péče a podpora poskytovaná v zařízeních Diakonie směřuje k tomu, aby klienti mohli žít v co největší míře svým běžným a důstojným způsobem života.

Střediska a školy DČCE poskytují služby lidem umírajícím, lidem žijícím s handicapem, seniorům, obětem domácího násilí, obětem obchodu s lidmi, lidem zasaženým katastrofami způsobenými jak přírodou, tak člověkem v České republice a v zahraničí. DČCE dále realizuje v zahraničí projekty rozvojové spolupráce

Práce Diakonie ČCE vychází z křesťanských hodnot a pomáhá všem lidem bez rozdílu. Po obnovení činnosti v roce 1989 navázala Diakonie ČCE na tradici předválečné České diakonie. DČCE je součástí mezinárodní platformy Eurodiakonie s partnery po celém světě. Zřizovatelem Diakonie ČCE je Českobratrská církev evangelická.

Diakonie ČCE a pomoc při povodních

Diakonie ČCE pomáhá lidem a komunitám zasaženým povodněmi v České republice od roku 1997. Od této doby se DČCE zapojila do pomoci při všech povodních většího rozsahu: v roce 1997 na Moravě, v roce 1998 na Rychnovsku, v roce 2000 v podhůří Krkonoš, při celorepublikových záplavách v roce 2002, v roce 2006 na Olomoucku, Litoměřicku a Veselí nad Lužnicí, v roce 2009 na severní Moravě a Jesenicku, v roce 2010

na Severní Moravě a v Severních Čechách a naposledy v roce 2013 v Severních, Středních a Východních Čechách.

Díky těmto zkušenostem vytvořila DČCE efektivní systém řízení a poskytování humanitární pomoci při mimořádných událostech většího rozsahu a v současné době jej rozšiřuje i o preventivní programy ve smyslu posilování odolnosti komunit (resilience) a snižování rizik katastrof (disaster risk reduction). Realizaci humanitární pomoci po mimořádných událostech většího rozsahu a přípravu na ně zajišťuje v rámci Diakonie ČCE Středisko humanitární a rozvojové pomoci.

Vedle humanitární pomoci v České republice poskytuje Středisko humanitární pomoc v zahraničí (např. Syrským uprchlíkům v Jordánsku, lidem zasaženým tajfunem na Filipínách) a realizuje projekty rozvojové spolupráce (podpora drobného podnikání Etiopských žen žijících pod hranicí chudoby, snižování dopadů klimatických změn na zemědělství v Etiopii, budování kapacit sociálních služeb v Gruzii). Středisko dále vysílá dobrovolníky do zahraničí (EU Aid Volunteers - projekt EUROSHA a RESILIENCE) a zabývá se problematikou globálního rozvojového vzdělávání ve školách (GRV).

Středisko humanitární a rozvojové pomoci je členem mezinárodní koalice nestátních neziskových organizací zaměřených na rozvojovou spolupráci ACT Alliance a Českého fóra pro rozvojovou spolupráci FORS. Středisko je dále členem pracovní skupiny Ministerstva vnitra ČR – Dobrovolnictví při mimořádných událostech a krizových stavech, skrze Ekumenickou radu církví je dalším členem Integrovaného záchranného systému, je členem Panelů nestátních neziskových organizací poskytujících pomoc při mimořádných událostech v Jihočeském, Libereckém, Středočeském a Moravskoslezském kraji na podobném principu spolupracuje i s NNO Ústeckého kraje.

Motem Střediska humanitární a rozvojové pomoci je „Stavíme lidi na nohy ...“.

Pomoc Diakonie ČCE poskytovaná při povodních

Při poskytování humanitární pomoci v povodněmi zasažených oblastech se Středisko humanitární a rozvojové pomoci opírá o letité zkušenosti DČCE, profesionální tým, činnost dobrovolníků z řad široké veřejnosti, síť skladů vlastní povodňové techniky, a především zázemí sborů ČCE a středisek a škol DČCE, které zaručují dostupnost pomoci v celé České republice a možnost využívat znalosti místních poměrů. Důležitým prvkem významně ovlivňujícím efektivitu (včasné a cílené) pomoci je spolupráce s místní komunitou (starosty), Integrovaným záchranným systémem a v neposlední řadě s ostatními neziskovými organizacemi.

Následující text popisuje činnost Diakonie ČCE v jednotlivých etapách povodňové pomoci³³. Ve všech těchto etapách a ve všech jednotlivých lokalitách koordinuje Diakonie ČCE pomoc jednoho centra, tak aby byla co možná nejrychlejší a nejadresnější.

³³ Etapy pomoci po mimořádné události viz MV ČR, 2013

V první, akutní, etapě povodňové pomoci (cca 1. až 3. den po události) DČCE zahajuje provoz koordinačního centra, jehož úkolem je kromě řízení pomoci v terénu i nábor dobrovolníků, provoz infolinky pro zasažené a pro veřejnost nabízející pomoc, koordinace prvních terénních šetření, získávání řízení finančních zdrojů pro zabezpečení pomoci a především koordinace vzniku tzv. humanitárních základen.

Pojem humanitární základna označuje místo, ze kterého se v jednotlivých lokalitách řídí práce konkrétních dobrovolníků a kde mají tito dobrovolníci zázemí (ubytování, hygienické zázemí a stravu). Humanitární základny slouží také jako sklady techniky používané při poskytování pomoci (elektrocentrály, čerpadla, wapky, vysavače kalů, sekací kladiva atd.). DČCE disponuje vybavením pro 4 až 5 humanitárních základen o kapacitě cca 20 dobrovolníků, které mohou být do cca 48 otevřeny téměř kdekoli na území České republiky.

V této fázi navíc DČCE – Středisko křesťanské pomoci spouští bezplatnou telefonickou linku psychosociální pomoci.

V druhé etapě pomoci, období likvidačních prací, poskytuje DČCE pomoc při manuálním odklizení následků povodně (odklizení naplavenin a zničeného zařízení domácností, odčerpávání vody a kalů či otłoukání omítek). Tato pomoc je založena na činnosti dobrovolníků³⁴, viz následující obrázky.

Obrázek 1: Druhá etapa pomoci, období likvidačních prací

Zdroj: Diakonie ČCE

³⁴ Náklady na činnost jednoho dobrovolníka na jeden představují cca 550 Kč. Hodnota práce jednoho dobrovolníka je však dvojnásobná cca 1100 Kč za den (Zdroj: interní dokumenty DČCE – HRP).

Obrázek 2: Druhá etapa pomoci, období likvidačních prací

Zdroj: Diakonie ČCE

Koordinační centrum plní v tomto období všechny výše uvedené funkce. Období likvidačních prací trvá cca jeden měsíc.

Po ukončení likvidačních prací přichází na řadu fáze obnovy domácností. Toto období může trvat až 18 měsíců. Zasaženým lidem jsou v tomto období zdarma půjčeny vysoušeče vlhkého zdiva a poskytnuto odborné technické poradenství týkající se vysoušení a obnovy domácnosti. Vzhledem k nákladům na spotřebu elektřiny související s provozem vysoušečů, poskytuje DČCE některým domácnostem příspěvek na vysoušení. V prvních měsících tohoto období provádějí dobrovolníci a zaměstnanci další terénní šetření v zasažených domácnostech, při kterém zjišťují míru zasažení domácností a jejich potřeby. Na základě těchto šetření poskytuje Diakonie ČCE zasaženým lidem finanční pomoc určenou pro obnovu bytů a domů.

Vedle podpory vysoušení a obnovy domů nabízí Středisko zasaženým lidem i službu psychosociální pomoci či podpory. Tato pomoc je určena těm domácnostem, u kterých lze předpokládat, že závažné následky povodní budou přetrvávat déle než jeden rok.

Zdroje povodňové pomoci (síly a prostředky Diakonie ČCE)

Pro poskytování humanitární pomoci v případě mimořádných událostí Diakonie ČCE využívá různé druhy zdrojů (lidských, technických/materiálních, finančních a know-how). Mezi lidské zdroje počítá DČCE – Středisko humanitární a rozvojové pomoci sítí dobrovolníků humanitární pomoci (včetně členů sborů ČCE) a zaměstnance středisek

DČCE. Databáze dobrovolníků v současné době (leden 2013) čítá cca 800 lidí. Část těchto dobrovolníků je pravidelně školená, aby v případě potřeby dokázali vést humanitární základny, obsluhovat povodňovou techniku, pomáhat v koordinačním centru či zajišťovat terénní šetření míry zasažení a potřeb domácností. Vedle terénního školení se dobrovolníci účastní i koordinačních cvičení. Dobrovolníci, kteří se přihlásí nově v době povodní, získávají školení přímo na humanitární základně.

Všem dobrovolníkům aktivně zapojeným do pomoci je poskytnuto pojištění ubytování, strava, pracovní ochranné pomůcky a příspěvek na dopravu. Středisko je držitelem akreditace Ministerstva vnitra ČR pro vysílání dobrovolníků v rámci krátkodobé dobrovolnické služby v oblasti pomoci při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách na území ČR. Technické a materiální zdroje představuje již zmíněná síť středisek DČCE a sborů ČCE, jejichž prostory slouží jako zázemí pro humanitární základny. Do této kategorie řadíme dále technické vybavení (vysoušeče, wapky, čerpadla, vysavače kalů, elektrocentrály, sekací kladiva a mikrobusesy) a sklady tohoto vybavení. Nezbytnou součást představuje IT zázemí včetně služby SMS InfoKanal využívané pro rychlou aktivaci dobrovolníků.

Finanční zdroje pro poskytování pomoci DČCE získává z prostředků veřejné sbírky, církevní sbírky, prostředků Českobratrské církve evangelické, od firem a zahraničních partnerů (HEKS, Diakonie Katastrophehilfe, Diakonie Austria atd.)

Know-how vychází ze zkušeností, které DČCE získává od roku 1997. Tyto zkušenosti jsou zaznamenány v metodikách a check listech, které vytvářejí osnovu plánu poskytování humanitární pomoci. Tyto metodiky procházejí pravidelnou revizí a jejich funkčnost je testována při simulaci povodní (zpravidla dvakrát ročně).

Spolupráce Diakonie ČCE

Nezbytnou podmínkou pro efektivní poskytování humanitární pomoci představuje spolupráce jak se samotnými zasaženými, tak i s místní samosprávou, Integrovaným záchranným systémem, ostatními NNO a médii. Tato spolupráce představuje natolik významný prvek pomoci, že komunikace a vztahy s místní samosprávou, ostatními NNO a IZS by mohly být označeny za samostatný zdroj pomoci, o který je nutno pečovat a rozvíjet jej i v období klidu. Tedy v období budování vlastní připravenosti a připravenosti komunity. Z tohoto důvodu se zaměstnanci DČCE pravidelně účastní schůzek krajských panelů a pracovní skupiny MV. V době mimořádné události je pak tato spolupráce, komunikace a sdílení součástí každodenní práce a je nutná proto, aby se činnost jednotlivých neziskových organizací nepřekrývala a zároveň se pomoc dostala všem potřebným.

DČCE – Středisko humanitární a rozvojové pomoci si velmi váží úrovně spolupráce s ostatními NNO, které bylo dosaženo při povodních v roce 2013. Jedná zejména o spolupráci na úrovni koordinace s organizacemi Člověk v tísni, ADRA, Český červený kříž a při likvidačních pracích se členy Sdružení dobrovolných hasičů Čech, Moravy

a Slezska, členy Junáka – svazu skautů a skautek ČR, Slezské diakonie a zaměstnanci firem sdružených v platformě Byznys pro společnost.

Závěr

Poskytování humanitární pomoci lidem zasaženým povodněmi patří mezi služby Diakonie ČCE již od roku 1997.

V případě vzniku mimořádné události je DČCE schopna reagovat v řádu několika málo hodin a pomoc poskytnout na území celé České republiky. Pro poskytování efektivní pomoci DČCE zřídila své Středisko humanitární a rozvojové pomoci, které kromě cenného know-how disponuje databází dobrovolníků, technikou a při poskytování pomoci se opírá o síť zázemí sborů ČCE a středisek DČCE a systematicky rozvíjí spolupráci s dalšími organizacemi a institucemi podílejícími se na poskytování pomoci.

Jako důležité téma současnosti i budoucnosti vidí Středisko posilování odolnosti komunit a jednotlivců.

Literatura

- [1] DIAKONE ČČE [online]. Praha: 2013. [cit. 24.11.2013]
Dostupné z: <www.diakonie.cz>
- [2] DIAKONE ČČE. Pomoc povodně. [online]. Praha: 2013. [cit. 24.11.2013]
Dostupné z: <www.povodne.diakonie.cz>
- [3] DIAKONE ČČE. Středisko humanitární a rozvojové pomoci. [online]. Praha: 2013.
[cit. 24.11.2013] Dostupné z: <www.hrp.diakonie.cz>
- [4] DOBROVOLNIK.CZ. Výpočet hodnoty dobrovolnické práce [online]. Praha: 2014.
[cit. 30.1.2014] Dostupné z: <<http://www.dobrovolnik.cz/poradna/vypocet-hodnoty-dobrovolnicke-prace/>>
- [5] PRACOVNÍ SKUPINA PŘI MV ČR DOBROVOLNÍCI PŘI MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTECH a KRIZOVÝCH STAVECH (2013). Pravidla dobrovolnické pomoci při mimořádných událostech, Praha, MV ČR. 2013. 28 s.

Charita Česká republika při povodních

Martin Zamazal

Kapitola představuje Charitu České republiky, její poslání, charitní strukturu a její celorepublikovou síť s uvedením základních dat. V dalších kapitolách se věnuje činnostem, které Charita při mimořádných událostech typu povodní poskytuje nejen zasaženým lidem, ale i obcím a jiným institucím a neziskovým organizacím. Příspěvek také reflektuje spolupráci Charity a její vývoj na poli mimořádných událostí za posledních 15 let.

Úvod

Charita patří v České republice k největším nestátním neziskovým organizacím. Vedle sociálních a zdravotních služeb, humanitární pomoci a rozvojové spolupráci poskytuje pomoc lidem při mimořádných událostech, např. povodních. Povodně se stávají od roku 1997 nedílnou součástí života české společnosti, která se čím dál tím častěji musí s jejich následky vyrovnávat. Integrovaný záchranný systém, jehož počátky se začaly formovat již v roce 1993 (Skalská a kol., 2010, s. 8), pomáhá od roku 2000 efektivně zvládat povodně prováděním záchranných a likvidačních prací (zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů v platném znění, § 2).

Jak pomáhá při povodních a dalších mimořádných událostech Charita? A víme vůbec, co je Charita s velkým „Ch“?

Charita Česká republika je církevní humanitární nezisková organizace, jejímž posláním je služba milosrdné lásky – caritas – lidem v ohrožení nebo nouzi bez ohledu na jejich věk, pohlaví, politické smýšlení, rodinné uspořádání, zdravotní stav, sexuální orientaci, sociální a ekonomickou situaci a postavení, jejich příslušnost k etnické nebo národnostní menšině, víře, náboženství a kultuře.

Je součástí římskokatolické církve a právnickou osobou podle Kodexu kanonického práva, jejímž zřizovatelem je Česká biskupská konference (ČBK). Jako církevní právnická osoba je registrována Ministerstvem kultury dle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

Je sdružením arcidiecézních a diecézních Charit a dalších právnických osob zřízených oprávněnými právníky osobami Církve.

Charita vychází při své službě a pomoci bližnímu v nouzi z principu, který je popsán v Bibli, 25. kapitole evangelia sv. Matouše, kde Ježíš Kristus jasně hovoří o nutnosti solidarity s bližním v nouzi:

*„Neboť jsem měl hlad, a dali jste mi najíst,
měl jsem žízeň, a dali jste mi napít,
byl jsem cizí, a ujali jste se mě,
byl jsem nahý, a oblékli jste mě,
byl jsem nemocen, a navštívili jste mě,
byl jsem ve vězení, a přišli jste ke mně.“*

(Mt 25, 35–36)

Zaměstnanci a spolupracovníci Charity vycházejí při své práci z křesťanského pojetí etických hodnot a řídí se Kodexem Charity Česká republika. Ten mimo jiné klade důraz na profesionalitu pracovníků, ochranu důstojnosti člověka a účinnost pomoci potřebným s podporou jejich samostatnosti a využitím vlastních schopností k řešení situace, ve které se nacházejí.

Činnost organizace

Po změně režimu v roce 1989 tehdejší Česká katolická charita obnovila svou činnost a záhy reagovala na amnestii tehdejšího prezidenta, kdy se na svobodu dostali lidé bez prostředků a rodinného zázemí. Tak vznikly první šatníky, poradny a noclehárny. Zároveň Charita stála u zrodu domácí péče pro staré, nemocné i hendikepované klienty a rozvíjela další služby pro široké spektrum lidí v nouzi a na okraji společnosti. V současné době je největším nestátním poskytovatelem sociálních a zdravotních služeb v České republice. (Charita Česká republika, 2013)

V oblasti sociální poskytuje služby sociální péče, sociální prevence a sociálního poradenství, v oblasti zdravotní se jedná o ošetrovatelství zdravotními sestrami na základě indikace ošetřujícího lékaře. Péči o terminálně nemocné zajišťuje Charita ve svých hospicích. Vedle sociálních a zdravotních služeb definovaných zákonem nabízí Charita více než sto dalších služeb, např. půjčovny kompenzačních a zdravotnických pomůcek, rodinná, mateřská a dobrovolnická centra, chráněné dílny, střediska humanitární pomoci atd.

Z hlediska cílových skupin Charita pomáhá seniorům, lidem se zdravotním postižením, lidem nevléčitelně nemocným, dětem a mládeži, lidem v tíživé sociální situaci, rodinám, matkám a ženám v tísní, uživatelům návykových látek, obětem trestné činnosti a obchodu s lidmi, cizincům a uprchlíkům, lidem zasaženým mimořádnou událostí

Jednotlivá zařízení a střediska provozují příslušné arcidiecézní, diecézní, městské, oblastní a farní Charity, které znají nejlépe konkrétní potřeby v místě a mohou spolupracovat s obcí, krajem či dalšími institucemi a organizacemi v regionu. V roce 2012 poskytlo 1209 charitních služeb pomoc celkem 86 558 lidem. Náklady za všechny

charitní subjekty v ČR činily 2,843 mld. korun. V Charitách, jejich zařízeních a střediscích pracovalo v roce 2012 celkem 6937 osob. Při zajišťování služeb a činností Charitě pomáhali také dobrovolníci, někteří jednorázově, jiní dlouhodobě. Samostatnou skupinou jsou pak dobrovolníci pro Tříkrálovou sbírku. Celkem se jednalo o 53936 osob. (Charita ČR, s. 2, 22, 46, 2013). Charita pomáhá také v zahraničí – již od svého znovuoživení po roce 1989 začala materiálně a finančně pomáhat obětem občanské války v tehdejší Jugoslávii. Dodávky materiální pomoci putovaly také na Ukrajinu, rozsáhlou humanitární pomoc Charita poskytovala i v dalších zemích, např. Bělorusku, Chorvatsku, Bosně a Hercegovině, Rumunsku, Bulharsku, Čečensku, Somálsku, Rwandě, Ugandě. Charita Česká republika v nejvíce zasažených oblastech otvírala své zahraniční mise, např. v Kosovu, Čečensku, Indonésii. V současnosti má Charita mise v Mongolsku, Haiti, Indonésii a Zambii a rozvojové projekty ve více jak 25 zemích světa.

Struktura Charity v České republice

Struktura Charity kopíruje uspořádání římskokatolické církve v České republice, které se liší od územně správního členění České republiky. Na rozdíl od 14 vyšších územně správních celků je církevně území České republiky rozděleno do 8 správních jednotek – 2 arcidiecézí (pražská a olomoucká) a 6 diecézí (litoměřická, plzeňská, českobudějovická, brněnská a ostravsko-opavská). Od jejich názvu se odvozují názvy arcidiecézních a diecézních Charit, kterých je tedy též 8 a jejich působnost je omezena hranicemi církevně správních jednotek. Tyto Charity mají vlastní právní subjektivitu a v rámci státního členění jsou partnery těchto krajů, na jejichž území zasahují. Působnost např. Arcidiecézní charity Olomouc je v Olomouckém, Zlínském a z malé části v Pardubickém a Jihomoravském kraji.

Obrázek 1: Správní celky římskokatolické církve v ČR

Zdroj: Autor

Vlastní právní subjektivita Charit znamená způsobilost k právům a povinnostem vážícím se k předmětu jejich činnosti. Vystupují a jednají vlastním jménem a mají vlastní

odpovědnost. To znamená, že po právní stránce Charity s právní subjektivitou jednájí samostatně a nezávisle. Na rozdíl od centrálně řízených organizací s pobočkami v rámci jedné právnické osoby je proces řízení, koordinace a spolupráce uvnitř charitní sítě založen na dohodě a vyjádřeném souhlasu dotčených Charit – právnických osob. Výhodou tohoto uspořádání v praxi je možnost rozhodování na nejnižší charitní úrovni (farní, městská či oblastní Charita) bez zbytečných odkladů, v případě implementace norem, opatření, pokynů, postupů má centrálně řízená organizace jednoznačně výhodu.

V jednotlivých arcidiecézích a diecézích se nachází 348 farních, městských a oblastních Charit, které tvoří základ charitní práce – právě tyto Charity obvykle provozují jednotlivé služby a zařízení. Vedle Charit s vlastní právní subjektivitou stojí dobrovolné Charity bez právní subjektivity, jejichž členové vykonávají pomoc potřebným bezplatně.

Obrázek 2: Síť Charit v ČR

Farní charity v Plzni

Farní charity v Praze

Farní charity v Brně

Zdroj: Charita ČR – výroční zpráva 2012

Na celostátní úrovni pak veškerou charitní činnost zaštiťuje sdružení Charita Česká republika. Sekretariát Charity ČR poskytuje servis všem Charitám a charitním zařízením

v oblasti sociálních a zdravotních služeb, koordinuje projekty humanitární pomoci a rozvojové spolupráce a pomoc cizincům v nouzi na území České republiky.

Dále zajišťuje spolupráci s vládou a státní správou v oblastech, kterým se Charita ČR věnuje. Podílí se také na přípravě, vyhodnocení a na propagaci celostátních charitních akcí a kampaní, především Tříkrálové sbírky. Spravuje centrální sbírková konta. Spolupracuje s centrálou Caritas Europa v Bruselu a s centrálou Caritas Internationalis v Římě. Ve svém Vzdělávacím institutu nabízí vedle kurzů pro charitní pracovníky i konferenční prostory a ubytování pro širokou veřejnost.

Do charitní rodiny patří také samostatné právnické osoby – Česká katolická Charita – Domovy duchovních a řeholnic a Řeckokatolická charita. Česká katolická Charita – Domovy duchovních a řeholnic je církevní právnická osoba, která poskytuje službu starším řeholním sestrám a kněžím na základě řešení závazku státu ke zmírnění následku křivd na řeholnicích a kněžích z 50. let minulého století (Česká katolická charita – Domovy duchovních a řeholnic, www.ckch.cz). Řeckokatolická charita je účelovým zařízením Církve řeckokatolické s působností na území Apoštolského exarchátu, tj. na území celé České republiky (Řeckokatolická charita, s. 2, 2013).

Obrázek 3: Struktura Charity v ČR

Zdroj: Charita ČR – výroční zpráva 2012:3

Charita ČR a další organizace

Na mezinárodní úrovni je Charita ČR členem sítě Caritas Internationalis a Caritas Europa a také partnerem OSN, Generálního ředitelství pro humanitární pomoc a civilní ochranu (ECHO) při Evropské unii a dalších mezinárodních neziskových organizací.

V českém prostředí spolupracuje Charita ČR s dalšími partnery zejména s neziskovými organizacemi a je členem Českého fóra pro rozvojovou spolupráci.

Tabulka 1: Přehled názvů, pod kterými Charita existovala od roku 1990 a názvy funkcí jejího představitele – statutárního zástupce

Název	Od – do	Název funkce statutárního zástupce
Česká katolická charita	do 10. 11. 1999	ředitel
Sdružení Česká katolická charita	11. 11. 1999 – 31. 12. 2006	generální sekretář
Charita Česká republika	od 1. 1. 2007	ředitel

Zdroj: Charita Česká republika, 2013

Charita a mimořádné události

Spektrum služeb Charity v České republice je velmi široké. Těmi hlavními jsou služby sociální a zdravotní, které poskytuje na denní bázi, celoročně. Mimořádné události naproti tomu nelze naplánovat, o to důležitější je se na ně připravit a reagovat na jejich následky poskytnutím potřebné pomoci.

Charita chápe člověka zasaženého mimořádnou událostí jako bližního v nouzi a je připravena mu pomoci, ať se jedná o omezenou, lokální událost nebo událost velkého rozsahu typu např. povodní.

Nikdy však nenahrazuje pomoc poskytovanou základními složkami integrovaného záchranného systému, ale zaměřuje se na následnou pomoc, podle možností a povahy události na pomoc materiální, lidskou, poradenskou, duchovní, psychologickou, odbornou i finanční.

Velkou výhodou Charity při mimořádných událostech je její celorepubliková charitní síť středisek, zařízení a služeb a přítomnost charitních zaměstnanců a spolupracovníků. Díky ní může konkrétní Charita rychle reagovat a účinně pomoci nejen zasaženým lidem, ale na vyžádání poskytnout pomoc také jiné Charitě, na jejímž území k mimořádné události došlo. Dochází tak k vytváření systému charitní pomoci při mimořádných událostech, na jehož počátku byla zkušenost s povodněmi v roce 1997.

Charita při povodních v roce 1997 díky svým pracovníkům a dobrovolníkům dokázala rychle reagovat a pomáhat od prvních hodin záplav. Okamžitě začala shromažďovat a rozdávat zasaženým lidem potraviny a další potřeby, pomáhala s evakuací a odstraňování následků záplav. Poté následovala druhotná pomoc s obnovou bydlení, která zahrnovala jak dotace obcím a městům na výstavbu nových bytů, tak ECHO granty na opravy a rekonstrukce poničených domácností. Další program pomoci obyvatelům zasaženým povodní zahrnoval vysoušení domácností, jejich vybavování nákupem zařízení domů a bytů. Linka Povodeň poskytovala 24 hodin psychologické a sociálně právní poradenství a informace, zajišťovala kontakty na ostatní instituce i na povodňové asistenty.

Charita získané zkušenosti využila při následujících povodních – v letech 2002, 2006, 2009, 2010 i 2013, při kterých úročila své znalosti, střediska materiální pomoci,

celorepublikovou charitní síť i síť dobrovolníků a v neposlední řadě i solidaritu lidí, kteří Charitě svěřovali finanční prostředky na pomoc zasaženým lidem.

Pomoc Charity, v závislosti na místních podmínkách a potřebách zahrnuje základní poradenství a sociální šetření (zjišťování potřeb, orientace v situaci, podávání informací), materiální pomoc (tekutiny, potraviny, drogerie, oděvy, vysoušecí a čistící technika), fyzickou pomoc (odklizení škod způsobených živelnými pohromami), duchovní pomoc, první psychologická pomoc, finanční pomoc, zajištění stravy a ubytování, logistiku (převoz a odvoz lidí a materiálu), zprostředkování návazných služeb a odborné pomoci.

Obrázek 4: Dobrovolník při povodních 2013

Zdroj: Jan Havelka, archiv Diecézní charity Brno - Oblastní charity Znojmo

Tyto činnosti Charita vykonává s pomocí svých pracovníků a dobrovolníků či spoluprací s externími odborníky. Pomoc je koordinována územně zasaženou Charitou, resp. jejím koordinátorem pro mimořádné události. V případě, že událost zasahuje území více Charit na území jedné arcidiecézní či diecézní Charity, pomoc koordinuje diecézní koordinátor. V případě, že jsou zasažené dvě a více arcidiecézních či diecézních Charit, pomoc koordinuje národní koordinátor Charity Česká republika.

Systém charitní pomoci se neustále vyvíjí a zlepšuje. Na základě získaných poznatků a zkušeností, díky externím evaluacím charitních zásahů i zpětných vazeb od charitních partnerů Charita pokračuje v implementaci jednotného systému platného na území všech arcidiecézních a diecézních Charit, s respektováním jejich autonomie, rozhodovacích procesů a vlastní právní subjektivity.

Velkou výhodou, kterou Charita může využít při pomoci lidem zasaženým mimořádnou událostí, je:

- celorepublikové i místní pokrytí díky síti Charit a jejich služeb,
- kvalifikovaný a profesionální personál u stávajících charitních služeb,
- dlouholeté zkušenosti s poskytováním pomoci osobám v krizi,
- přítomnost Charity na místě i po opuštění prostoru jinými NNO,
- vnímání Charity veřejností jako kontaktního místa v místě působení,
- znalost prostředí a vztahy s místními lidmi, institucemi, samosprávou,
- partnerství se státní správou, samosprávou, školami, institucemi, firmami a NNO.

Charita reaguje na mimořádnou událost na základě vlastního rozhodnutí o charitní intervenci; toto rozhodnutí je vydáváno statutárním zástupcem. Zapojení Charity je možné i na základě vyžádání.

Spolupráce při mimořádných událostech

Cílem Charity je pomoci zasaženým lidem s následky mimořádných událostí a co nejvíce jim umožnit zvládnout situaci vlastními silami. Charita k tomuto cíli využívá svoji kapacitu, kterou nabízí i v rámci spolupráce ostatním subjektům zasaženým mimořádnou událostí i složkám integrovaného záchranného systému (IZS). Spolupráci a koordinaci Charita vnímá jako nezbytnou součást účinného a efektivního systému záchranných a likvidačních prací vedoucích k odstranění následků mimořádné události a stabilizaci zasažených osob.

V rámci IZS se Charita řadí k ostatním složkám IZS na základě Dohody o spolupráci mezi Generálním ředitelstvím hasičského záchranného sboru ČR (GŘ HZS ČR) a Ekumenickou radou církví ČR (ERC ČR) a ČBK. Další smluvní vztahy jsou uzavřeny mezi arcidiecézními a diecézními Charitami a HZS krajů, a to buď ve formě Dohod o poskytování plánované pomoci na vyžádání nebo Dohod o poskytování osobní nebo věcné pomoci na vyžádání. Aktuálně mají uzavřené Dohody tyto arcidiecézní a diecézní Charity:

Diecézní charita Brno, Arcidiecézní charita Olomouc, Diecézní charita Plzeň, Diecézní charita České Budějovice, Arcidiecézní charita Praha

V rámci organizační, koordinační a komunikační platformy NNO, tzv. Panelu, působí v Ústeckém kraji Oblastní charita Ústí nad Labem, v Jihočeském kraji Diecézní charita Olomouc. Diecézní charita ostravsko-opavská je členem pracovní skupiny při HZS Moravskoslezského kraje.

Na místní úrovni hrají důležitou roli místní Charity (farní, městské, oblastní), jejichž vztahy a spolupráce při poskytování charitních služeb s místními úřady a institucemi jsou základem rychlé a konkrétní pomoci také při mimořádných událostech zasaženým lidem. Na místní Charitu s žádostí o pomoc se obracejí především představitelé obce, příslušníci HZS nebo ostatní neziskové organizace.

Charita spolupracuje a pomáhá i při odstraňování následků povodní v zahraničí, především v oblasti materiální a finanční pomoci a v oblasti připravenosti na mimořádné události (např. povodně na Slovensku v roce 2008 nebo na Ukrajině v roce 2010).

Zdroje pomoci při povodních

Pomáhat účinně při mimořádných událostech především velkého rozsahu je možné pouze tehdy, pokud vedle vlastní připravenosti, systému řízení, spolupráce a mechanismu koordinace máme k dispozici i adekvátní zdroje – lidské, materiální a finanční.

Na rozdíl od základních složek IZS nemá Charita zdroje pro reakci na mimořádné události systémově financované ze státního rozpočtu. Na připravenosti a zdrojích k použití v řádech hodin a dnů však závisí schopnost organizace zajistit zasaženým lidem adekvátní a účinnou pomoc při zvládnutí mimořádných událostí.

V případě lidských zdrojů Charita využívá svoji charitní síť zaměstnanců, spolupracovníků (lidí, kteří se spojují s ostatními v nějaké činnosti nebo úsilí, jsou si blízcí v cílech svého snažení a přispívají svými znalostmi a zkušenostmi k jejich dosažení) a dobrovolníků, kteří zajišťují celoroční charitní služby. V rámci přípravy oslovuje tyto své pracovníky s nabídkou účasti při řešení následků např. povodní a organizuje pro ně potřebná školení. Tímto postupem má Charita relativně jistý počet osob schopných okamžitě poskytovat pomoc zasaženým lidem v místech katastrofy. Na úrovni arcidiecézních a diecézních Charit pracují zaměstnanci, kteří zároveň při své práci vykonávají funkci diecézních koordinátorů.

Materiální zdroje Charita dělí na vlastní techniku nutnou k zásahu, vysoušecí a půjčovací techniku a materiál určený pro zasažené. U vlastní techniky Charita využívá stejný postup jako u lidských zdrojů – v případě např. povodní ji uvolňuje na nezbytně nutnou dobu pod podmínkou, že nebude ohrožen chod charitních zařízení a středisek. Ve většině případů se jedná o osobní a nákladní automobily, telekomunikační a IT technika. Vysoušecí a půjčovací techniku shromažďuje Charita postupně, a to především díky grantům a finančním prostředkům ze zahraničí určených na budování kapacit. Jedná se především o odvlhčovače, vysokotlaké čističe, vysavače prachu a vody, elektrocentrály, čerpadla atd. Tyto prostředky jsou uloženy ve skladech arcidiecézních a diecézních Charit a v případě mimořádné události velkého rozsahu se na základě smluv přesouvají na zasažená území.

Hygienické, desinfekční a čisticí prostředky, úklidové a pracovní prostředky a nástroje, jídlo a pití, ošacení, lůžkoviny, příp. nábytek a další vybavení domácností Charita získává prostřednictvím vyhlášení materiálních sbírek v rozsahu potřebném a stanoveném Charitou nacházející se na zasaženém území. Materiální sbírka může být vyhlášena lokálně nebo na celém území ČR. V případě naléhavé potřeby (v prvních hodinách a dnech, kdy materiální sbírka zatím nemůže uspokojit okamžité požadavky) Charita

nakoupí potřebný materiál z vlastních prostředků, pokud ho nemá k dispozici ve svých humanitárních skladech.

Obrázek 5: Humanitární pomoc při povodních 2013

Zdroj: Roman Tuček, archiv Diecézní charity Brno - Oblastní charity Břeclav

Finanční zdroje Charita čerpá především ze sbírek vyhlášených při mimořádné události, od zahraničních dárců a partnerů, a také z největší dobrovolnické akce v České republice – Tříkrálové sbírky. Dalším zdrojem jsou granty a projekty. Z nich hradí Charita především vybavení svých zásahových týmů, nákup vysoušecí a půjčovací techniky a školení a kurzy pro pracovníky a spolupracovníky zasahující při MU. Naproti tomu sbírky vyhlášené při MU slouží především k přímé finanční pomoci zasaženým lidem, zajištění základních životních potřeb, na odstranění škod a obnovu jejich domácností. Výtěžek Tříkrálové sbírky může být použit pro zasažené osoby v rámci přímé pomoci, především u mimořádných událostí malého rozsahu.

Lze konstatovat, že při mimořádných událostech velkého rozsahu, např. při povodních je solidarita a ochota společnosti pomáhat velmi vysoká. Nabídky dobrovolníků, materiální i finanční sbírky spolu s vlastními zdroji umožňují Charitě okamžitě reagovat a pomáhat stovkám zasažených domácností nejen v prvních hodinách, dnech a týdnech, ale i po několika měsících. Naopak při událostech menšího rozsahu se projevuje nejvíce nedostatek finančních prostředků a dobrovolníků pro přímou pomoc.

Finanční pomoc

Finanční pomoc se vždy odvíjí od zdrojů, které má Charita k dispozici. V případě mimořádných událostí velkého rozsahu, např. povodní lze říci, že Charita může účinně pomáhat několika stům domácnostem i dalším zasaženým subjektům.

Např. při povodních v roce 1997 Charita rozdělila ze získaných finančních prostředků celkem 236,7 milionů korun na přímou akutní pomoc, na program Obnova bydlení, program Obnova domácností, a na Linku pomoci. Režijní náklady Charity tvořily 6 % ze získané částky. Charita podpořila přes 6 tisíc domácností ve 140 obcích, ve 38 obcích podpořila výstavbu jednoho tisíce bytů a ubytování pro 120 osob. Každá žádost o poskytnutí příspěvku, včetně žádostí od představitelů obcí, musela být schválena povodňovou komisí. Žadatelem o příspěvek mohly být vedle občanů a obcí i zasažené místní Charity a neziskové organizace. (Česká katolická charita, 1998:97) Povodňové komise jsou tvořeny minimálně třemi členy, jedním z nich je vždy statutární zástupce Charity nebo jím pověřený zástupce. Komise řeší vzniklou mimořádnou situaci a reaguje na aktuální potřeby, včetně schvalování již zmíněných žádostí.

V roce 2002 při povodních v Čechách byl Charitou uplatněn stejný model pomoci jako v roce 1997. z celkových příjmů přes 445 milionů korun bylo na nové domovy pokojného stáří, náhradní ubytování pro postižené povodněmi, domy nájemného bydlení, domy s pečovatelskou službou, sociální byty vynaloženo 276,5 milionů korun. (Charita Česká republika, 2013) o schválení finančních příspěvku opět rozhodují povodňové komise.

Při následujících povodních (2006, 2009, 2010 a 2013) již Charita používá při rozdělování finančních příspěvku stejný mechanismus, vychází při tom z údajů získaných podrobným sociálním šetřením v zasažených domácnostech. Vedle míry zasažení zkoumá, jaké možnosti řešení mají lidé z jiných zdrojů či svépomocí a jaký je jich sociální status. Vzhledem k převisu žádostí nad reálnými možnostmi je uspokojit Charita upřednostňuje pomoc seniorům, lidem s postižením, svobodným matkám s dětmi a mnohočetným rodinám a lidem v obtížné sociální situaci.

Charita také přihlíží k plnění ze strany pojišťoven, příspěvku od obce, státu a jiných organizací. V tomto ohledu je velký prostor pro zlepšení, především v oblasti koordinace, spolupráce a sdílení informací a dat. Důležité je zajistit, aby při poskytování příspěvků nebyla opomenuta potřebná domácnost, a snažit se o co nejspravedlivější dělení svěřených finančních prostředků mezi zasažené domácnosti.

Materiální pomoc

Materiální pomoc považuje Charita za velmi důležitou, protože po ukončení záchranných prací poskytuje zasaženým lidem nejenom potřebné prostředky a nástroje k likvidaci následků, základní věci k přežití, ale především v sobě nese informaci, že lidé nejsou na tyto události sami. Charita poskytuje tuto materiální pomoc:

- Vysoušecí a čistící technika – odvlhčovače půjčuje přímo zasaženým lidem nebo zasaženým obcím, vždy na základě smlouvy; čistící techniku poskytuje většinou pouze s obslužným personálem.
- Desinfekční, hygienické a čistící prostředky, nářadí, pracovní pomůcky a oděvy – při povodních žádaný materiál; Charita ho rozdává buď přímo zasaženým domácnostem, nebo obcím pro jejich zasažené obyvatele.
- Nábytek – Charita poskytuje tuto pomoc tam, kde má tento sortiment k dispozici, případně kde je schopna ho uskladnit a vydat.
- Elektro a bílá technika – vzhledem k odpovědnosti za funkčnost a bezpečnost tohoto materiálu Charita upřednostňuje vybavení domácností novými přístroji.

Materiální pomoc je uskladněna v humanitárních skladech nebo střediscích humanitární pomoci arcidiecézních Charit. V případě zasažení povodní se nejdříve aktivují sklady v zasažené arcidiecézní Charitě a potřebný materiál se vydá. Pokud je předpoklad většího množství materiálu, Charita vyhlásí lokální či celorepublikovou sbírku, zároveň zasažená Charita může požádat o materiál z humanitárních skladů nezasažených arcidiecézních Charit nebo materiál nakoupit. Do sbírky se zapojují většinou všechny Charity a díky jejich práci v oblasti sociálních a zdravotních službách v regionu a díky jejich vztahu k veřejnosti jsou materiální sbírky místních Charit velmi úspěšné, zároveň i rychle zorganizované, personálně zajištěné a materiál je k dispozici v řádech dnů.

V případě žádosti o materiál nebo při vyhlášení celorepublikové sbírky obvykle zajišťují dopravu nezasažené Charity nebo je doprava zajištěna přepravními společnostmi, vždy s přihlédnutím k finanční výhodnosti zvoleného řešení. Některé Charity disponují vlastními automobily (nákladní, dodávky, pick-upy), proto dopravu mohou zajistit. Z povodňových zkušeností je doprava materiální pomoci většinou koordinována na úrovni arcidiecézních Charit.

Při sbírkách materiální pomoci Charita dbá na přesné vymezení potřebných věcí tak, aby lidé věděli, co je aktuálně potřebné. I přes takto formulované informace směrem k veřejnosti musí Charita odmítat přijímat věci, které jsou v dobré víře darované, ale nepotřebné. Další výzvou pro Charitu je správně odhadnout čas, kdy materiální sbírku ukončit. V případě uspokojení poptávky zbývajícím materiálem Charita uschová ve svých humanitárních skladech pro případné další mimořádné události.

Dobrovolnictví při povodních

Charita a její činnost byla při svém znovuoobnovení v roce 1990 postavena dobrovolnicích. Od té doby prošla velkým rozvojem a profesionalizací, nicméně dobrovolníci zůstávají nedílnou součástí Charity. Největší podíl mají tříkráloví koledníci, kterých je skoro 49 tisíc. Další dobrovolníci pomáhají v sociálních službách a ostatních činnostech Charity, část z nich vede dobrovolné Charity.

Obrázek 5: Dobrovolníci Charity ČR

Zdroj: Charita ČR – výroční zpráva 2012, s. 22

V případě mimořádných událostí velkého rozsahu, např. povodní Charita využívá svoji stávající personální strukturu. Tam, kde fungují dobrovolnická centra nebo mají s dobrovolníky zkušenosti, pracují s nimi a jsou součástí charitních týmů, jsou tito dobrovolníci nasazováni při odstraňování následků povodní. Pokud navíc má dotčená Charita akreditaci pro oblast dobrovolnické služby, vztahují se na ni veškerá práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě. S přihlédnutím k autonomii Charit s vlastní právní subjektivitou se v praxi může stát, že se při charitní pomoci na zasaženém území setkají dobrovolníci Charity s akreditací a dobrovolníci Charity bez akreditace dobrovolnické služby.

Stávající charitní systém reagující na mimořádné události vymezuje postup jednotlivé Charity nebo více Charit při přípravě na mimořádnou událost a při poskytování pomoci lidem zasaženým mimořádnou událostí, pracuje se stávající charitní strukturou a nestanovuje tedy, zda zasahující osoby musí být, mají být či měly by být dobrovolníky.

Koordinace činnosti diecézním koordinátorem či místními koordinátory v sobě může zahrnovat i činnosti vykonávané dobrovolníky; za charitní týmy a jejich členy v terénu odpovídá vedoucí daného typu pomoci, bez ohledu na to, zda jsou v týmech dobrovolníci či nikoliv.

Charita při svém úsilí poskytovat zasaženým lidem účinnou a profesionální pomoc vzdělává své pracovníky a spolupracovníky (včetně dobrovolníků) v různých oblastech, dobrovolníci tak mohou vykonávat nejenom fyzickou práci při odstraňování škod či úklidu, ale mohou být členy týmu sociálního šetření, psychologické první pomoci nebo zajišťovat administrativní zázemí.

Charita nejen kvůli svým závazkům vyplývajícím ze smluvních vztahů vůči IZS nemůže stavět svoji pomoc při mimořádných událostech na dobrovolnících. U dobrovolníka záleží na jeho rozhodnutí a dobré vůli (odhlížeje od jeho reálných možností), zda a kdy bude Charitě k dispozici. Tato „nejistota“ spíše tedy vede Charitu k vytváření systému postaveného na charitních zaměstnancích, kteří jsou v případě potřeby ochotni obětovat svůj čas i zájmy a po dobu nezbytně nutnou působit na zasaženém území. Charita také přebírá odpovědnost za působení svých pracovníků v terénu, za jejich přístup a chování k zasaženým lidem i za případné způsobené škody. Charitní pracovník či spolupracovník, který je vázán etickým kodexem Charity ČR a denně při své práci dokazuje svoji charitní příslušnost, je z hlediska Charity pro nasazení v terénu při mimořádných událostech lépe připraven. v případě povolávání a nasazování dobrovolníků Charita preferuje své dlouhodobé dobrovolníky, které zná, se kterými pracuje, které školí a za které se může zaručit. Tito dobrovolníci se pak stávají spíše spolupracovníky Charity, byť nejsou platově ohodnoceni.

Z hlediska řízení není podstatný rozdíl mezi vysílaným charitním pracovníkem a dobrovolníkem – úkoly, vybavení, doprava, strava a zázemí musí být pro charitní týmy zajištěno zcela stejně.

Zhodnocení vývoje a současného stavu

Charita za dobu své existence prokázala, že v rámci svého poslání dokáže rychle a efektivně pomáhat zasaženým lidem mimořádnými událostmi a patří jí přední místo mezi neziskovými a humanitárními organizacemi. V roce 1997 při povodních na Moravě a v roce 2002 v Čechách charitní pracovníci položili základ účinné pomoci zasaženým, ať již ve fázi akutní, tak i ve fázích následujících, trvajících i několik měsíců až let po katastrofě. Od té doby se filosofie zapojení Charity do řešení následků např. povodní nezměnila, vyvíjí se však připravenost na mimořádné události a systém charitní pomoci, s důrazem na koordinaci jednotlivých charitních subjektů navzájem a spolupráci s ostatními subjekty poskytují pomoc zasaženým lidem. Neustále se vyvíjí zapojení Charity v rámci integrovaného záchranného systému, do něhož se většina arcidiecézních a diecézních Charit v průběhu posledních deseti let zapojila příslušnými smlouvami s hasičskými záchrannými sbory.

Charita stejně jako v roce 1997 využívá svoji strukturu, charitní síť středisek a služeb, svých pracovníků a spolupracovníků. Na základě zkušeností z terénu se Charita více věnuje oblasti připravenosti – v posledních třech letech bylo proškoleno celkem 330 osob na téma poskytování psychologické první pomoci, terénní sociální práce, první pomoci a systému řízení.

Další výzvou Charity je větší informování veřejnosti o pomoci, kterou Charita poskytl a kterou je schopna poskytnout. Na příkladech dobré praxe může být Charita vnímána i nezasaženými lidmi jako organizace poskytující účinnou a profesionální pomoc. I vzhledem k fonetické totožnosti názvu „Charita“ a vyjádření činnosti „charita“

musí Charita dbát na prezentaci a musí hledat všechny možnosti ke sdělování své širokospektrální činnosti lidem, kteří jí svěřují své finanční prostředky. Aby Charitu s velkým „Ch“ dokázali lidé, instituce, samospráva i státní správa rozeznat mezi ostatními organizacemi a institucemi.

Další velkou výzvou při povodních je koordinace a spolupráce při poskytování pomoci jednotlivými organizacemi. Situace, kdy zasažená domácnost obdrží dvakrát více desinfekčních prostředků nebo hygienických prostředků, není ideální, ale daleko užší spolupráce musí probíhat při rozdělování finanční pomoci. V rámci probíhajících sociálních šetření v domácnostech jsou neziskové organizace schopné zjistit potřebné údaje, na základě kterých se rozhoduje o přidělení pomoci. V rámci možností je nutné jednat o sdílení dat a sdružování prostředků tak, abychom zajistili co nejspravedlivější a nejúčinnější rozdělení prostředků.

Dalším tématem pro Charitu je otázka řešení situace zasažených domácností ve čtvrté povodňové zóně, především s přihlédnutím k změněné strategii českých pojišťoven a světových zajišťoven ke katastrofám. V případě opakovaného zasažení tohoto území povodněmi tato otázka vystoupí do popředí s naléhavou potřebou systémového řešení.

Závěr

Při každých mimořádných událostech typu povodní se ukazuje pravdivost slova „mimořádnost“. Pokaždé vyvstávají nové výzvy k lepšímu zvládnutí jejich následků a pomoci zasaženým lidem.

V souvislosti s povodněmi se podařilo na základě zkušenosti a díky přístupu státu a místních samospráv mnohé zlepšit – přijala se protipovodňová opatření, postavily se protipovodňové hráze, nastavil se a zdokonalil systém krizového řízení a zapojení potřebných složek do integrovaného záchranného systému. Velká pozornost se věnuje připravenosti obyvatel na povodně a také včasnému varování před nimi. Stále je ale co zlepšovat.

Charita stejně jako ostatní neziskové organizace musí při událostech velkého rozsahu jednoznačně řešit koordinaci a také nastavit spolupráci při pomoci zasaženým lidem. Na rozdíl od základních složek IZS, které jsou pro případ mimořádných událostí připravovány a jejichž činnost jasně daná zákonem je finančně zajištěna, neziskové organizace vycházejí vždy z možností, které mají nebo mohou mít k dispozici a tyto možnosti se mění v čase. Zároveň jsou ve většině případů tyto organizace závislé na finančních zdrojích generovaných většinou sbírkami a jejich činnost je postavena na dobrovolnících. Pro srovnání, v případě povodní jako události velkého rozsahu, dostatečně medializované, je k dispozici na zasaženém místě velké množství organizací, dobrovolníků, firem, kteří jsou připraveni pomoci. V případě mimořádné události malého rozsahu (požár, zatopení domu, výbuch plynu apod.), bez mediálního zájmu, lidé stejně materiálně, psychicky i finančně zasažení zůstávají na řešení následků sami spolu s místní komunitou a případně lokálně působícími organizacemi. Právě lokální Charita

zde hraje určitou roli díky možné materiální pomoci, poradenskými službami a poskytnutím přímé pomoci z Tříkrálové sbírky.

Charita proto chápe povodně ne jako živel, který lze eliminovat či zkrotit, ale který bude neustále příležitostí k pomoci bližnímu v nouzi a důkazem lidské solidarity. A v tomto se přístup a činnost Charity nezmění.

Díky obětavosti charitních pracovníků, spolupracovníků a dobrovolníků, možnostem v materiální a finanční oblasti je Charita schopna pomáhat zasaženým lidem. Nebylo by to však možné bez známých i bezejmenných dárců, malých i velkých, kteří přispívají finančně, potřebnými věcnými dary, svými odbornými znalostmi a ochotou přiložit ruku k dílu. Charita vnímá jako velkou pomoc i modlitbu věřících, která je neviditelnou silou při uskutečňování této pomoci. Za to všem dárcům podporovatelům charitního díla patří velký dík.

Literatura

- [1] *Bible, Písmo svaté starého a nového zákona*. Česká biblická společnost, 1985.
- [2] Česká katolická charita. *Povodeň 1997: zpráva o pomoci bližním rok po povodni*. Česká katolická charita, 1998.
- [3] Česká katolická charita: Domovy duchovních a řeholnic. [cit. 15.11.2013] Dostupné z: <<http://www.ckch.cz>>.
- [4] Charita Česká republika. [cit. 15.11.2013] Dostupné na: <<http://www.charita.cz>>
- [5] SKALSKÁ, K., HANUŠKA, Z., DUBSKÝ, M. *Integrovaný záchranný systém a požární ochrana. Modul I*. [online]. Praha: MV – GŘ HZS ČR, 2010. [cit. 15.11.2013] Dostupné z: <<http://www.hzscr.cz/soubor/vzdelavani-v-krizovem-rizeni-moduly-modul-i-pdf.aspx>>.
- [6] Výroční zpráva 2012. [online]. Praha: Charita ČR, 2013. [cit. 15.11.2013] Dostupné z <[http:// http://www.charita.cz/res/data/015/001701.pdf](http://http://www.charita.cz/res/data/015/001701.pdf)>.
- [7] Výroční zpráva Řeckokatolické charity 2012. Praha: Řeckokatolická charita ČR, 2013
- [8] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů. In *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 15.11.2013].
- [9] *Organizační řád*. In Soubor předpisů SH ČMS 2012 [online]. SH ČMS, 2013 [cit. 13.9.2013]. Dostupné z <http://www.dh.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=298:organizani-ad-sh-ms-soubor-pedpis-sh-ms-i-5&catid=74:vnitroorgani-zacni&Itemid=95>.
- [10] *Stanovy Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska* ve znění přijatém III. řádným sjezdem, konaným ve dnech 2. a 3. července 2005 v Klatovech a změn přijatých Shromážděním starostů OSH 14. 4. 2012 [online]. Klatovy, SH ČMS, 2013. [cit.

5.10.2013].

Dostupné z <<http://www.dh.cz/dokumenty/stanovy/stanovy2012.pdf>>.

- [11] Statistická ročenka 2012. In Příloha, 112 Odborný časopis požární ochrany, integrovaného *záchranného* systému a ochrany obyvatelstva, 3/2013. MV-generální ředitelství HZS ČR. Praha, 2013, roč. XI. ISSN 1213-7057.
- [12] ŠENOVSKÝ, M., ADAMEC, V., HANUŠKA, Z. *Integrovaný záchranný systém*. Sdružení požárně bezpečnostního inženýrství, 2. vydání. Ostrava, 2007. ISBN 978-80-7385-007-4.
- [13] Vyhláška č. 247/2001 Sb., o *organizaci a činnosti jednotek požární ochrany*, ve znění pozdějších předpisů.
- [14] Zákon č. 133/1985 Sb., o *požární ochraně*, ve znění pozdějších předpisů. In *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 18.10.2013].

Firemní dobrovolnictví při povodních: ČEZ

Simona Kaňoková

Firemní angažovanost včetně zavedeného firemního dobrovolnictví má ve Skupině ČEZ při mimořádných událostech platné místo. Prioritní je vzájemná součinnost zástupců firmy, její nadace i zaměstnanců. Situace, které na různých místech ČR způsobuje vodní živel, nepřehlíží a dlouhodobě se zapojuje do pomoci zmírnění následků povodní. Firma považuje za důležité pomáhat efektivně, a nabídnout nejen finanční prostředky, ale také funkční partnerství založené na principu důvěry a dobrovolnosti všech zúčastněných stran. Dobrovolnický projekt Čas pro dobrou věc firma podporuje a rozvíjí tak, aby v zasažených oblastech pomáhali informovaní zaměstnanci vždy v součinnosti s humanitárními organizacemi.

Úvod

Skupina ČEZ (dále ČEZ) se zabývá výrobou a distribucí elektřiny a tepla, prodejem plynu a dalšími podnikatelskými aktivitami. Působí na území celé České republiky. Nadace ČEZ vznikla v roce 2002 jako jedna z prvních firemních nadací v České republice. Každoročně podporuje řadu projektů, které reagují na aktuální potřeby společnosti. (Nadace ČEZ, 2013) Hlavním donátorem nadace ČEZ, založené za účelem zastřešení firemních donátorských aktivit, je ČEZ a. s. a vybrané společnosti náležící do Skupiny ČEZ. Nadace ČEZ patří mezi nejvýznamnější nadace ČR. V roce 2012 podpořila celkem 388 projektů částkou 140 548 985 Kč. Nejvýraznějším grantovým projektem je Podpora regionů, zaměřuje se na podporu aktivit, které přispívají ke zkvalitnění života obyvatel. (Výroční zpráva Nadace ČEZ, 2013) Nadace podporuje i charitativní aktivity zaměstnanců Skupiny ČEZ. V rámci akcí projektu Plníme přání, myslíme na druhé, navyšovala a v posledních letech násobí peníze, shromážděné od zaměstnanců.

Společenská odpovědnost firem (Corporate Social Responsibility, dále CSR) je důležitým aspektem strategického chování firem a jako takový je uznáván i na úrovni Evropské unie. V rámci tohoto konceptu se podnik chová odpovědně nejen v oblasti obchodních rozhodnutí a strategie, ale také v oblasti životního prostředí a sociálního dopadu fungování firmy. (Byznys pro společnost, Co je společenská odpovědnost, 2013) Společenskou odpovědnost v sociální oblasti v ČEZ kromě jiného reprezentuje podpora činnosti firemní nadace, nadstandardní péče o zaměstnance a podpora jejich zapojování do veřejně prospěšných aktivit. Obecně se uvádí, že je pro firmu i společnost dlouhodobě

přínosné, pokud si firma dobrovolně zvolí cestu podnikání, které je ohleduplné ke svému okolí a záleží jí na dobrých vnitřních i vnějších vztazích.

Projekt firemního dobrovolnictví pod názvem Čas pro dobrou věc ve firmě probíhá od roku 2008. Ročně se zúčastní akcí v regionálních etapách kolem 400 zaměstnanců, pracují v průměrně šedesáti organizacích. ČEZ zavedl tuto aktivitu jako součást dárcovství, které náleží do sociálního pilíře firemní společenské odpovědnosti. Cílem projektu Čas pro dobrou věc je kromě soudružnosti zaměstnanců podpora klasického osobního dlouhodobého dobrovolnictví, občanské angažovanosti a šíření povědomí o širokém spektru aktivit neziskového sektoru v sociální oblasti a v péči o životní prostředí.

Firemní dobrovolnictví je postaveno na dobrovolnosti všech zapojených stran – zaměstnavatele, zaměstnanců i veřejně prospěšných organizací. Firma zakotvila podporu dobrovolnické práce do kolektivní smlouvy, na organizaci projektu přispívá finančně, materiálně i personálně. Zaměstnanci aktivně sami navrhují příjemce dobrovolnické pomoci ze svého okolí. O pomoc ve prospěch organizace či klientů mohou organizace požádat přímo. Realizace akce závisí na zájmu zaměstnanců. Třetí subjekt, vstupující každoročně do projektu, je spolupracující platforma Byznys pro společnost, jejíž zástupce verifikuje a také navrhuje organizace, které potřebují pomoc. Byznys pro společnost provozuje firemní dobrovolnický portál www.zapojimse.cz, na kterém probíhá zveřejňování detailů k akcím, evidence a pojištění účastníků. Firmy mají na portále svou stránku pro zaměstnance. ČEZ propojil informace z intranetu do portálu a nastavil odpovídající prostředí pro zaměstnance, personalisty i nadřízené, kteří elektronicky účast schvalují. Zapojeným neziskovým organizacím tento portál nabízí provázání možností různé pomoci od více firem. Dobrovolnictví v ČEZ vede specialista public relations, který se zároveň věnuje firemní společenské odpovědnosti. Pro stabilitu, rozvoj a efektivní dopad dobrovolnického projektu využitelného i pro humanitární účely, je prospěšné, pokud se mu ve firmě věnuje zaměstnanec, který má organizační, informační i kolegiální podporu a je součástí procesů i kooperující firemní sociální sítě.

Firemní dobrovolnictví: ČEZ

Každý rok probíhá ve Skupině ČEZ sedm regionálních etap a dva mezinárodní dobrovolnické dny. Týmy i jednotlivci si zvolí, komu v blízkém okolí chtějí formou fyzické či odborné práce pomoci. Projekt je nastaven a komunikován vstřícně ke všem zúčastněným. Začátkem každého kalendářního roku jsou v regionech vyhlášeny termíny pro skupinové akce ve dvou po sobě jdoucích dnech, aby se organizace i dobrovolníci mohli připravit. Dva navazující dny jsou zvoleny kvůli možnosti účasti celého týmu nebo směnových pracovníků. Také se využívají pro dokončení navazující práce, která vyžaduje čas. Nabídka akcí, včetně popisu potřebné práce, pomůcek a informací o organizaci probíhá elektronicky na zmíněném externím firemním dobrovolnickém portále, propojeném s firemním intranetem. Všichni zaměstnanci tak mají jednotné

prostředí. Portál využívá evidenčních údajů pro pojištění i pro sestavování pomáhajícího týmu. Toto propojení bylo užitečné i při povodních. V přihlášce je uveden název pracovní pozice, tudíž bylo možné dobře využít některé specialisty. Údaje o dobrovolnictví na intranetu zahrnují mimo jiné celou historii, pravidla projektu, zásady dobrovolnické pomoci a fotodokumentaci.

Zaměstnanec může být firemním dobrovolníkem po schválení nadřízeného, které probíhá jedním kliknutím v generované přihlášce. Přihlášku obdrží nadřízený v těle zprávy elektronické pošty. Firemnímu dobrovolníkovi je průměrem proplacen jeden den v roce, věnovaný ve prospěch neziskové organizace, je pojištěn proti úrazu i proti jím způsobené škodě, může si vypůjčit firemní vozidlo (využití vozového parku pro tento účel ročně klesá). Nezisková organizace, kterou si zaměstnanci zvolí, obdrží za každého dobrovolníka skupinových akcí 150 Kč na občerstvení a 100 Kč na pracovní pomůcky či materiál (pracovní rukavice, náterové hmoty apod.). Účast je evidována v docházkovém systému a ve výplatní pásce je uveden kód „filantropie“. Při mimořádných událostech v červnu 2013 vedení firmy povolilo i vícedenní pomoc firemních dobrovolníků na zaplaveném území.

Záměrem je předvídat, promýšlet postupy a docílit informovanost vysílaných lidí tak, aby respektovali postupy i prostředí a nezatěžovali pracovníky neziskové organizace. Při mimořádných událostech je na tuto zásadu samostatné, systémové a disciplinované pomoci dáván velký důraz.

ČEZ a mimořádné události

ČEZ se zabývá mimořádnými událostmi ve více rovinách. Tou první je zprovozňování vlastní sítě a vlastních služeb. Technici ČEZ řeší na spravovaném území mimořádné události v podobě vichřice, povodně či mimořádných záplav z energetického hlediska. Ochrana výrobních zdrojů, zprovoznění přívodu energie a informování zákazníků je přitom prvořadý úkol ČEZ. Přímá pomoc zasaženým spoluobčanům je tedy dobrovolnou aktivitou nad povinný legislativní rámec oboru podnikání. Již z charakteru činnosti ČEZ plyne, že bezpečnost je jednou z hlavních priorit. Vzhledem k této skutečnosti tak má blízko i k nečekaným situacím, zasahujícím do životů lidí a snaží se na ně vhodným způsobem reagovat. Zaměstnanci ČEZ, kteří působí jako dobrovolníci, si tak jsou vědomi síly a ničivosti přírodních živlů. Společnost ČEZ se v minulosti zapojila do pomoci zasaženým povodněmi v letech 1997, 2002, 2009, 2010 i 2013.

Povodně v ČR 1997

V roce 1997 dle zveřejněných údajů ve firemní brožuře o sponzoringu věnoval ČEZ městům Šumperk, Olomouc, Otrokovice, Karviná, Hodonín, Bohumín a Loučná nad Desnou na odstranění škod způsobených povodněmi na Moravě 11,45 mil. Kč. Zaměstnanci ve finanční sbírce vyjádřili solidaritu se zasaženými v podobě darů v celkové výši 2,1 mil. Kč (Sponzoring, 1997, s. 2). Finanční příspěvky směřovaly

na odstranění škod, nouzové ubytování a stravování, obnovu inženýrských sítí a komunikací. Prostředky zaměstnanců např. umožnily vyčerpávání vody ze zatopených městských částí, obnovu obydlí a nákup prostředků proti komárům v Hodoníně (Zpravodaj, 1997, s. 1).

Povodně v ČR 2002

Po povodních v roce 2002, mimořádných intenzitou i rozsahem, za organizační podpory firmy mezi sebou zaměstnanci vybrali přes 1,6 mil. Kč. ČEZ věnoval na Vládní povodňové konto zřízené Státním fondem životního prostředí České republiky 2, 5 mil. Kč. Přímo Ústeckému kraji, patnácti jihočeským obcím a obcím Dolní Beřkovice a Štěchovice pomohlo věnovaných 15, 2 mil. Kč. (Zpravodaj, 2002).

Povodně v ČR 2009

V roce 2009 ČEZ při nastalé mimořádné události kontaktoval humanitární organizaci ADRA a podpořil její práci v terénu dle zjištěné potřeby. Společnost ČEZ zapůjčila organizaci ADRA pro rychlou koordinaci pomoci firemní terénní vozidlo Ford Transit společně s dvěma kartami CCS na pohonné hmoty. Z různých koutů republiky se 7. července díky zavedenému projektu firemního dobrovolnictví přihlásilo a rychle sjelo na 80 zaměstnanců do Jeseníku. Pomáhalo s odklizením následků ničení vodního živlu v obcích Tomíkovice, Buková a Bernartice, kde blesková povodeň zasáhla obyvatele v noci na sobotu 27. června. Dobrovolníkům firma zajistila dopravu, pracovní rukavice a holínky a svačinu. Střednědobá povodňová pomoc spočívala v organizaci sbírkové zaměstnanecké akce (233 311 Kč), která pomohla 60 rodinám vyčistit studny na pitnou vodu v lokalitě, kde probíhala dobrovolnická pomoc. Z testů bílé techniky ČEZ doporučeným postiženým lidem rozvezl 12 kombinovaných chladniček a organizoval sbírku oblečení a hygienických prostředků. Dlouhodobou pomocí lze nazvat odpuštění tří měsíců plateb za elektřinu a bezplatnou kontrolu odběrného místa pro prokazatelně zaplavené stálé obyvatele i drobné podnikatele. Oprávněnost potvrzoval občanům s trvalým bydlištěm starosta obce. Cílem bylo snížit finanční zátěž lidí při kontinuálním vysoušení domovů. Tuto formu pomoci během léta využilo 2 233 zákazníků (Lutišánová, 2009).

Povodně v ČR 2010

Při povodních v roce 2010 pomáhala s odklizením i monitorováním skupina firemních dobrovolníků v Bohumíně 26. května. Tíže dalších povodní, po nichž se vyhlásil kalamitní stav, postihla v roce 2010 hlavně na občany Ústeckého a Libereckého kraje. Zákazníky z řad domácností i malých podniků ČEZ podpořil odpuštěním jednoho měsíce platby za odebranou elektřinu (za oba kraje 4 478 022 korun). Firemní dobrovolníci se připojili 12. srpna k pomoci obyvatelům ve Frýdlantu, Chrastavě a Raspenavě. Tentokrát se někteří ze 75 zaměstnanců po operativním zaškolení zapojili také do potřebného monitorování škod v zasažených rodinách. Dobrovolníci byli pojištěni,

vybavení pracovními pomůckami i nářadím a vedení instrukcemi povodňových koordinátorů působících na místě dlouhodobě (Holingerová, 2010). Od ČEZ směřoval doporučeným sociálně slabým rodinám hmotný dar v podobě nábytku (hodnota přes 339 tis. Kč). Přímá distribuce nábytku všem 16 vybraným domácnostem proběhla ve spolupráci s dodavatelskou organizací TECHO. Živlem bylo zasaženo i několik zaměstnanců, na popud jejich kolegů proběhla kromě veřejné povodňové zaměstnanecké solidarity také sbírka určená přímo jim.

Tsunami v Japonsku 2011

V roce 2011 zažívala ČR relativně klidný rok, to ovšem neplatilo pro Japonsko, strádajícím po březnovém zemětřesení a vlně tsunami. Na popud technika z Jaderné elektrárny Temelín firma společně s Nadací ČEZ uspořádala sbírku a velmi rychle 705 zaměstnanců vybralo částku 574 238 Kč a Nadace ČEZ částku jednou tolik navýšila. Pomoc v oblastech Sendai, Fukušima a Yamamoto organizovala ADRA a jejím prostřednictvím jsme mohli dle zásady informovanosti zaměstnancům dát zpětnou vazbu, komu více než milion pomohl. Finanční prostředky byly využity na nezbytné vybavení dočasných příbytků především pro seniory, opuštěné a handicapované obyvatele Japonska. Část peněz směřovala na obnovu jahodových plantáží a jablečných sadů a podpořila tak šanci místních zemědělců na obživu (Sviták, 2011).

Projekt Čas pro dobrou věc

Během Evropského roku dobrovolnictví byl ČEZ přizván k činnosti ve dvou pracovních skupinách. Zástupce se zapojil v týmu pro firemní dobrovolnictví a v tematické skupině pro oblast dobrovolnictví při mimořádných událostech zřízené Ministerstvem vnitra ČR. V ČR ČEZ v roce 2011 projekt Čas pro dobrou věc rozvíjel, v podobě nabídky skupinové instruktáže pro pomoc při mimořádných událostech. Akce proběhly v roce 2012 v Hradci Králové a v Praze a v roce 2013 v Ostravě. Zaměstnanci se ve volném čase, v odpoledních a večerních hodinách, při workshopu vedeném povodňovým koordinátorem seznámili se systémem humanitární pomoci. Poznali návaznost nevládních humanitárních organizací na činnost složek Integrovaného záchranného systému, základní zásady psychosociální pomoci i nezbytné monitorování.

S přednášejícím se diskutovala také vhodná komunikace s obyvateli v krizových situacích. Edukace ostatních zaměstnanců pro zvýšení povědomí o důležitosti „umět správně pomoci“ probíhala také prostřednictvím elektronických článků na intranetu. Dále byla zpracována zpětná vazba z dotazníků a sestaveny instrukce pro případné využití v praxi.

Povodně 2013

Přímo v terénu získané poznatky zaměstnanci v roli firemních dobrovolníků využili v červnu 2013. Zároveň byla firmou vyhlášena pomoc v podobě 3 měsíců elektřiny i plynu zdarma pro domácnosti a malé podnikatele, kterým povodně způsobily škody v místnostech nad 50 cm. Zákazníci, kteří měli v domovech nad 10 cm vody, získali zdarma energii či plyn na jeden měsíc. Na nákladech za elektřinu či plyn tak lidé ušetřili téměř 30 milionů korun. V rámci okamžité pomoci organizovala Skupina ČEZ dle zjištěné potřeby humanitárních organizací mimořádné firemní dobrovolnické dny. Jelikož bylo zasaženo rozsáhlé území, realizovaly se akce dle potřeby na více místech (Holingerová, 2013).

Lidem, kterým voda způsobila škody a stres, pomáhalo celkem 82 předem informovaných dobrovolníků. Firma organizačně i finančně dle pravidel projektu podpořila dobrovolníky zapojené v 6 skupinových akcích (Terezín, Ústí nad Labem, Velké Březno, Křešice, Loučky, Hořín) a 2 individuálních akcích (Černošice, Hněvice u Štětí). Solidarita 1247 zaměstnanců činila bez mála 1 400 tisíc korun. Prostředky pomohly lidem Kolínska a Sedlčanska zajistit čištění studní pitné vody a část směřovala do zasažených rodin. Nadace ČEZ sbírku administrovala a věnovala stejnou částku nejvíce zasaženým obcím v okolí svých elektráren. V tomto roce obdržela pro humanitární účely firemní dar 350 tis. Kč také organizace Člověk v tísní. Nadace ČEZ navíc poskytla 11 zasaženým obcím bleskové operativní granty ve výši 50 tis, které nově zavedla pro podobné příležitosti.

Díky informovanosti, disciplíně a zkušenosti zaměstnanců se spolupráce při mimořádných událostech stala efektivnější. Firemní dobrovolníci monitorovali území, spolupracovali na zakládání humanitární základny a pomáhali při klasickém vyklízení a odstraňování následků v rodinách i v neziskových organizacích pečující o klienty. Vždy jim byly elektronicky před cestou firemním organizátorem poskytnuty vzájemné kontakty, instrukce pro práci v terénu a zásady pro komunikaci s občany. Povodňový koordinátor nebo kontaktní osoba na místě obdrželi seznamy pojištěných dobrovolníků s kontakty a dalšími informacemi dle dohody.

Spolupráce při mimořádných událostech

Při administraci poskytnutí odpuštění záloh se společností ČEZ dlouhodobě ověřila spolupráce se starosty. Představují záruku evidence zatopených občanů se stálým bydlištěm v obci a jsou vhodným prostředníkem potvrzujícím rozsah zaplavení občanů. Pro dary a dobrovolnickou pomoc se osvědčila spolupráce s neziskovými nevládními organizacemi. V klidné době se ČEZ věnoval sdílení zkušeností na odborných konferencích, pracovních skupinách a spolupráci na vydávání informačních a osvětových materiálů o dobrovolnictví při mimořádných událostech. Tyto organizace, zajišťující na svěřeném území přímou pomoc, znají danou situaci, a proto jim ČEZ

svěřuje peníze shromážděné od zaměstnanců. Zaměstnaneckou sbírku ve firmě od roku 2009 ČEZ společně se svou nadací komunikuje jako adresnou pomoc člověka člověku.

Pro vzájemnou důvěru je pro ČEZ velmi důležité také informovat zaměstnance i veřejnost, co se s penězi stalo, komu a jak pomohly. Velmi brzy po zveřejnění řádění vodního živlu se ozývali zaměstnanci s dotazy, zda se ve firmě chystá pomoc a zda mají počkat na avízo. Mezi společnostmi ČEZ a jejími zaměstnanci se tedy v této oblasti vytvořil určitý vztah důvěry, který je pro zaměstnavatele pozitivní, ale také zavazující. Nevládní organizace, působící na místě, kromě přímé pomoci také společně s obcí šíří podstatné informace pro obyvatele jako jsou instrukce, aktuální kontakty, nabídky pomoci, vyhlášení slev či dotací. ČEZ respektuje svou roli v systému dobrovolnické pomoci a bez vyžádání či schválení povodňového koordinátora či zástupce nevládní organizace, spravující zasažené území nic nepodniká. I malá skupinka dobrovolníků jede pojištěná, zorganizovaná a informovaná tam, kam je třeba.

Velkou pozitivní zkušeností byla blesková reakce zaměstnanců dodavatelské firmy TECHO, kteří se ČEZ po zkušenosti se společnou pomocí znovu ozvali. Nabídka přišla v pravý čas a tým 12 aktivních spolupracovníků byl vítanou pomocí. Společně s kolegy z ČEZ pomáhali celý víkend v Terezíně. Díky součinnosti humanitárních organizací a jasným instrukcím firma mohla zaměstnance poskytnout na více místech.

Zdroje pomoci při mimořádných událostech

Základem dobrovolnické spolupráce při pomoci občanům po povodních je disciplína, organizovanost a co nejlepší vlastní připravenost materiální i informační. ČEZ poskytuje pomoc s vědomím, že nebude nikoho zatěžovat, jeho pomoc bude ohleduplná k zasaženým i k těm co pro ně dlouhodobě na místě pomoc zajišťují. Při komunikaci povodňové pomoci ČEZ využívá běžné komunikační nástroje, instrukce, pokyny a aktuality v jednotných informačních místech zaměstnanců v regionech.

Každý krok spojený s humanitární pomocí je dobrovolný příspěvek obyvatelům v nelehké situaci, který doplňuje celoroční dobrovolnické aktivity v organizacích působících v sociální oblasti nebo se angažujících ve prospěch životního prostředí. V roce 2013 ve 13 krajích pracovalo 394 zaměstnanců v 75 veřejně prospěšných organizacích. Od roku 2008 pracovalo u klientů či v jejich okolí nejrůznější formou 2342 firemních dobrovolníků ČEZ.

Finanční humanitární dary dle vnitřního nastavení firmy nemůže ČEZ věnovat jednotlivcům, proto jsou pro firmu velmi důležitá spolehlivá partnerství s humanitárními organizacemi.

Sbírky hmotné pomoci např. oděvů jsou logisticky tak náročné, že se této oblasti ČEZ nevěnuje, byť dvě takové akce proběhly. U jednorázové možnosti věnování věcných darů, jakými byly nábytek a bílá technika, ČEZ zajistil dopravu na místo předání. Sbírky formou strhávání z výplaty i převodem z účtu probíhají ve spolupráci s personalisty a pracovníky Nadace ČEZ, která pak předává dar a provádí jeho kontrolu. Také pro

odpuštění záloh zasaženým zákazníkům předcházela příprava pro nastavený systém transparentní administrace.

Firemní dobrovolnictví se ČEZ rozhodl organizovat na dobrovolnickém portále www.zapojimse.cz, které spravuje platforma Byznys pro společnost. V platformě je zapojeno pro realizaci firemních dobrovolnických aktivit přes dvacet různých firem. Veřejně prospěšné organizace, které mají o firemní dobrovolníky zájem, se registrují a do portálu vkládají za koordinace platformy vyhlášené akce.

Zaměstnanci, kteří absolvovali instruktáž, nebo již měli s povodněmi zkušenost, byli schopni dle zadání samostatně pracovat na místě. Při organizaci se osvědčily rady a tipy pro dobrovolníka, písemné instrukce zasílané před akcí.

Závěr

Čím může být společnost ČEZ užitečná při zvládání mimořádných událostí? Jedná se o firmu, která je svým typem podnikání a produkty součástí života obyvatel. Tím, že je v zemi správcem a provozovatelem jaderných zařízení, je bezpečnost základní každodenní firemní praxí. Z hlediska společnosti ČEZ je správné pomáhat dle možností, jaké ČEZ má, pokud obyvatelé bezpečnost postrádají a nezaviněně se ocitnou ve svízelné situaci. Podle ohlasu a solidárního zapojení v sociálních projektech jsou zaměstnanci s touto představou ztotožnění.

Dle názoru autorky osvěta do firem velikosti ČEZ patří a zaměstnanci by se měli jako občané podílet na komunitním životě a být také jeho aktivní součástí. Pro ty, kteří mají zájem, nabízí dobrovolnický projekt sblížení neziskového a ziskového světa. Zaměstnanci ČEZ se díky svým zkušenostem umí postavit nenadálým destruktivním situacím a informovat i instruovat druhé. Součástí společensky odpovědného chování firmy je, že dává prostor pro organizaci podobných dlouhodobých projektů s vytýčeným cílem.

Známkou odpovědného chování je i důvěra, která je při poskytnutí moderního vybavení, autoparku a náradí pro humanitární potřebu, třeba. Gesto důvěry ve vlastní vzdělané uvědomělé zaměstnance, kteří jsou ochotni věnovat svůj čas, energii a vědomosti, je pro firmu určitou vizitkou. Ovšem osobní přínos hasičů, humanitárních organizací i občanů, kteří týdně s nasazením pomáhají v terénu, je neporovnatelný. Pokud se napříč firmou zapojenou do událostí prolíná vzhled do dané situace a její pochopení, vzniká atmosféra ochoty, která může přinést další potřebné náměty, nápady a projekty.

Literatura

- [1] Byznys pro společnost. *Co je společenská odpovědnost*. [online]. Praha: Byznys pro společnost, 2010. [cit. 19.12.2013] Dostupné z <<http://www.byznysprospolecnost.cz/lbg/spolecenska-odpovednost-firem.html>>.
- [2] Elektrárenská společnost ČEZ, a. s., *Sponzoring 1997*. Praha: 1998 Vydala sekce Komunikace ČEZ, a. s. ve spolupráci s vydavatelstvím KUKLIK.
- [3] HOLINGEROVÁ, S. *Zaměstnanci Skupiny ČEZ dnes pomáhali lidem postiženým povodní v Chrastavě a Frýdlantu*. [online] Tisková zpráva 12. 8. 2010. [cit. 19.12.2013] Dostupné z: <<http://www.cez.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/3026.html>>
- [4] HOLINGEROVÁ, S. *Skupina ČEZ pomohla domácnostem a malým podnikům postiženým letošními povodněmi 33 miliony korun*. [online] Tisková zpráva 8. 10. 2013. [cit. 19.12.2013] Dostupné z: <<http://www.cez.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/4384.html>>.
- [5] LUTIŠANOVÁ, A. *Solidarita zaměstnanců umožní obnovu pitných zdrojů na Jesenicku*. [online] Tisková zpráva 3. 9. 2009. [cit. 19.12.2013] Dostupné z <<http://www.cez.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/2574.html>>.
- [6] M. P. *Čezáci v nouzi nezklamali*, Zpravodaj č. 8, 9. ročník. Vydáno 25. srpna 1997. Číslo registrace MK ČR: 6395.
- [7] Nadace ČEZ [online]. Praha, 2013. [cit. 19.12.2013] Dostupné z <<http://www.nadacecez.cz/cs/o-nadaci.html>>.
- [8] SVITÁK, M. *Zaměstnanci ČEZ pomohou lidem postiženým přírodní katastrofou v Japonsku*. [online] Tisková zpráva 3. 6. 2011. [cit. 19.12.2013] Dostupné z: <<http://www.cez.cz/cs/pro-media/aktuality-z-jadernych-elektraren/9499.html>>.
- [9] Výroční zpráva Nadace ČEZ 2013. Praha: TOP Partners, s.r.o., 2013.

Dobrovolná záchranná služba České republiky

Lukáš Klučka

Kapitola přibližuje oblasti činnosti a způsob fungování Dobrovolné záchranné služby České republiky, jež vznikla na jaře roku 2013. Popsány jsou především vize této mladé organizace a možnosti uplatnění při povodních. Důraz je kladen také na představení možnosti spolupráce pro zástupce místní samosprávy. Mezi hlavní činnosti Dobrovolné záchranné služby České republiky patří zejména zabezpečení místa mimořádné události, štábní výpomoc pro krizové štáby, technická výpomoc, pátrání po nezvěstných osobách, doplnění stanovišť první pomoci a činnost v oblasti prevence.

Úvod

Dobrovolná záchranná služba České republiky o. s. (dále jen DZS ČR), vznikla z iniciativy několika občanů s podporou Nadačního fondu Ledňáček a zpravodajského portálu iDNES.cz, podle modelu, který je uplatňován v mnoha západoevropských a severoamerických státech (např. Search and Rescue Volunteer Association of Canada).

Současná právní forma DZS ČR je občanské sdružení, ve smyslu nového občanského zákoníku bude od 1. 1. 2014 sdružení, vzhledem ke svým bezpříjmovým aktivitám, transformováno na spolek. Dojde tak k drobné úpravě názvu DZS ČR, který bude nově znít Dobrovolná záchranná služba České republiky z. s.

Cílem DZS ČR je doplnit složky Integrovaného záchranného systému (dále jen IZS), v těch místech, která státní složky nemohou svými kapacitami pokrýt. DZS ČR organizuje a vykonává v součinnosti se složkami IZS preventivní a záchrannářskou činnost. Dle zákona č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému lze využít DZS ČR jako Ostatní složku IZS.

Souborem záchrannářské činnosti směřuje ke snížení následků mimořádných událostí. V souboru záchrannářských činností je zahrnuto poskytování první pomoci, zabezpečení místa mimořádné události, štábní a logistická asistence. Veškerá činnost všech členů, včetně vedoucích a organizačních pozic, je poskytována dobrovolně, bez nároku na honorář.

V kapitole jsou představeny deklarované činnosti DZS ČR, zejména poté jejich možné využití pro zvládání povodní, dále struktura a způsob fungování, včetně finančního a materiálního zabezpečení a oblast spolupráce se zástupci místních samospráv.

Oblast činnosti

Jak již bylo uvedeno výše, činnost DZS ČR je rozdělena do šesti vzájemně provázaných oblastí.

První oblastí je zabezpečení místa mimořádné události proti následnému vandalismu a rabování po dobu nepřítomnosti majitele, respektive do doby, kdy bude místo zajištěno běžnými prostředky. Tato kategorie je v prostředí České republiky zcela inovativní a předpokládá úzkou součinnost s Policií České republiky.

Další oblastí je zajištění štábní komplexní výpomoci pro krizové štáby v případě živelních, či technických katastrof. Zejména především organizace a koordinace dobrovolníků, logistické zabezpečení, terénní průzkum, rozšiřování informací, apod., a to zejména v menších obcích, které nemají dostatečné organizační kapacity.

Třetí oblast představuje technická pomoc, která zahrnuje například odklizení polomů a trosk či pytlování před příchodem povodně. V budoucnu by měla být tato kategorie rozšířena o zajištění nezbytného technického vybavení, jako jsou elektrické centrály, čerpadla, specializované nářadí, komunikační prostředky, nebo velkokapacitní stany.

Zvláštní postavení má poté pátrání po nezvěstných osobách, neboli search and rescue. Naším cílem je vytvořit naprosto samostatný pátrací tým, schopný operovat v náročných podmínkách a pátrat účelově ve vybraných lokalitách s využitím moderních technologií. Tento tým zároveň bude schopný poskytnout nalezeným osobám kvalifikovanou předlékařskou péči.

Pátou oblastí činnosti je doplnění stanovišť první pomoci při mimořádných událostech velkého rozsahu po boku dalších NNO.

Šestou oblastí je činnost v oblasti prevence, kam by měla patřit zejména spolupráce s orgány místní samosprávy a vzdělávací činnost zaměřená na hazardy hrozící v konkrétním regionu.

Spolupráce při zvládnutí povodní

Všechny výše uvedené oblasti činnosti jsou aplikovatelné na široké spektrum mimořádných událostí. Vzhledem k četnostem výskytu jednotlivých druhů mimořádných událostí na území ČR je velmi pravděpodobné, že většina zásahů DZS ČR bude spojena s důsledky extrémních meteorologických jevů, zejména poté s povodněmi všech druhů. Při povodních jsou využitelné všechny operační možnosti týmů DZS ČR.

Jako názorný příklad lze použít zabezpečení evakuovaných oblastí. Na základě zkušeností Rady náčelníka DZS ČR je evidentní, že jednotky IZS ČR nemají mnohdy kapacity, kterými by zabezpečily opuštěný majetek obyvatel, proto mnohdy občané odmítají evakuaci, či zakládají spontánní „domobrany“ (např. Novinky.cz, 2013). Použití řádně vycvičených týmů DZS ČR, znajících podrobně občanská práva a povinnosti, se více než nabízí.

Stejně tak se pravidelně ukazuje absence kapacit u krizových štábů obcí rámcově do 5000 obyvatel, které by organizovaly a koordinovaly činnost spontánních dobrovolníků, jejichž počet je v dnešní době sociálních sítí během průběhu povodní extrémně vysoký. Předem smluvená spolupráce s orgány DZS ČR může obci zajistit rychlý a koordinovaný přísun dobrovolníků s odborným dohledem.

Pro oběti povodní DZS ČR okamžitě zřizuje na svých webových stránkách informační box, kde najdou veškeré potřebné informace a kontakty. Zároveň jim nabízí psychologickou pomoc a poradenství v širokém spektru oblastí.

V oblasti spolupráce při zvládání povodní nelze opominout ani preventivní činnost, kam patří vzdělávání obyvatel pomocí nových médií (včetně spolupodílení se na včasném varování), nabídka přednášek a nácviku pro školy a další instituce.

Struktura a způsob fungování

Činnost DZS ČR řídí rada náčelníka DZS ČR. V průběhu roku se členové DZS ČR postupně zdokonalují v potřebných znalostech a dovednostech tak, aby mohli naplnit poslání DZS ČR. DZS ČR úzce spolupracuje s orgány veřejné správy, firmami a dalšími institucemi. Cílem je vytvoření platformy schopné zajistit potřebnou pomoc v širokém spektru situací, a zvýšit tak odolnost společnosti proti možným rizikům. Forma spolupráce je specifikována v odstavcích 3 a 4. k zásahu vyjíždí tým DZS ČR především na žádost představitelů samosprávy, IZS, případně občanů. Pro akutní případy je možné využít aktuálních telefonních čísel uvedených v sekci Kontakty na webové stránce <www.dzscr.cz>.

DZS ČR má celorepublikovou působnost. Členská základna měla k 30. říjnu 2013 34 členů zastoupených ve všech krajích ČR (s výjimkou Pardubického, Královéhradeckého a Ústeckého kraje). Pro každou oblast je určena kontaktní osoba. Celkový počet aktivních členů, tj. členů zařazených do týmů (viz. 2.1) je vzhledem k udržitelnosti projektu stanoven na 48 členů, v budoucnosti až na 72 členů. Předpokládá se, že každý vycvičený člen týmu bude v případě zásahu schopný na sebe navázat a dále organizovat další dobrovolníky.

Členění na týmy

Základními skladebními kameny DZS ČR jsou čtyřčlenné týmy. Každý z týmů má určenu specializaci, které se v přípravě intenzivně věnuje s tím, že je kladen důraz také na to, aby existovala výměna znalostí mezi týmy navzájem.

Obrázek 1: Základní organizační schéma Dobrovolné záchranné služby České republiky.

Zdroj: DZS ČR

Cvičení, školení a vzdělávání

Pro členy DZS jsou organizovány cvičení a školení, na kterých jsou probírány veškeré nezbytné znalosti a dovednosti s odkazem na praxi a modelové situace. Vzdělávání členů probíhá i online formou e-learningu na interním fóru. Důraz je kladen i na to, aby lektori v co největší možné míře byli z řad členů DZS ČR.

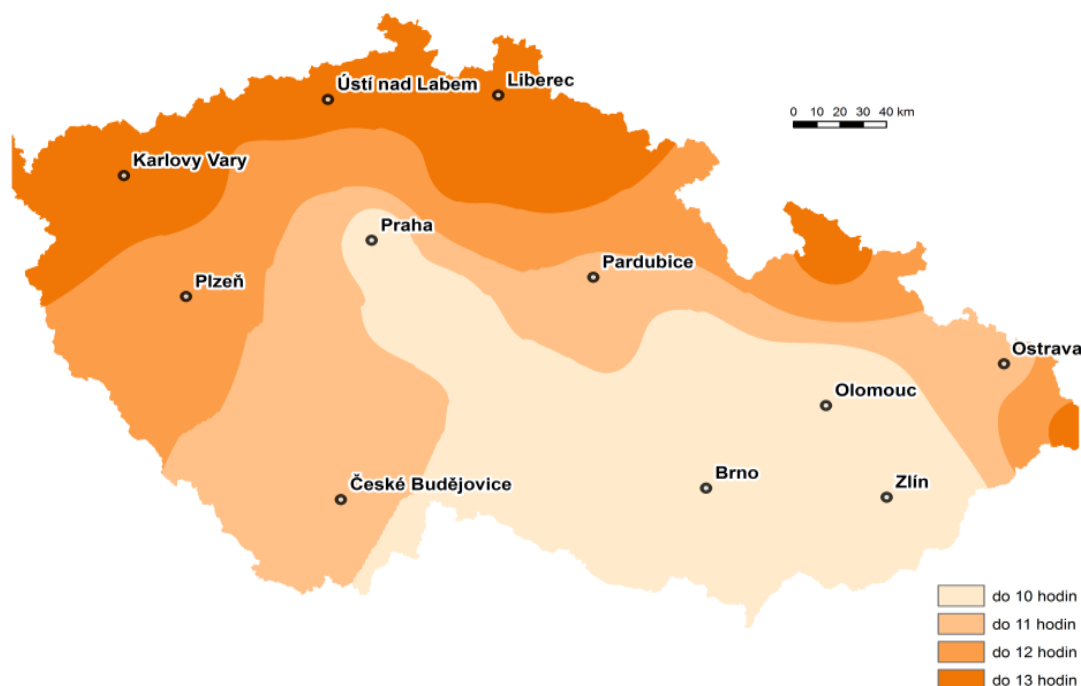
Obrázek 2: Ukázka z výcviku SAR týmu Dobrovolné záchranné služby České republiky.

Zdroj: DZS ČR

Výjezdy k mimořádným událostem

K zásahu vyjíždí tým DZS ČR především na žádost představitelů samosprávy, Integrovaného záchranného systému, případně občanů. Rada DZS ČR vyčlení operativně pro zásah patřičný počet členů. Ti jsou v zásadě organizováni v místě zásahu tak, aby nedocházelo ke zbytečným prodlevám. Následující obrázek ilustruje předpokládané dojezdové časy zásahových týmů DZS ČR k prosinci 2013.

Obrázek 3: Předpokládané dojezdové časy zásahových týmů DZS ČR

Zdroj: Dobrovolná záchranná služba: Představujeme mapu předpokládaných dojezdových časů našich týmů (2013)

Materiální a finanční zabezpečení

Finanční a materiální zabezpečení DZS ČR je zajištěno třemi, na sobě nezávislými pilíři DZS ČR. Politika DZS ČR směřuje k dlouhodobé finanční nezávislosti, cestou skutečně minimálních finančních nákladů ve spojení s nulovými mandatorními výdaji. Radou náčelníka DZS ČR byla rezolutně odmítnuta existence jakýchkoliv placených pozic. Dobrovolníky jsou tedy zastávány například i vedoucí pozice DZS ČR či pozice projektového manažera.

Dary

Finanční a materiální dary tvoří první pilíř, který zajišťuje fungování DZS ČR v době před vznikem mimořádné události. Dary jsou přijímány jednak od členů (jelikož členské příspěvky nebyly záměrně zavedeny), tak od externích dárců. Dárci jednak mohou uzavřít darovací smlouvu a uplatnit tak odpočet z daní, rovněž mohou ale využít prezentace na internetových stránkách DZS ČR, na propagačních a informačních materiálech, během kampaní či akcí pořádaných DZS ČR, nebo umístěním loga na stejnokroje DZS ČR.

Rezervní fondy

Základním pilířem pro financování DZS ČR v případě vzniku mimořádné události a v případě nutnosti zásahu týmů DZS ČR jsou rezervní fondy. Tyto rezervní fondy zachovávají prostředky v oběhu u smluvních partnerů a jsou orgánům DZS ČR poskytnuty až v případě potřeby, podle předem sjednaných podmínek. Součástí těchto rezervních fondů jsou jednak finanční prostředky či spotřební zboží, ale také materiálně technické vybavení.

Granty a dotace

Granty a dotace může DZS ČR využít pro rozšíření svých činností a pro zvýšení připravenosti. Na existenci grantů a dotací ovšem není činnost DZS ČR závislá.

Spolupráce s orgány samosprávy

Důležitou součástí činnosti DZS ČR je komunikace se starosty v době před vznikem mimořádné události. Cílem je především vzájemná informovanost a připravenost. Na obecní samosprávu je v současnosti zaměřena hlavní náplň činnosti Dobrovolné záchranné služby České republiky. Cílem je poskytnout zástupcům obcí podporu v krizovém řízení. V rámci spolupráce se zaměřujeme zejména na obce do 5000 obyvatel, které nemají dostatek vlastních kapacit. Pro usnadnění přípravy a pro zajištění dobré komunikace nabízíme obcím uzavření nezávazné smlouvy o spolupráci mezi obcí a DZS ČR. Cílem nabízené spolupráce je zejména dohoda o výpomoci, vzájemná informovanost a případná identifikace využitelného zázemí při zásahu v obci (škola, kulturní dům apod.).

Problém s komunikací se zástupci obcí se projevil například při povodních 2013, kdy se během několika prvních dnů objevilo velmi vysoké množství dobrovolníků, ovšem postižené oblasti je nebyly schopné absorbovat.

Závěr

Dobrovolná záchranná služba České republiky je v ČR zcela novým konceptem, který se snaží vytvořit další složku IZS ČR, a který by měl vhodně doplnit současnou strukturu zejména spoluprací se zástupci menších obcí a měst. Základní operační jednotkou DZS ČR jsou týmy, které vyrážejí na místo zásahu na žádost představitelů místních samospráv či orgánů Integrovaného záchranného systému.

Zájemcům o pomoc se nabízí členství v zásahových týmech nebo v organizační struktuře DZS ČR. Zároveň je možné zapojit se do našeho programu a nabídnout pro případ vzniku mimořádné události jak finanční podporu, tak zejména poskytnutí materiálního a technického vybavení všeho druhu.

Obcím a dalším subjektům nabízí DZS ČR možnost nezávislé spolupráce, jejímž cílem je snížení následků mimořádných událostí. Zároveň DZS ČR nabízí uspořádání přednášek s odborníky o hrozících nebezpečích a o možnostech ochrany před nimi. Velmi atraktivní je i možnost nácviku jednotlivých situací, nebo organizace Dne bezpečí, kde si zájemci formou závodu osvojí základní znalosti první pomoci, seznámí se s různými druhy nebezpečí a mnoho dalšího.

Největším přínosem je vytvoření pomocné složky pro krizové řízení, zejména pro samosprávu menších obcí. Limity poté představuje právě úskalí komunikace s místní samosprávou.

Literatura

- [1] Dobrovolná záchranná služba České republiky. [online]. Břeclav: DZS ČR, 2013. [cit. 30.10.2013] Dostupné z <<http://www.dzscr.cz>>.
- [2] Dobrovolná záchranná služba České republiky. Představujeme mapu předpokládaných dojezdových časů našich týmů [online]. Břeclav: DZS ČR, 2013. [cit. 20.12.2013] Dostupné z <<http://www.dzscr.cz/predstavujeme-mapu-predpokladanych-dojezdovych-casu-nasich-tymu>>.
- [3] KLUČKA, L. a kol. *Stanovy Dobrovolné záchranné služby o.s.*, Břeclav: DZS ČR 2013.
- [4] Novinky.cz. *Ochranu zatopené obce vzala do svých rukou domobrana*. [online]. České Kopisty: Novinky.cz, 2013. [cit. 30.10.2013] Dostupné z <<http://www.novinky.cz/domaci/304042-ochranu-zatopene-obce-vzala-do-svych-rukou-domobrana.html>>.

Jednotky dobrovolných hasičů a sdružení dobrovolných hasičů při povodních

Štěpán Kavan

Kapitola se zaměřuje na reflexi činnosti jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí. Ukazuje na příkladech možnosti a zkušenosti zdolávání mimořádných událostí především při povodních. Obdobným způsobem je zpracována navazující část, která se zabývá Sdružením dobrovolných hasičů, Čech, Moravy a Slezska při povodních. V závěru pojednání o těchto dvou odlišných organizačních uskupeních jsou tematizovány a shrnuty základní poznatky z této oblasti dobrovolnictví.

Úvod

Vývoj lidské společnosti vždy doprovázela snaha o zajištění bezpečnosti ať již formou preventivních opatření či snahou o odvrácení škodlivého působení negativních a nežádoucích jevů na člověka. Základní zabezpečení podmínek pro život a jeho další rozvoj je v současnosti vnímán jako minimální standard, který musí být zachován. Stát vytváří základní síť sil a prostředků pro řešení mimořádných událostí, jak ve fázi předcházení působení nebezpečným jevů, tak pro jejich řešení a případnou následnou obnovou zasaženého území (Kavan, Dostál a kol., 2012). Stát zde existuje proto, aby se zabýval celou řadou různých problémů, a přitom hraje řadu různých rolí, které se často od sebe liší a jsou často ve vzájemném rozporu. Pro vývoj moderního státu je charakteristické postupné rozšiřování jeho funkcí, z nichž nejvýznamnější role státu byla spatřována zejména v jeho funkci právní a bezpečnostní (Dušek a Protiva, 2007), což potvrzuje např. i Maslowova hierarchie potřeb (Dušek, 2007). Zachování míry bezpečnosti občanů je rovněž podporováno dobrovolníky a nestátními organizacemi, které se na řešení mimořádných událostí a jejich následků podílejí.

Kromě mechanismů veřejné správy se v souvislosti s mimořádnými událostmi (ale i v jiných situacích) vyskytují občanské aktivity jako reakce na vzniklou situaci – potřeba spolupodílet se na obnově, solidarita se zasaženým obyvatelstvem a motivace pomáhat.

Jedni z prvních dobrovolníků, kteří se sdružovali a organizovali, byli dobrovolní hasiči.

V místě mimořádné události s cílem zachraňovat a pomáhat se setkávají dvě do značné míry odlišné skupiny osob v různých stupních organizovanosti. Jako první jsou zpravidla

na místě mimořádné události profesionální záchranáři, kteří svoji činnost vykonávají jako své zaměstnání. Následně se na místo mimořádné události mohou dostavit členové jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí, zaměstnanci nestátních neziskových organizací nebo dobrovolníci. Další skupinou mohou být pracovníci krizového řízení, kteří mají jen malou možnost setkat se přímo s nestátními neziskovými organizacemi a dobrovolníky. Je zřejmé, že všechny uvedené skupiny mají společný cíl, ale mnohdy odlišné prostředky, časové možnosti a motivaci (Kavan, Dostál a kol., 2012).

Lidé si pomáhají od nepaměti, solidarita a vzájemná pomoc tvoří základ existence lidské společnosti. Snad každý z nás byl v životě někdy dobrovolníkem. Forma vzájemné dobrovolné pomoci vždy byla, je a bude postavena na dobrých vztazích mezi lidmi v domě, ulici či obci, tedy v přirozené komunitě. Solidaritu dnes chápeme jako výraz lidského porozumění, vzájemné sounáležitosti a opory, která se odvíjí v několika rovinách, od té takřka intimní, kam náleží solidarita jedinců, či solidarita rodiny, až po solidaritu celospolečenskou – celostátní, mezinárodní. (Nováková, 2009).

Zvýšená pozornost by v budoucnosti mohla být věnována upřesnění zapojení nestátních neziskových organizací a dobrovolníků do systému řešení mimořádných událostí nebo krizových situací. Jedná se především o vytvoření optimálního systému komunikace a výměny informací mezi složkami integrovaného záchranného systému, krizovými štáby a nestátními neziskovými organizacemi a dobrovolníky (Koncepte ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, 2013).

Jednotky sboru dobrovolných hasičů obce

Jednotkou požární ochrany (PO) se rozumí organizovaný systém tvořený odborně připravenými osobami (hasiči), požární technikou (automobily) a věcnými prostředky požární ochrany (výbava automobilů, agregáty, apod.). Základním posláním jednotek PO je chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech, které ohrožují život a zdraví obyvatel, majetek nebo životní prostředí a které vyžadují provedení záchranných, resp. likvidačních prací.

Jednotky PO působí buď v organizačním, nebo v operačním řízení. Organizačním řízením se rozumí činnost k dosažení stálé organizační, technické a odborné způsobilosti sil a prostředků požární ochrany k plnění úkolů jednotek PO (§ 18 - 20 vyhlášky č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů). Tímto se rozumí činnost související s udržováním a zvyšováním odborné a fyzické způsobilosti hasičů (školení, výcvik), údržbou požární techniky a dalších prostředků požární ochrany, apod.

Dle zřizovatele jednotky PO a vztahu osob, vykonávajících činnost v těchto jednotkách, ke zřizovateli jednotky PO se jednotky PO dělí na:

- **jednotky hasičského záchranného sboru (HZS) kraje**, které jsou součástí hasičských záchranných sborů krajů a jsou zřizovány státem;

- **jednotky sborů dobrovolných hasičů (JSDH) obce**, které zřizuje obec, resp. město, a činnost v těchto jednotkách vykonávají členové jednotek sborů dobrovolných hasičů obce na základě dobrovolnosti, příp. někteří členové mohou vykonávat činnost v pracovním poměru k obci;
- **jednotky hasičského záchranného sboru podniku**, zřizované právníckými osobami nebo podnikajícími fyzickými osobami, které provozují činnosti se zvýšeným nebo s vysokým požárním nebezpečím;
- **jednotky sborů dobrovolných hasičů (SDH) podniku**, zřizované právníckými osobami nebo podnikajícími fyzickými osobami, které provozují činnosti se zvýšeným nebo s vysokým požárním nebezpečím, a činnost v těchto jednotkách vykonávají zaměstnanci právníckých osob nebo podnikajících fyzických osob na základě dobrovolnosti (§ 65 – 69 zákona č. 133/1985 Sb. o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů).

Na každý druh jednotky PO jsou stanoveny odlišné nároky z hlediska jejich operační hodnoty, dané dobou výjezdu od nahlášení mimořádné události a maximální dobou dojezdu na místo zásahu, a odlišné nároky na osoby, vykonávající činnost v těchto jednotkách, z hlediska odborné, fyzické, zdravotní a psychické způsobilosti. Z hlediska cíle tohoto příspěvku jsou reflektovány jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí (JSDHO) a jejich členové.

Je nezbytné upozornit na častou záměnu pojmů JSDHO a Sdružení dobrovolných hasičů. Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce je organizace zřizovaná obcí a je obcí plně zabezpečována (§ 68 zákona č. 133/1985 Sb. o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů). Sdružení dobrovolných hasičů je zpravidla název základní organizace spolku (dříve občanského sdružení) na úseku požární ochrany, např. Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, České hasičské jednoty nebo Moravské hasičské jednoty. Této nestátní neziskové organizaci obec může poskytovat dotaci na činnost a spolupracovat s ní v oblasti PO.

Členství v jednotce dobrovolných hasičů obce je podmíněno zdravotní způsobilostí a dovršením 18 let (§ 65, odst. 4 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů). Periodická zdravotní prohlídka člena jednotky se provádí jednou za 2 roky v návaznosti na preventivní prohlídku podle zákona o veřejném zdravotním pojištění (§ 3, odstavec 3 nařízení vlády č. 352/2003 Sb., o posuzování zdravotní způsobilosti zaměstnanců jednotek hasičských záchranných sborů podniků a členů jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí nebo podniků).

Členové JSDHO jsou skutečnými dobrovolníky vzhledem k dlouhodobému, plánovanému a svobodně zvolenému prosociálnímu chování ve prospěch cizích druhých osob. Jedná se tedy o formální formu dobrovolnictví, kdy je poskytována neplacená pomoc skrze organizaci ve prospěch druhých lidí a prostředí (Frič a Pospíšilová, 2010).

Činnost členů v jednotce sboru dobrovolných hasičů obce při hašení požáru, provádění záchranných prací při živelních pohromách (tedy i povodních) a jiných mimořádných

událostech se považuje za výkon občanské povinnosti. Činnost v jednotce sboru dobrovolných hasičů obce při nařízeném cvičení nebo nařízené odborné přípravě je jiným úkonem v obecném zájmu (§ 65, odst. 2 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů). Zaměstnanci od zaměstnavatele přísluší pracovní volno v nezbytně nutném rozsahu k výkonu veřejných funkcí, občanských povinností a jiných úkonů v obecném zájmu, pokud tuto činnost nelze provést mimo pracovní dobu. Náhrada mzdy nebo platu od zaměstnavatele v těchto případech nepřísluší, není-li v zákoně stanoveno jinak, nebo není-li dohodnuto nebo vnitřním předpisem stanoveno jinak (§ 200 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Právní úprava zajišťuje členům JSDHO pracovní volno pro činnost v rámci jednotky PO. V praxi se ale bohužel vyskytuje ne zcela kladné vnímání uvolňování členů JSDHO k zásahům a odborným přípravám v rámci pracovní doby. Tento postoj je zastáván především v soukromém sektoru, kde je kladen důraz především na produktivitu práce. Členové JSDHO, kteří se účastní nařízené odborné přípravy pro velitele a strojníky, si velice často vybírají řádnou dovolenou. Toto konstatování je podloženo autorovým mnohaletým organizováním odborných příprav pro členy JSDHO. Členové JSDHO jsou pro zaměstnavatele odborně připravené osoby, které znají základní pravidla chování při mimořádných událostech. Mohou tak být oporou pro své kolegy a okolí v rámci provedení prvotní reakce na případnou mimořádnou událost.

Hasičský záchranný sbor ČR každodenně spolupracuje s JSDHO při zdolávání mimořádných událostí, povodní, hašení požárů a další pomoci poskytované při mimořádných událostech. Tento druh spolupráce je lety vyzkoušený a osvědčený. Společnosti přináší jistotu včasné a účinné pomoci při mimořádných událostech. Jedním ze základů pro spolupráci se členy JSDHO jsou ze strany Hasičského záchranného sboru ČR organizované základní a odborné přípravy pro velitele a strojníky JSDHO. Neméně významnou je spolupráce při společných cvičeních, tak aby si všechny zúčastněné strany osvojily správné návyky komunikace a jednání při řešení následků povodní a dalších mimořádných událostí.

Působení jednotek sboru dobrovolných hasičů je příkladem nejen vzájemně prospěšného dobrovolnictví, ale plní zejména významnou roli ve veřejně prospěšných dobrovolnických aktivitách. Dobrovolní hasiči se podílí na odstraňování následků v případech povodní i jiných živelních mimořádných událostí, ekologických havárií a jiných mimořádných událostech. Spolupůsobí též při prevenci požárů a dalších podobných nežádoucích jevů.

Postavení a činnost jednotek sboru dobrovolných hasičů v České republice je možné dokladovat v komparační tabulce pro jednotlivé zásahy pro JSDHO a Hasičský záchranný sbor ČR, viz tabulka 1.

Tabulka 1: Zásahy u jednotlivých druhů událostí podle druhu jednotky PO

Druh události	Zásahy HZS ČR		Zásahy jednotek SDHO	
	2011	2012	2011	2012
Požáry	21 290	21 331	15 188	16 766
Dopravní nehody	17 853	20 055	2 306	3 595
Úniky nebezpečných chemických látek celkem	4 673	4 602	780	848
Technické havárie	36 744	39 663	15 601	14 997
Radiační nehody a havárie	3	1	0	0
Ostatní mimořádné události	5	111	1	0
Plané poplachy	5 517	5 612	1 672	1 771
Celkem	86 085	91 375	36 248	37 977

Zdroj: MV – generální ředitelství HZS ČR, Statistická ročenka (2012, s. 4)

Jednotky PO (HZS kraje, jednotky SDHO a podniku) vytváří v České republice systém plošného pokrytí území České republiky jednotkami PO (dále jen „plošné pokrytí“). Plošné pokrytí je tvořeno z plošného pokrytí krajů a odvíjí se od požadavku na dobu zahájení zásahu minimálně tří jednotek PO pro každé katastrální území obce. Vnitřní organizace a vybavení jednotek PO včetně dislokace jednotlivých druhů PO musí být volena tak, aby území obce bylo v požadovaném čase podle stupně nebezpečí zabezpečeno požadovaným množstvím sil a prostředků. To je základní princip plošného pokrytí (Šenovský a kol., 2007, s. 40).

Jednotky PO jsou základní prvky systému plošného pokrytí a mají obecně stejné hlavní úkoly. Odlišné však může být vybavení, velikost a možnost provádění některých činností při mimořádných událostech. Z hlediska řízení rizika a dopadu mimořádných událostí na společnost je systém jednotek PO faktorem pro snížení rizika těchto událostí. Tento systém nemůže být založen na náhodné spolupráci jednotek PO nebo jen vůli pomoci mezi jednotlivými zřizovateli jednotek PO.

Historickou skutečností je, že uvedený systém byl prvotně budován pro hašení požárů. Postupně se však profiloval i jako rychlá služba schopná svými technickými prostředky a mobilní technikou provádět bezprostřední opatření vedoucí ke snížení rizik různých druhů mimořádných událostí – záchranné práce a podíl na ochraně obyvatelstva (Hanuška, 2008). Vzájemná spolupráce profesionálních hasičů (HZS ČR) a dobrovolných hasičů (JSDHO) tak tvoří jednotný systém velice úzké spolupráce. Nosným prvkem tohoto systému je HZS ČR, který je však zcela zásadním způsobem doplňován právě jednotkami sboru dobrovolných hasičů obcí.

Podíl jednotlivých JSDHO na celkovém počtu zásahů v roce 2012 byl 27,7 % zásahů z celkového počtu. Bylo evidováno celkem 7 207 JSDHO (stav k 31. 12. 2012), z toho v kategorii JPO II celkem 228, v kategorii JPO III celkem 1 328, v kategorii JPO v celkem 5 651. z uvedeného počtu pouze 1x zasahovalo 921 (12,8 %) JPO a 3 849

JPO (53,4 %) nezasahovalo vůbec. JSDH obcí měly výrazný podíl u hlavní zásahové činnosti JPO, tj. u požárů a dále také u technických pomoci a dopravních nehod.

Specifika činnosti JSDHO při povodních

Úkoly jednotek požární ochrany při povodních lze charakterizovat jako činnosti zaměřené na provádění povodňových zabezpečovacích prací, záchranných povodňových prací a při likvidaci následků povodně v obci. Z hlediska zabezpečení uvedených úkolů je nezbytné mít na zřeteli dlouhou dobu nasazení sil a prostředků, požadavek na velké množství sil a prostředků, speciálních sil a prostředků a nutností jejich koordinace. Nelze opomíjet ani možná rizika, která se týkají nebezpečí utonutí, podchlazení a omrznutí, infekce, intoxikace, fyzického vyčerpání, psychického vyčerpání, úrazu elektrickým proudem.

Jednotky PO provádí při povodni záchranné práce a v rámci úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva se podílí na (Metodický list č. 1):

- hlídkové činnosti v rámci povodňové hlásné služby (činnosti jednotek požární ochrany při hlídkové činnosti v rámci povodňové hlásné služby).
- povodňových zabezpečovacích a záchranných prací,
- likvidačních prací.

Hlídková služba jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí spočívá ve fyzickém sledování vodních děl nebo vodotečí prováděném povodňovou hlídkou a je zaměřená zejména na sledování (Metodický list č. 2):

- a) výšky hladiny vodního toku v hlásném profilu,
- b) plynulého průtoku vodního toku zejména v zúžených profilech (mosty, česla apod.),
- c) vybřežení a rozlivů vodního toku v místech, kde lze předpokládat zaplavení obytných oblastí nebo míst, kde hrozí nebezpečí dalších škod (sklady nebezpečných látek apod.),
- d) stavu hladiny a plynulého průtoku na vodních tocích, svodnicích a kanálových vpustích při přívalových srážkách nebo tání sněhu,
- e) zaplavování území z kanálových vpustí,
- f) odtokových poměrů vodních děl, jejich těsnosti, celistvosti hrází a ochranných hrází, chodu ledu (ledové tříště, ledových ker) na vodním toku s ohledem na možnou tvorbu ledových nápěchů.

Starosta obce (povodňový orgán) po dohodě s velitelem místní jednotky PO stanoví způsob a rozsah zajištění povodňových zabezpečovacích prací, na kterých se bude místní jednotka PO podílet. Povodňové zabezpečovací práce, na kterých se mohou podílet jednotky PO (Metodický list č. 1):

- a) zajištění průchodnosti vodních toků, odstraňování naplaveného materiálu z nepřístupných míst, rozrušování ledových ker a nápěchů, odstraňování

konstrukcí bránících průtoku vody; o odstranění stavebních konstrukcí z vodního toku rozhoduje povodňový orgán,

- b) výstavba protipovodňových hrází a mobilních hrazení; místa pro výstavbu protipovodňových hrází a zábran je vhodné předem vytipovat, nebo jejich určení provedou pracovníci povodňových orgánů (stavba protipovodňových hrází z pytlů plněných pískem),
- c) provizorní oprava a utěšňování narušených hrází vodních děl a hrazení vodních toků,
- d) zabránění zaplavení území zpětným vzdutím přes kanalizační vpusti,
- e) opatření proti znečištění vod nebezpečnými látkami.

Povodňovými záchrannými pracemi jsou technická a organizační opatření prováděná za povodně v bezprostředně ohrožených nebo již zaplavených územích k záchraně životů a majetku, zejména ochrana a evakuace obyvatelstva z těchto území, péče o ně po nezbytně nutnou dobu. Povodňové záchranné práce organizují povodňové orgány ve spolupráci složek integrovaného záchranného systému. V rámci záchranných prací provádí jednotky zejména tyto činnosti (Metodický list č. 1):

- a) záchrana ohrožených osob, zvířat nebo majetku,
- b) plnění úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva (varování, evakuace, nouzové přežití),
- c) zabránění vzniku dalších nebezpečí v souvislosti se zaplavováním objektů vodou, např. evakuace cenného nebo nebezpečného materiálu, zabránění vniknutí vody do objektu, snižování hladiny odčerpáváním vody.

Při likvidačních pracích je třeba posoudit potřebu poskytnutí psychosociální pomoci zasaženým povodní ve spolupráci s hasičským záchranným sborem kraje, popř. ji v první fázi poskytovat koordinovat s nestátními neziskovými organizacemi (např. ADRA, Český červený kříž, Diakonie ČCE, Charita ČR).

Jednotky PO při likvidačních pracích provádí nebo se podílí na (Metodický list č. 1):

- a) Odčerpávání vody ze zatopených prostor. K odčerpávání zatopených prostor se nasazují čerpadla s výkonem odpovídajícím objemu zaplavených prostor a taktickým možnostem jejich nasazení. Při nasazení čerpadel se spalovacím motorem v uzavřených prostorech hrozí nebezpečí intoxikace výfukovými zplodinami. Pro odčerpávání z uzavřených prostor se používají zpravidla elektrická kalová čerpadla. Pro odčerpávání rozlivů vody (dále jen „lagun“) se využívá velkokapacitních čerpadel.
- b) Odstraňování naplavenin, především v obytných prostorech a v prostorech, kde by případný další průběh povodně způsobil vznik dalších škod (koryta vodních toků, mostní pilíře, kanalizační vpusti apod.). Povodňový orgán také vyhradí prostory, případně nádoby, kam je možné ukládat naplaveniny, zničené vybavení domácností, znehodnocené potraviny, nebezpečné látky, uhynulá zvířata. Při vyklízení zatopených objektů se postupuje ohleduplně s ohledem na možné citové vazby majitelů k poškozenému majetku.

- c) Obnově zdrojů pitné vody; pořadí obnovy zdrojů pitné vody a způsob jejich čištění stanoví příslušný povodňový orgán nebo orgán ochrany veřejného zdraví.
- d) Sběru uhynulých zvířat; uhynulá zvířata se uloží na určená místa nebo do sběrných nádob, případně se jejich nález ohlásí povodňovému orgánu.

Další možnou činností jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí je stavba protipovodňových hrází z pytlů plněných pískem. Pytle plněné pískem jsou nejrozšířenějším druhem mobilní protipovodňové ochrany a jsou dostupným opatřením, které jednotky SDH obcí mohou provádět.

Zajímavým údajem ve vztahu k povodním je údaj o počtech příslušníků HZS ČR a členů JSDHO zapojených do provádění záchranných a likvidačních prací při nejrozsáhlejších povodních na území České republiky.

Tabulka 2: Počty hasičů při řešení vybraných povodní v ČR

Rok	1 997	2 002	2 013
Počet příslušníků HZS ČR	3 748	5 135	4 531
Počet členů JSDHO	13 213	19 044	14 904

Zdroj: Prudil, L. Přednáška v rámci konference Příležitosti dobrovolnictví při mimořádných událostech a krizových situacích. Ministerstvo vnitra ČR, 17. října 2013.

Z uvedené tabulky je patrná početní převaha zapojení dobrovolných hasičů před profesionálními hasiči. Z těchto zkušeností lze usuzovat o aktivním a masivním zapojení dobrovolných hasičů a dobrovolníků obecně při rozsáhlých mimořádných událostech typu povodně. Dobrovolní hasiči mají možnost k seberealizaci, tedy k uskutečňování svého poslání a provádění odborné pomoci. Realizované zásahy JSDHO ve prospěch zasaženého obyvatelstva jsou rychlou odezvou na mimořádnou událost. V rámci povodní bývá tato činnost s relativně vysokou četností v časovém intervalu hodin až dní.

Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska

Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska se svými nižšími organizačními součástmi – Sbory dobrovolných hasičů již téměř 150 let plní dobrovolně a organizovaně myšlenku poskytování přiměřené pomoci při mimořádných událostech. Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska je nejpočetnější organizace v České republice. V této neziskové organizaci je celkem evidováno 353 520 členů organizovaných v 7810 sborech. V řadách dobrovolného sdružení je také 49 205 dětí a mládeže ve věku 6–18 let (Dobrovolní hasiči.cz, 2013)

Sdružení hasičů, Čech, Moravy a Slezska v rámci preventivní činnosti před povodněmi a dalšími mimořádnými událostmi (§ 75 odst. 1 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů):

- a) pomáhají vyhledávat členy jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí,
- b) podílejí se na odborné přípravě členů jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí,

- c) podílejí se souhlasem vlastníka na provádění údržby, oprav požární techniky, věcných prostředků požární ochrany a objektů požární ochrany, včetně vodních zdrojů,
- d) podílejí se na činnosti směřující k předcházení požárům, zejména na preventivně výchovné činnosti mezi občany a mládeží,
- e) podílejí se na ediční a publikační činnosti a na dokumentaci historie požární ochrany a hasičstva.

Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska (dále jen „SH ČMS“) bylo do konce roku 2013 občanským sdružením³⁵ podle zákona o sdružování občanů registrovaným u Ministerstva vnitra ČR pod č. j. VS/1-6176/91R s posledně registrovanou změnou Stanov (Stanovy Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2005) ke dni 14. 5. 2012. Působí na úseku požární ochrany ve smyslu výše uvedeného zákona o požární ochraně a navazujících právních předpisů, vydaných k provedení tohoto zákona. Činnosti SH ČMS jsou však širší a řídí se obecně platnými právními předpisy nebo vnitroorganizačními předpisy SH ČMS (Organizační řád).

Cílem činnosti SH ČMS je (Stanovy Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2005):

- Spolupůsobit při vytváření podmínek k účinné ochraně života a zdraví občanů a majetku před požáry a při poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných událostech, při nichž je v nebezpečí život, zdraví nebo majetek.
- Vytvářet podmínky pro činnost s dětmi a mládeží, podporovat zdravý rozvoj jejich osobnosti, zejména pak jejich psychických, intelektuálních, mravních, sociálních a fyzických schopností, vést mladé členy k odpovědnosti za rozvoj své osobnosti, úctě k vlasti, přírodě a celému lidskému společenství jako i k dodržování preventivně výchovných zásad v oblasti požární ochrany, ochrany obyvatelstva a dalších mimořádných událostí.
- Podporovat všeobecnou sportovní činnost svých členů s ohledem na zdravý rozvoj jejich osobnosti, jejich intelektuálních a tělesných schopností a zvyšování fyzické kondice v duchu zásad sportu pro všechny a zdravého životního stylu, sportovní reprezentaci a přípravu na ni, vytvářet podmínky pro tuto činnost.

Členství v SH ČMS je dobrovolné, vzniká na základě vlastnoručně podepsané přihlášky, která je schválena místně příslušným výborem sdružení. Přihláška musí obsahovat prohlášení člena nebo jeho zákonného zástupce o souhlasu s cílem SH ČMS a jeho činnosti, o dodržování stanov a souhlas ke zpracování osobních údajů. Řádnými členy jsou mladší hasiči (osoby starší tří let a nedovršující osmnácti let) a hasiči (osoby starší 18 let). Z členství v SH ČMS vyplývají práva a povinnosti, které jsou dané stanovami (Stanovy Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2005).

Dlouhodobě jsou uplatňovány pro dobrovolné hasiče SH ČMS zásady (Hasičské desatero, 1999 – 2010):

³⁵ v současné době má SH ČMS novou právní normu podle nového občanského zákoníku.

- Nehledej v dobrovolném sboru hasičském ni zisku, ni slávy, nýbrž jen povinnosti bratrské pomoci v neštěstí.
- Jsi-li hasičským dobrovolníkem, buď jím celou duší a celým tělem, nemáš-li dobré vůle, nejsi dobrovolníkem a jsi dobré věci na obtíž.
- Buď obětavý a statečný, ale jednej vždy s rozvahou, zbytečně nevydávej se v nebezpečí a dbej v činnosti hasičské svého zdraví.
- Jsi-li činovníkem, nevypínej se nad jiné, ale pamatuj, že ti, kteří Tě zvolili, očekávají od Tebe činnosti zvýšenou a všechny přednosti těla i duše.
- Bratry své považuj za rodné, jsi-li vzdělanější, nepohrdej jimi, ale hled' se jich povznést.
- Pamatuj, že na hasičském dobrovolníku se žádá povaha přímá, šlechetná a vlastenecká, v pospolitém jednání počestná a vlídná.
- Užitečnost hasičského zřízení dokazuje se lépe skutky než slovy, ale zájmy hasičské dlužno vždy a všude slušným způsobem hájit.
- Nevyvolávej ve spolku různic, sporů a pohoršení, ale přičiň se kvůli dobré věci, abys všeliké neshody přátelským způsobem zamezil nebo usmířil.
- Máš-li na sobě čestný stejnokroj hasičského dobrovolníka, pamatuj, že nevhodným způsobem a chováním nezpůsobíš hanbu jen sobě, ale zařízení, jehož odznak nosíš.
- Jsi-li členem hasičské dobrovolnosti, pak se tímto desaterem říd' a pak budeš dobrým hasičským dobrovolníkem.

K plnění cíle své činnosti si SH ČMS vytváří zejména svou členskou základnu a vnitřní organizaci (své orgány a organizační jednotky) a své věcné (materiální, technické a finanční) zabezpečení. Orgány SH ČMS jsou tvořeny jednak vertikálně, a to zpravidla v pěti stupních: jako ústřední, krajské, okresní nebo městské, okrskové a místní. Jednak také horizontálně jako rozhodovací, výkonné, poradní a kontrolní. Všechny orgány tvořené horizontálně jsou voleny. Organizační výstavba SH ČMS se odvíjí od územního členění ČR a to včetně působnosti jednotlivých stupňů organizačního členění (Organizační řád, 2012).

Úloha Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska při přípravě a řešení povodní a dalších mimořádných událostí

Z předmětu činnosti SH ČMS vyplývá odborná způsobilost jeho členů k podílení se na přípravě a při řešení výše uvedených událostí. Tak, jak bylo popsáno v jeho základních úkolech, SH ČMS vychovává své členy již od dětských let k pomoci při požárech, povodních, živelních pohromách a dalších situacích, při kterých běžný občan České republiky potřebuje odbornou pomoc. Členové SH ČMS tak mohou v případě potřeby poskytnout ostatním občanům svou pomoc (Kavan, Dostál a kol., 2012).

Jejich podstatnou výhodou je, že jsou dlouhodobě, připravováni a seznamováni s problematikou požární ochrany, ochrany obyvatelstva a integrovaného záchranného

systému. Další předností je již stanovená organizace s přesně definovanými organizačními prvky, jejich technická vybavenost. Nesporným důvodem pro zapojení členů SH ČMS do systému Panelu nestátních neziskových organizací (koordinační platforma) je i jejich hojná členská základna.

Zapojení a uplatnění členů SDH při povodních a dalších mimořádných událostech lze nalézt při zajišťování varování, evakuace, ukrytí osob a při organizování nouzového přežití obyvatel obce starostou obce ve smyslu § 15 a 16 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně např. vydávání humanitární pomoci, stavby stanových měst, logistického zázemí v přijímacích střediscích, pak v nouzovém ubytování, při volnočasových aktivitách dětí a mládeže v nouzovém ubytování apod. V těchto oblastech lze zapojit mládež i dospělé různých věkových kategorií (Kavan, Dostál a kol., 2012).

Dále lze SDH využít při informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení obyvatel obce, připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení ve smyslu § 4 a 5 vyhlášky č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. Při přípravě na řešení mimořádných událostí lze využít SDH při organizaci preventivně výchovné činnosti ve smyslu zákona o požární ochraně (§ 29 odst. 1 písm. n) zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů).

SH ČMS je celostátní dobrovolnou organizací s širokou členskou základnou ve sborech dobrovolných hasičů. V rámci vývoje sdružení a udržovaných tradic se členové SH ČMS připravují na pomoc spoluobčanům při požárech, živelních pohromách a různých dalších situacích. Svoje znalosti a zkušenosti prověřují a doplňují při soutěžích, školeních i při samotných mimořádných událostech či krizových situacích. Tito dobrovolníci tvoří s členy jednotky sboru dobrovolných hasičů obce mnohdy jedinou možnost pro orgány samosprávy realizovat opatření ochrany obyvatelstva ve svém správním území.

Závěr

V rámci průběhu mimořádných událostí (prevence a připravenost, řešení, obnova) vzniká široký prostor pro realizaci a rozvoj nejen profesionálních činností, ale je zde místo pro zapojení občanské společnosti ve formě dobrovolnických činností. Jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí a Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska jsou dvě odlišné organizace, které však spojuje společný cíl a to pomoc naší společnosti, jednotlivým osobám při povodních a dalších mimořádných událostech. Obě organizace byly dříve zaměřené především na zdolávání či prevenci před požáry. Pod silným působením mimořádných událostí v uplynulém období se jejich činnost vyvíjela a rozšířila i do dalších oblastí. Lze konstatovat, že povodně jsou jednou ze stěžejních situací, kdy se dobrovolní členové těchto organizací zapojují. Vývoj lze sledovat

jednak v technickém a materiálním vybavení, ale především v určité připravenosti, pohotovosti a trvalé ochotě pomáhat.

Odlišnost JSDHO a SH ČMS lze na základě předchozího textu poměrně přesně definovat. JSDHO jsou silným partnerem hasičských záchranných sborů krajů při provádění záchranných a likvidačních prací. SH ČMS má nezastupitelnou úlohu především v rámci preventivně výchovné činnosti a tím i na vzdělávání a následné působení svých členů na místní komunitu ve všech fázích mimořádné události.

Působení členů JSDHO a SH ČMS je založeno na principu dobrovolnosti. Z předchozího textu je zřejmé, že na členy JSDHO je kladen nárok na zdravotní a odbornou způsobilost k výkonu této služby. Členství u JSDHO předpokládá odhodlanost a osobní statečnost řešit mimořádné události, provádět záchranné a likvidační práce. Je zde kladen důraz na určitou osobnostní vyrovnanost a stabilitu osobností tak, aby členové JSDHO mohli i v často stresových podmínkách naplňovat své poslání.

Členství v SH ČMS je z velké části směřováno na volnočasové aktivity a preventivně výchovnou činnost. Není zde požadavek na zdravotní způsobilost a sdružení je tak otevřeno velice široké skupině zájemců o členství. SH ČMS se vždy řadilo mezi největší nestátní neziskové organizace v ČR.

Jedním z problémů, s kterým se JSDHO i SH ČMS potýkají je financování svých aktivit a zabezpečení materiálního vybavení. Rovněž uvolňování členů JSDHO k řešení mimořádných událostí či účasti na odborných přípravách z pracovního týdne je komplikované (přestože je zákonem řešené). Zde je výzva pro naši společnost k ohodnocení a uznání významu této dobrovolné služby, která se podílí na zabezpečování bezpečí v České republice.

Širší zapojení SH ČMS (týká se v obecné rovině NNO) a dobrovolníků při mimořádných událostech či při přípravě na ně sebou přináší téma povinnosti zaměstnavatelů uvolňovat své zaměstnance pro výkon dobrovolnické činnosti v NNO. Tuto záležitost nelze řešit tzv. „pozitivní diskriminací“ zaměstnanců, která by je v rámci pracovního procesu znevýhodnila. Řešením je naopak motivace zaměstnavatelů např. formou daňových úlev za nepřítomnost zaměstnance z důvodu zapojení do řešení mimořádné události ať již formou záchranných a likvidačních prací nebo dobrovolnické činnosti (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, 2013: 30).

Z praxe je známa velice častá zkušenost, že členové JSDHO jsou zároveň i členy SH ČMS. Tato dvojí účast je projevem vysoké angažovanosti v oblasti požární ochrany. Neméně důležitou skutečností je fakt, že SH ČMS je především v menších obcích jediným nositelem a organizátorem kulturního a sportovního života. Zajišťuje tak udržení mnohých tradic jako např. stavění máje, lampionový průvod, poutě, dětský den apod.

Rozvoj těchto dobrovolníků se tak stává přínosem pro celou společnost, kdy tito angažovaní a připravení dobrovolníci svojí znalostí zásad správného chování při mimořádných událostech jdou příkladem osobám ve svém okolí a zároveň jsou schopni

provádět záchranné práce. Pomáhají tak ke zdárnému zdolávání povodní a dalších mimořádných událostí.

V širším koncepčním pojetí je v této oblasti kladen důraz na posílení podílu nestátních neziskových organizací při plnění úkolů ochrany obyvatelstva pod koordinací Hasičského záchranného sboru ČR. Obdobně je vnímána potřeba posílení role jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí při plnění úkolů ochrany obyvatelstva (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, 2013: 24).

Literatura

- [1] Dobrovolní hasiči.cz. [online]. Praha, SH ČMS, 2013. [cit. 18.10.2013]. Dostupné také z <<http://www.dh.cz/>>.
- [2] DUŠEK, J. *Základy ekonomie*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. 253 s. ISBN 978-80-86708-58-4.
- [3] DUŠEK, J. PROTIVA, V. *Veřejná ekonomika*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. 240 s. ISBN 978-80-86708-43-0.
- [4] FRIČ, P., POSPÍŠILOVÁ, T. a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. AGNES ve spolupráci s HESTIA, Praha, 2010.
- [5] HANUŠKA, Z. *Organizace jednotek požární ochrany*. Sdružení požárně bezpečnostního inženýrství, 2. vydání. Ostrava, 2008. ISBN 978-80-7385-035-7.
- [6] *Hasičské desatero*. Dobrovolní hasiči.cz. o nás. 1999 – 2010 [online]. SH ČMS, 2013 [cit. 13.10.2013]. Dostupné z <http://www.dh.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=2>.
- [7] KAVAN, Š., DOSTÁL, J. a kol. *Dobrovolnictví a nestátní neziskové organizace při mimořádných událostech v podmínkách Jihočeského kraje*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 69 s. ISBN 978-80-87472-41-5.
- [8] Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. Ministerstvo vnitra ČR – generální ředitelství HZS ČR. Praha, 2013. Schváleno usnesením vlády ČR ze dne 23. října 2013 č. 805.
- [9] Ministerstvo vnitra ČR – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky. *Činnost jednotek při povodních*. Metodický list číslo L 1. Praha, 2011.
- [10] Ministerstvo vnitra ČR – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky. *Činnost jednotek při hlídkové činnosti v rámci povodňové hlásné služby*. Metodický list číslo L 2. Praha, 2011.
- [11] Nováková, Radana. Tradice péče v přirozeném sociálním prostředí z pohledu sociokulturní antropologie. In Vávrová, S. (ed.) *Kontext transformace pobytových*

sociálních služeb. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2009. ISBN 978-80-7318-869-6.

- [12] *Organizační řád*. In Soubor předpisů SH ČMS 2012 [online]. SH ČMS, 2013 [cit. 13.9.2013]. Dostupné z <http://www.dh.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=298:organizani-ad-sh-ms-soubor-pedpis-sh-ms-i-5&catid=74:vnitroorgani-zacni&Itemid=95>.
- [13] *Stanovy Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska* ve znění přijatém III. řádným sjezdem, konaným ve dnech 2. a 3. července 2005 v Klatovech a změn přijatých Shromážděním starostů OSH 14. 4. 2012 [online]. Klatovy, SH ČMS, 2013. [cit. 5.10.2013]. Dostupné z <<http://www.dh.cz/dokumenty/stanovy/stanovy2012.pdf>>.
- [14] Statistická ročenka 2012. In Příloha, 112 Odborný časopis požární ochrany, integrovaného záchranného systému a ochrany obyvatelstva, 3/2013. MV-generální ředitelství HZS ČR. Praha, 2013, roč. XI. ISSN 1213-7057.
- [15] ŠENOVSKÝ, M., ADAMEC, V., HANUŠKA, Z. *Integrovaný záchranný systém*. Sdružení požárně bezpečnostního inženýrství, 2. vydání. Ostrava, 2007. ISBN 978-80-7385-007-4.
- [16] Vyhláška č. 247/2001 Sb., o *organizaci a činnosti jednotek požární ochrany*, ve znění pozdějších předpisů.
- [17] Zákon č. 133/1985 Sb., o *požární ochraně*, ve znění pozdějších předpisů. In *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 18.10.2013].

Přehled informací o nestátních neziskových organizacích a dobrovolnictví při mimořádných událostech

V této části publikace najdete přehled informací o nestátních neziskových organizacích fungujících při mimořádných událostech, o jejich činnosti a možnostech jak se zapojit v rámci dobrovolnictví.

První část je věnována nestátním neziskovým organizacím, které přispěly k realizaci této publikace. Většina z nich také patří mezi NNO, které se významně podílí na odstraňování následků povodní a protipovodňové prevenci. Patří mezi ně:

- ADRA o. p. s. a Nadace ADRA,
- Český červený kříž,
- Člověk v tísni,
- Diakonie ČČE,
- Dobrovolná záchranná služba,
- Charita Česká Republika,
- Nadace ČEZ
- Psychosociální intervenční tým,
- Jednotky dobrovolných hasičů obcí a Sbory dobrovolných hasičů.

V další části jsou pak uvedeny odkazy na další nestátní neziskové organizace působící, alespoň částečně, při mimořádných událostech. Jejich zapojení je přitom různé, ať již formou finanční podpory či přímé pomoci.

Poslední část je věnována zajímavým odkazům z dané problematiky, týkajících se dobrovolnictví, krizového řízení či přímo dobrovolnictví při mimořádných událostech.

ADRA (Adventistická agentura pro obnovu a rozvoj) o. p. s., Nadace ADRA

Poslání:

Pomáhat lidem v nouzi tak, aby byli schopni převzít kontrolu nad svými vlastními životy a mohli co nejlépe využívat ty zdroje, které mají k dispozici.

Činnost:

- organizování dobrovolnické pomoci, převážně v sociální a zdravotní oblasti skrze dobrovolnická centra,
- koordinování pomoci při povodních (dobrovolnické, materiální, finanční a psychosociální),
- globální rozvojové vzdělávání.

Způsob jak se zapojit:

- finančním darem,
- materiálním darem,
- dobrovolnickou pomocí (při mimořádných událostech zejména úklidové práce),
- místní působnost: 10 dobrovolnických center v 7 krajích, mimo to operativně v případě povodní.

Aktuální informace:

- Web <http://www.adra.cz/>
- Nadace ADRA <http://www.adra.cz/nadace-adra>
- Facebook <https://www.facebook.com/ADRACzechRepublic?fref=ts>

Český Červený kříž

Poslání:

Zejména předcházet a zmírňovat utrpení, chránit zdraví, život a úctu k lidské bytosti, podporovat vzájemné porozumění, přátelství a mír mezi národy bez rozdílů národnostních, rasových, náboženských, třídních a politických a usilovat o naplňování základních principů hnutí Červeného kříže. Místní působnost: 75 samostatně fungujících Oblastních spolků po celé ČR.

Činnost:

- pomoc v případě mimořádných událostí a krizových stavů, šíření mezinárodního humanitárního práva, výuka a poskytování první pomoci, sociální a humanitární služby, podpora dobrovolného dárce krve aj.

Způsob jak se zapojit:

- členství, dobrovolnictví v místním oblastním spolku ČČK či v dané humanitární jednotce ČČK
- finanční pomoc
- materiální pomoci

Aktuální informace:

- Sběr šatstva <http://www.cervenykriz.eu/cz/satstvo.aspx>
- DMS <http://www.cervenykriz.eu/cz/pomocdms.aspx>
- Fond humanity Červeného kříže: <http://www.cervenykriz.eu/cz/fond-humanity.aspx>
- Jak se stát členem/ členkou ČČK <http://www.cervenykriz.eu/cz/clenstvi.aspx>
- Oblastní spolky ČČK <http://www.cervenykriz.eu/cz/intermapa.aspx>
- Ústřední krizový tým ČČK <http://www.ukt.cervenykriz.eu/cz/>
- Facebook <https://www.facebook.com/cervenykriz?fref=ts>

Člověk v tísni

Poslání:

Usilují o otevřenou, informovanou, angažovanou a zodpovědnou společnost k problémům doma i za hranicemi ČR. Chceme se aktivně podílet na vytváření společnosti, ve které jsou kulturní, etnické, rasové a jiné odlišnosti zdrojem obohacení, a nikoli konfliktů. Programy sociální integrace v 60 městech ČR a na Slovensku.

Činnost:

- humanitární pomoc a rozvojová spolupráce,
- podpora lidských práv,
- programy sociální integrace,
- vzdělávání a osvěta.

Jak se zapojit:

- finanční pomocí,
- materiální pomocí (pouze výjimečně od velkých firem).

Aktuální informace

- Web <http://www.clovekvtisni.cz/cs>
- Skutečný dárek <http://www.skutecnydarek.cz/>
- Jednorázový finanční dar <http://www.clovekvtisni.cz/cs/chci-pomoci-financnim-darem>
- Klub přátel Člověka v tísni
- Věcné dary <http://www.clovekvtisni.cz/cs/clanky/vecne-dary>
- Facebook <https://www.facebook.com/pages/%C4%8CLOV%C4%9AK-V-T%C3%8DSNI/133096166706461?fref=ts>

Diakonie ČČE

Poslání:

Organizovat, zajišťovat a poskytovat ve svých zařízeních sociální, zdravotní, pedagogickou a pastorační péči lidem, kteří se v důsledku věku, zdravotního postižení, nemoci, osamocení či ohrožení dostali do nepříznivé životní situace. Mají 110 zařízení po celé ČR.

Činnost:

- pomoc lidem v nepříznivých životních situacích,
- humanitární pomoc v ČR (povodně) a
- rozvojová pomoc v zahraničí.

Jak se zapojit:

- finanční pomocí,
- dobrovolnický (odklizení naplavenin, monitoring škod atd.),
- materiálním darem.

Aktuální informace

- Povodňový portál <http://povodne.diakonie.cz/>
- Finanční pomoc při povodních <http://povodne.diakonie.cz/chci-pomoci/>
- Dobrovolnická pomoc při povodních <http://povodne.diakonie.cz/hledame-dobrovolniky/>
- Potřebuji pomoc při povodních <http://povodne.diakonie.cz/potrebuji-pomoc/>
- Mnoho tváří pomoci <http://www.mnoho-tvari-pomoci.cz/>
- Materiální podpora <http://www.diakonie.cz/jak-a-proc-diakonii-podporovat/materialni-podpora/>
- Facebook <https://www.facebook.com/diakoniecce?fref=ts>

Dobrovolná záchranná služba

Poslání:

Doplnit složky Integrovaného záchranného systému v těch místech, která státní složky nemohou svými kapacitami pokrýt. Mají 34 členů zastoupených ve všech krajích ČR (s výjimkou Pardubického, Královéhradeckého a Ústeckého kraje). Pro každou oblast je určena kontaktní osoba.

Činnost:

- zabezpečení místa mimořádné události proti následnému vandalizmu a rabování po dobu nepřítomnosti majitele, resp. do doby, kdy bude místo zajištěno běžnými prostředky,
- štábní výpomoc pro krizové štáby v případě živelních či technických katastrof (logistické zabezpečení, řízení dobrovolníků, terénní průzkum, rozšiřování informací apod.),
- technická výpomoc v případě živelních, či technických katastrof (odklizení polomů, trosek, pytlování apod.),
- search and rescue v případě pátrání po nezvěstných osobách,
- doplnění stanovišť první pomoci a psychologické pomoci při mimořádných událostech velkého rozsahu,
- činnost v oblasti prevence

Jak se zapojit

- dobrovolnický: členem se může stát každý občan ČR starší 18 let a splňuje kritéria pro členství. Podmínkou členství je způsobilost k právním úkonům a trestní bezúhonnost. Od budoucích členů DZS ČR se očekává zejména loajalita a pevné odhodlání napomoci plnění stanov a cílů DZS ČR. Veškeré osobní schopnosti, znalosti a dovednosti jsou výhodou.
- finanční nebo materiální pomoci.

Aktuální informace

- Podmínky členství <http://www.dzscr.cz/o-nas/clenstvi/>
- Přidejte se k nám <http://www.dzscr.cz/pridejte-se-k-nam/>

Charita Česká republika

Poslání:

Pomoc lidem v tísní a sociální nouzi bez ohledu na jejich rasu, národnost, náboženství nebo politické názory. Základním principem, metodou práce, je vyhledávání jakékoliv nouze a snaha nalézat řešení jejího odstranění, a to doprovázet úctou k člověku a s Boží láskou. Mají 348 farních, městských a oblastních Charit po celé ČR.

Činnost:

- poskytování sociálních a zdravotních služeb, charitativní a humanitární pomoci,
- v zahraničí vedle poskytování humanitární pomoci i rozvojová spolupráce,
- nepřímo pomáhá Charita lidem v nouzi i tím, že na jejich situaci upozorňuje a usiluje o zlepšení jejich celkového postavení.

Jak se zapojit:

- finančně
- materiálně
- dobrovolnou pomocí
- dobrým slovem

Aktuální informace:

- Web <http://www.charita.cz/>
- Jak přispět finančně <http://www.charita.cz/zapojte-se/jak-prispet/>
- Jak přispět věcným darem <http://www.charita.cz/zapojte-se/vecne-dary/>
- Dobrovolnictví <http://www.charita.cz/zapojte-se/dobrovolnici/>
- Jak přispět dobrým slovem <http://www.charita.cz/zapojte-se/dobre-slovo/>
- Adresář Charit v ČR <http://www.charita.cz/o-charite/adresar>
- Facebook <https://www.facebook.com/CharitaCR>

NADACE ČEZ

Nadace ČEZ

Poslání:

Dosahování obecně prospěšných cílů zejména v oblasti rozvoje duchovních hodnot, vědy, vzdělání, sportu, ochrany lidského zdraví, lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrany kulturních památek a životního prostředí.

Činnost:

- finanční podpora projektů, reagující na aktuální potřeby společnosti:
 - Oranžové schody pomáhají integrovat žáky a studenty se zdravotním handicapem;
 - Oranžová hřiště dávají dětem i dospělým prostor pro sport a hry;
 - Oranžové učebny podporují výuku technických předmětů na základních a středních školách;
 - Podpora regionů dává příležitost rozvoji komunitního života;
 - Oranžové kolo zapojuje do pomoci potřebným veřejnost a Stromy přinesly do měst a obcí novou zeleň.

Jak se zapojit:

- zúčastnit se grantového řízení

Aktuální informace:

- Vyhlašovaná grantová řízení <http://www.nadacecez.cz/cs/vyhlasovana-grantova-rizeni.html>

Psychosociální intervenční tým

Poslání:

PIT je společenství, které vnímavostí, uznáním, důvěrou a propojováním povzbuzuje vzájemnost a naději v neštěstích.

Činnost:

- podporuje přirozené systémy opory – rodinné, kolegiální, sousedské,
- propojuje zasažené s těmi, kdo již prošli situací podobnou,
- sdílí zkušenosti a informace pro vytváření plánů pomoci a podporu připravenosti – pro tvorbu krizových plánů s duševně-duchovními a společenství podporujícími důrazy,
- spolupracuje při koordinaci, hodnocení a zakončování,
- spolupracuje při tvorbě odpovídajících obřadů, které mohou zasažené rodině (nebo organizaci či obci) pomoci překlenout rozdělení a slučovat paradoxy v neštěstí obsažené,
- činí tak ve formě:
 - komunitních intervencí, např. podpory při pořádání obřadů po neštěstích"
 - (spolu)pořádáním setkání, výcviků, konferencí a seminářů

Jak se zapojit:

- dobrovolnicky (psychosociální pomoc)

Aktuální informace:

- Web www.pitcr.cz
- Facebook <https://www.facebook.com/PsychosocialniIntervenčniTymCR?fref=ts>

Jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí

Činnost:

- jednotky sboru dobrovolných hasičů obce zřizují obce (nikoli spolky, dříve občanská sdružení) a právě členové těchto jednotek zasahují u mimořádných událostí.

Jak se zapojit:

- je na ně kladen nárok na zdravotní a odbornou způsobilost k výkonu této služby,
- členství u JSDHO předpokládá odhodlanost a osobní statečnost řešit mimořádné události, provádět záchranné a likvidační práce.
- je zde kladen důraz na určitou osobnostní vyrovnanost a stabilitu osobností tak, aby členové JSDHO mohli i v často stresových podmínkách naplňovat své poslání.

Sdružení dobrovolných hasičů

Sdružení dobrovolných hasičů je obecné označení dobrovolnického hasičského sboru a zároveň součást názvu většiny konkrétních dobrovolných hasičských sborů

Činnost:

Dobrovolné sbory jsou právně samostatné nebo jsou organizačními složkami spolků, dříve občanských sdružení (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, Česká hasičská jednota, Moravská hasičská jednota) a bývají sponzorovány obcemi nebo firmami a jako subjekty se **nepodílejí na zásahových a likvidačních pracích při řešení mimořádných událostí.**

Kromě hašení požárů zasahují hasiči včetně dobrovolných obvykle také při povodních, jiných živelních pohromách, ekologických haváriích, pomáhají při dopravních nehodách a jiných mimořádných událostech, poskytují jinou technickou pomoc. Spolupůsobí též při prevenci požárů a prevenci dalších podobných nežádoucích událostí.

Jak se zapojit:

- není zde požadavek na zdravotní způsobilost a sdružení je tak otevřeno velice široké skupině zájemců o členství.

Aktuální informace

- Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska <http://www.dh.cz/>
- Česká hasičská jednota <http://www.hasickajednota.cz/>
- Moravská hasičská jednota <http://www.mhj.cz/>

Ostatní NNO spolupůsobící při mimořádných událostech (A-Z)

Armáda spásy: <http://www.armadaspasy.cz/>

Centrum krizové intervence Spirála, o.s. <http://www.spirala-ul.cz>

Dobrovolnické centrum Ústí nad Labem www.dcul.cz/

Elva Help, o.s. (*asistenční psi a canisterapie*) <http://www.elvahelp.estranky.cz/>

Help in danger o. s. (*záchranáři*) <http://www.hid.cz/>

Horská služba ČR <http://www.hscr.cz/>

Junák – svaz skautů a skautek v ČR www.skaut.cz

Konto BARIÉRY - Nadace Charty 77 <http://www.kontobariery.cz/nadace/Nadace-Charty-77.aspx>

Kynologická záchranná jednotka České republiky <http://www.kzjcr.cz/>

Lékaři bez hranic <http://www.lekari-bez-hranic.cz/>

Maltéžská pomoc <http://www.maltezskapomoc.cz/>

Nadace Agrofert www.nadace-agrofert.cz

Nadace České spořitelny www.csas.cz/nadacecs/

Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97 <http://www.vize.cz/>

Nadace Divoké husy www.divokehusy.cz/

Nadace Dobré dílo sester sv. Karla Boromejského <http://www.boromejky.cz>

Nadace Euronisa www.euronisa.cz

Nadace KB Jistota <http://www.nadacejistota.cz/>

Nadace LANDEK Ostrava <http://www.nadace-landek.cz/>

Nadace na ochranu zvířat <http://www.ochranazvirat.cz/>

Nadace OKD <http://www.nadaceokd.cz>

Nadace O2 <http://www.nadaceo2.cz/>

Nadace policistů a hasičů - vzájemná pomoc v tísni <http://www.nadacepah.cz/>

Nadace Preciosa www.nadace.preciosa.cz

Nadace Racek <http://nadace.racek.org/>

Nadace Syner <http://www.nadacesyner.cz/>

Nadace Vodafone <http://nadacevodafone.cz/>

Naděje o.p.s. www.nadejeops.estranky.cz

Nadační fond J&T <http://www.nadacnifondjt.cz/>

Nadační fond Krmte hladové <http://www.krmtehladove.cz/>

Nadační fond Ledňáček <http://www.lednacek.cz/>

Nadační fond Nehemia <http://nehemia.cz/>

Nadační fond Porozumění www.porozumeni.cz

Nadační fond pomoci www.nfpomoci.cz

Nadační fond Veolia <http://www.nfveolia.cz/>

Pomoc bez hranic <http://www.pomocbezhranic.cz/>

Speleologická záchranná služba České speleologické společnosti www.speleo.cz

The Kellner Family Foundation <http://www.kellnerfoundation.cz>

Vodní záchranná služba ČČK www.vzs.cz

Vodní záchranná služba Karlovy Vary o.s. <http://www.vzs-kv.cz/>

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s. <http://www.canisterapie.org/>

Záchranáři Žatec o.s. <http://zachranari-zatec.org/>

Další zajímavé odkazy

- Protipovodňové vzdělávací a výzkumné centrum <http://www.pvvc.cz/>
- Dobrovolnik.cz <http://www.dobrovolnik.cz/>
- Dobrovolnictví při mimořádných událostech <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/dobrovolnictvi-v-krizovych-situacich/>
- Komunitní dobrovolnictví <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/komunitni-dobrovolnictvi/>
- Firemní dobrovolnictví <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/dobrovolnictvi-firem/>
- Portál firemního dobrovolnictví <http://zapojimse.cz/>
- Ministerstvo Vnitra ČR, dobrovolnická služba <http://www.mvcr.cz/dobrovolnicka-sluzba.aspx>
- Evropská dobrovolnická služba <http://www.europeanvoluntaryservice.com/>
- Krizová mapa Česka <http://krizovamapa.ceskatelevize.cz>
- Portál pro darování neziskových organizací – Povodně <http://www.darujspravne.cz/povodne>
- Dárcovská SMS <http://www.darcovskasms.cz>
- PANEL NNO http://www.dh.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=1566:panel-humanitarnich-organizaci-msta-kraje&catid=120:evropsky-rok-dobrovolnictvi&Itemid=147
- Povodňová pomoc (dobrovolnictví při povodních) <http://www.povodnovapomoc.cz/>

Dobrovolnictví a nestátní neziskové organizace při řešení následků povodní v ČR

Sborník z workshopu a semináře Protipovodňového vzdělávacího a výzkumného centra

Ing. Jakub Dostál, Mgr. Ing. Jana Soukopová, Ph.D. (eds.)

Vydala Masarykova univerzita v roce 2014

Návrh obálky: Aleš Koutný

Fotografie na obálce: ADRA o.p.s., Český červený kříž, Diakonie ČCE, Charita ČR

Technické zpracování: Ing. Bc. et Bc. Lenka Matějová

1. vydání

Náklad 300 výtisků

Tisk: Tiskárna Knopp, s. r.o., Černčice 24, 549 01 Nové Město nad Metují

ISBN 978-80-210-6713-4

Z pohledu člověka, který se neziskovým fenoménem zabývá přibližně 15 let, musím konstatovat, že tato publikace je v daném oboru významným přínosem. Kromě nezpochybnitelných odborných pohledů na zkoumanou problematiku sborník jasně prokazuje, že moderní výzkum je dnes do značné míry multidisciplinární. Současně je také dokladem toho, že společensko-ekonomické problémy jsou dnes, velmi často úspěšně, řešeny inovativním způsobem, tedy spoluprací expertů z akademického prostředí, neziskového sektoru, firemního sektoru i sektoru veřejného. Nejen multidisciplinaritu, ale především tento průnik expertů z mnoha různých oblastí, považuji potenciálně za velmi přínosnou.

doc. Ing. Vladimír Hyánek, Ph.D.

Ekonomicko-správní fakulta, Masarykova univerzita

Sborník a samotné příspěvky hodnotím z pozice pracovníka krizového řízení, který již několikrát ve svém osobním i pracovním životě zažil krizové situace s následným vyhlášením krizového stavu pro dané správní území. Při činnosti krizového štábu obce jsem se vždy setkával s velkou ochotou, pokorou a zapálením dobrovolníků a zástupců NNO spolupracovat a pomáhat postiženým občanům, a to bez ohledu na nepřízeň počasí, hodinu, denní dobu apod. To vše je obsaženo v tomto sborníku. Mimo to také přináší dlouholeté zkušenosti, znalosti a poznatky, které mohou využít jak studenti vysokých škol, tak pracovníci krizového řízení.

Ing. Aleš Kudlák

Městský úřad Písek, oddělení starosty

**muni
PRESS**

ISBN 978-80-210-6713-4

9 788021 067134